

un caos que obstaculitza, i fa gairebé impossible, la funció autocosciençial de la cultura. La interferència entre la divisió social del treball i l'organització claudista de la societat burgesa, és, segurament, la llei interna que governa la dinàmica d'aquest procés de dispensació de la consciència. I el resultat és que l'experiència estètica, pròpia del domini de les "Belles Arts", es presenta, cada vegada més, com a antitèsis de l'experiència pràctica pròpia del domini de la "tècnica" i de la producció dels béns que constitueixen la cultura material. El procés que transforma eines i béns materials en "mercadories" sotmeses totes elles a una dimensió única, abstracta, de "valor econòmic", fa que l'experiència --convertida ara, en "consum"-- d'aquest béns materials siguin cada vegada més abstracta --i, per tant, menys estètica, en el sentit etimològic del terme-- i alhora més infraracional. D'altra banda, el mateix procés fa que el treball de producció d'aquests béns sigui també, cada vegada, menys estètic i més infraracional -- vol a dir, més alienant--.

És clar que aquest procés no pot invertir-se de manera voluntarista amb una espècie d'efereç apostòlic dels artistes, com a "especialistes", en difondre els valors de l'experiència estètica entre les classes populars, l'experiència històrica del moviment "Arts and Crafts", a Anglaterra, el Moviment Modern, a Europa Occidental o el de les Avantguardes dels anys vint a la Unió Soviètica el fracàs necessari de qualsevol plantejament simplificador i paternalista del problema.

Es clar que aquests fracassos manifestaven la impossibilitat d'invertir un procés arrelat al nivell infraestructural amb canvis d'actitud propis d'un nivell específic de la superestructura. Tanmateix cal tenir en compte també el desfassament entre model i realitat social. La degradació de la cultura material sembla ser una consciència necessària de les formes de producció tardocapitalistes en el model; però el desfassament de la realitat respecte del model --evident als països de l'àrea cultural catalana, especialment fora del Principat, on la implantació de les formes productives típiques del capitalisme tardà --relativament recent fa aparèixer unes tensions especials, unes esquerdes crítiques, que potser en els moviments actuals donen ocasió per a alguna intervenció específica des de l'àmbit de --les "Belles Arts".

Es difícil parlar d'orientacions concretes en aquest sentit. Tanmateix hom pot dir que la consciència de la situació, vista des del nostre àmbit, implicaria una tendència a reconsiderar --la història cultural de cadascun dels nostres pobles en aquells elements que els són més específics; i que per a vitalitzar, --amb una dimensió estètica, les formes de producció d'eines i --béns materials, hom pot trobar una certa base en algunes institucions, en alguns oficis o en algunes actituds generalitzades --la satisfacció, el goig, pel treball material ben fet-- que --en els nostres pobles han resistit d'alguna manera l'erosió --transformadora del capitalisme tardà. És justament aquí on hom podria trobar un d'uns elements de continuïtat de la veuació nacional que podria ser reconeixement d'una característica diferenciadora, heretada del passat històric, i, alhora, promesa --per al futur, lligada a uns interessos autènticament populars; una alternativa respecte de la "cultura material" alienadora --amb la qual el capitalisme tardà ha socarrat, durant els darrers vint o trenta anys, les terres del domini cultural català. És difícil preveure si, en aquest front, els professionals del

nostre àmbit els pot tocar alguna altra funció que no sigui una purament "testimoniàl". Però hem pot dir, en tot cas, sobre la base d'aquestes reflexions, que qualsevol actitud que es proposi sobre la base d'una separació entre "intenció" i "efecte", entre "concepció" (mental) i "obra" (material), entre "creació" (de cap nou) i "treball" (cotinú a unes regles de "saber fer" acumulatives... encara que siguin les de la pintura a l'aquarela.) hem deu considerarla sempre amb molta prudència. Especialment si arriba "importada" des d'aquells centres "internacionals"; en pràcticament tot l'entorn físic de la vida humana és resultat material de les formes d'organització del capitalisme industrial, sense mediació, pràcticament, d'altres etapes històriques anteriors o diferents.

III. Sobre la continuïtat institucional del Congrés en l'àmbit de les Arts Plàstiques.

Resta, finalment, dir alguna cosa sobre la possible projecció de cara al futur d'alguna de les preocupacions que venen expressades en aquest escrit. Una projecció que pogués quedar cristallitzada en organismes, o institucions específiques, encarregades de vetllar d'alguna manera per la continuïta de l'esforç d'aquest Congrés.

Caldria observar, primerament, que aquests organismes, que, dins l'esperit d'aquest escrit, es projecten com àmpliament autònoms respecte de les formes d'organització més específicament polítiques, deuen mantenir de tota manera, per a ser viables, algun tipus de relació amb aquesta forma específicament polítiques.

D'altra banda sembla lògic pensar que les diferències socials, --i, fins a un cert punt, també culturals-- entre els diferents països de l'àrea cultural catalana acabaran per cristallitzar en formes d'organització política que seran diferents i àmpliament independents entre si.

Com a conclusió sembla, doncs, aconsellable, projectar organismes o institucions que siguin diferents i amb "jurisdicció" específica per a cadascun dels països de l'àrea cultural catalana; --per més que, les afinitats, que són conseqüència del fons cultural comú, tendiran, naturalment, a trobar llur expressió en contactes, consultes mútues, i fins i tot, plans d'actuació concertats entre organismes similars de diferents països.

Per aquestes raons no és possible incloure en aquest escrit, que es proposa per al conjunt de la cultura catalana un pla detallat per a cadascun d'aquestes institucions. És aquesta una tasca --que escau pròpiament als congressistes del Principat pel que fa al Principat, als de les Illes pel que fa a les Illes, etc.

De manera general, tanmateix, i sense a conclusió de totes les consideracions que hem fet al llarg d'aquest escrit, hem pot dir alguna cosa sobre els objectius i les característiques genèriques que aquestes institucions podrien assumir.

1) Caldria parlar en primer lloc, com a preocupació de caràcter més urgent, de la necessitat d'organitzar els nostres esforços en el sentit de la conservació del patrimoni artístic. El principi orientador d'aquests esforços podrien definir-lo, emprant uns termes que ja hem emprat anteriorment, com la necessitat de fer intel·ligible i imaginable --"visualment"-- la presència de la història en la nostra vida quotidiana d'avui. Així doncs, la "conservació del patrimoni artístic", seria un objectiu que aniria molt més enllà d'una mera activitat d'emmagatzematge de "quadres". D'una banda escurarien dins l'àmbit d'aquesta activitat tota una sèrie d'objectes i conjunts que podrien incloure, des de les eines i material de treball, fins als conjunts urbans i, fins i tot, geogràfics, en la mesura que són expressió de la "cultura material" històrica dels nostres pobles. Aquesta amplitud en la definició de l'àmbit implica la necessitat de coordinar els esforços dels especialistes en "arts plàstiques" amb els d'altres àmbits del Congrés --prehistòria, antropologia, història industrial, urbanisme, ordenació del territori, etc...-- . Potser hi ha dos sectors específics que mereixen una menció especial: el de l'arquitectura, pel fet que la integració entre "obra d'art" i "edifici" és un factor constant en la història de la cultura catalana; i el de les tècniques de multiplicació i difusió social de les imatges visuals, que ha estat, tradicionalment també, un factor important en la nostra història.

D'altra banda, "fer intel·ligible i imaginable la presència de la història". vol dir també, molt més que una simple conservació física d'objectes. Hem deu imaginar i projectar un corrent continu de publicació, didàctica i divulgadora, d'una part (mitjançant exposicions, visites organitzades, edicions de guies, etc.), investigadora, d'una altra banda.

Finalment, si aquesta enfocem els deus de realitzar, especialment, els "especialistes", cal pensar en llurs destinataris "naturals": les classes populars, que són les que han estat, fins ara, més allunyades de l'art i la cultura. I cal pensar en les formes de vida social més adients per a protagonitzar, ara, aquesta nova participació popular en la cultura: l'escola, les organitzacions de barris en les zones de vida urbana, o de localitat, en les de vida rural, i, fins i tot, com a vehicle especialment adient, les formes de festa popular.

2) Un altre objectiu importantíssim és el de fomentar una presència activa de l'art en l'ensenyament.

El principi orientador, aquí, segons les reflexions que es contenen en aquest escrit, és el d'eliminar les compartimentacions que hem heretat de la cultura burgesa i que obstaculitzen la interpretació de l'art com a forma d'autoconsciència global i racionalitzadora. Cal posar en contacte l'ensenyament de la història amb el de l'art com a activitat creadora, l'art amb altres formes de coneixement i de relació social, els "especialistes" del nostre àmbit amb els d'altres àmbits, especialment pedagogs i psicòlegs.

L'esforç, que en aquest sentit, reconanem aquí, podria canalitzar-se en part, probablement, mitjançant una col.laboració activa amb les institucions que ja funcionen en l'àmbit de la pedagogia, com, per exemple, les Escoles d'Estiu.

3) Finalment fóra convenient d'esforçar-se en invertir la tradició d'insolidarietat que és una constant característica del nostre àmbit.

Les experiències que, sobretot, en altres zones de l'Estat espanyol han estat fetes durant els darrers mesos de la dictadura franquista demostren com és de difícil progressar en aquest sentit= Emprar minèticament formes d'organització professional pròpies d'altres professions o formes de treball, especialment formes d'organització corporativa o sindical, és un camí que sembla molt poc viable (sense negar la possible utilitat i conveniència d'algunes formes, limitades a objectius molt concrets i molt pràctics).

D'altra banda, formes d'organització que han estat històricament molt importants i fecundes, com per exemple les Acadèmies

de Belles Arts presenten també dificultats de fons molt importants per a llur re-adaptació a les noves necessitats d'avui. Queda un altre sector de formes associatives que són característiques de la història burgesa del segle XIX, com per exemple els Cercles i Associacions locals d'artistes.

Per lo que fa a totes aquestes formes d'organització, "històriques" i "noves" caldria adoptar una actitud de flexibilitat i prudència, tenint en compte que és de vegades més fàcil re-vitalitzar i re-acceptar que fer de cap nou.

Com a conclusió general hem pot dir, doncs, que, cal tenir present la necessitat de fer sentir, públicament, la presència dels "especialistes" del nostre àmbit, i fer-la sentir de manera que tingui el pes que li correspon, fins i tot a nivell administratiu, en la presa de decisions de política cultural. Però, que, d'altra banda, és molt difícil d'assegurar unes formes institucionals perfectes i exclusives per a aquesta funció i que, per tant, és convenient de ser molt prudents i flexibles en aquest sentit, fins a l'extrem de no ser massa "institucionals", i deixar un ampli marge a les iniciatives parcials i, fins i tot, personals.

ART, IDEOLOGIA i SOCIETAT EN EL PAÍS VALENCIÀ
MODERN I CONTEMPORANI

- 01. Criteris de pertinència
 - 01.2 El dilema: interpretació, investigació bàsica
 - 01.3 Límits cronològics
 - 01.4 Límits temàtics
- 02. Esquema de temes prioritaris
 - 02.1 Periodització
 - 02.2 El contingut simbòlic de l'art
 - 02.3 La reproducció del sector artístic: funció social i components ideològics
- 03. Realització del projecte
 - 03.1 Autors
 - 03.2 Etapes
 - 03.3 Ocupació
 - 03.4 Resultats

Art, ideologia i societat en el País Valencià modern i contemporani

0. El projecte es proposa, en certa manera, com un "projecte d'urgència". Aquesta urgència deriva de les circumstàncies històriques excepcionals que el nostre País travessa avui, de la necessitat de prendre posicions ben definides, de cara al futur, en el terreny de les relacions entre art i context social, i de la convicció de que una interpretació històrica es absolutament necessària per a il·luminar la nostra realitat.

Es aquest objectiu el que determina els criteris de pertinència i els límits que definiran el projecte.

1. Criteris de pertinència

1.1. El projecte es proposa encar una interpretació que faça intel·ligible la situació actual i les possibilitats obertes a partir d'aquesta situació, des del punt de vista dels interessos reals, especialment a llarg termini, de les classes populars del País Valencià.

1.2. El mètode: una relació, investigació bàsica.

Donat el caràcter "d'urgència" del projecte la investigació bàsica es limitarà a aquells sectors on sigui absolutament necessària. Idealment, el projecte hauria de poder basar-se, tot i menys, sobre "fontes de primera mà". Per desgràcia, el subdesenvolupament dels estudis d'història cultural al País farà necessari invertir una gran part de l'esforç dels autors en treball d'investigació bàsica. Això implica la necessitat de retallar per algun altre costat la temàtica i l'àmbit de l'estudi.

1.3. Límits cronològics

Idealment, seria desitjable fer un seguiment de l'evolució a qualificar en el període de la conquesta. Donades les dificultats que això comportaria seria un bon criteri començar amb el "taló"

històric que ve a parar les bases del País Valencià modern, val a dir, el que es ve a produir, als nivells polític i social, a començaments del XVIII i que ve a parar manifestant-se, al nivell de la cultura, a l'ltim del mateix segle.

1.4. Limites temàtics

Una premissa bàsica del projecte és considerar la disciplina "història social de l'art" com un sector de la història, "social i tot court, més que com una extensió o complement de la "història de l'art" convencional. Des d'aquesta perspectiva la història social de l'art té com a objecte la descripció, anàlisi i interpretació d'una sèrie, prou variada, d'aspectes, com per exemple les condicions econòmiques de la producció artística, les institucions socials que "enquadren" aquesta producció, etc.

El present projecte es proposa, pel seu caràcter d'urgència, reduir l'estudi de tots aquests aspectes al mínim necessari en funció de la prioritat que dona a un aspecte concret:

L'aspecte que es considera prioritari, donades les necessitats del present, és el de la funció simbòlica (ideològica) de l'art en la formació d'una consciència diferencial del País Valencià com a realitat social concreta.

L'estudi enfocará, doncs, com a tema central, la interacció entre el contingut simbòlic (ideològic) de l'art i el desenvolupament d'aquesta consciència diferencial (nacional, o pseudo-nacional, en alguns moments) en el context cultural global (el terreny de les ideologies) de la societat valenciana al llarg dels segles XVIII, XIX i XX.

Dins d'aquesta temàtica l'estudi privilegiarà, per raons d'economia, l'estudi del rol actiu, més que no el passiu, de l'art en aquesta interacció (en la mesura en que la distinció sigui possible sense sacrificar la intel·ligibilitat del discurs interpretatiu).

En parlar de "context cultural global", es preveu la bona cura de no subestimar aquest concepte com si es tractés d'un sistema unitari, funcionalment íntegre que emita una "cultura

nacional"). En el contexte, l'ortadà es basarà en una ac-
 titud teòrica i conceptual respecte al món global con un
 grup, més que con un sistema orgànic; con un terreny de con-
 frontacions i conflictes, on els protagonistes són grups ben
 diferenciats (fonamentalment-però no exclusivament-classes so-
 cials) a l'interior del país; grups que mantenen relacions (i
 es mantenen gràcies a aquestes relacions), també, amb altres
 grups de l'Estat espanyol (en primer lloc) - entre ells, d'una
 manera especial, els dels altres països de l'area cultural ca-
 talana-; i del context internacional, (en segon lloc).

En considerar la cultura con un "terreny de confronta-
 cions i conflictes", la primera manifestació d'aquests con-
 flictes es troba dins del marc de l'oposició "alta cultura"/"li-
 xa cultura". L'estudi es concentrarà prioritàriament sobre l'
 "alta cultura", per tres raons: a) Perque el tema a estudiar
 es l'art, i l'art és propiament, un fet en que es produeix
 dins el sector de l'"alta cultura", (només d'una manera deriva-
 tiva i per extensió, més o menys metafòrica, és possible parlar
 d'"art popular"). b) Perque, en definitiva, són les formacions
 ideològiques de l'"alta cultura" les que, a llarg termini, de-
 terminen d'una manera dominant el "context cultural global".
 Considerada a llarg termini, i prenent aquesta afirmació amb
 tots els cavents "antideterministes" i "antineocasticistes" que
 calguin, aquesta funció cultural de domini no fa més que ex-
 pressar els lligams que uneixen la producció d'"alta cultura"
 amb les classes i les formacions socials dominants. Però, per
 un altre costat, l'"alta cultura" no es troba sempre funcional-
 ment integrada, en cadascun dels seus aspectes, als interessos
 d'aquestes formacions socials dominants; cal buscar també els
 efectes "colaterals", les disfuncionalitats d'origen històric,
 l'autonomia específica de cada sector cultural, les "contra-
 diccions internes" dels models propoats per les classes do-
 minants, ja que són aquests aspectes els que fan, moltes vega-
 des, de l'"alta cultura" un instrument (auxiliar, però necessa-

ri) del canvi històric. c) Finalment, per motius d'economia metodològica propis de les circumstàncies particulars d'aquest projecte, ja que les fonts d'informació per a l'estudi de l'"alta cultura" són més accessibles i fàcils d'individualitzar que les de la "cultura popular" .

En parlar d'"interacció entre art i societat" l'actitud teòrica implicada és polèmicament "antiestructuralista". Es considera que l'objecte de la història és la narració dels processos de canvi, no la descripció (o l'anàlisi formal) d'una serie d'estats successius. La finalitat última d'aquesta narració és explicar, fer intel·ligibles, els moviments que constitueixen el sector de la cultura artístic com a "resposta" (o com a "expressió") de les tendències i els moviments que constitueixen el "context global" (i viceversa) .

2. Esquema de temes prioritaris

2.1. Periodització. (El criteri és temàtic, més que estrictament cronològic; no es tracta doncs d'una periodització "lineal", amb "punts" cronològics de separació) .

2.1.1. La Il·lustració i les seues prolongacions al llarg del XIX.

2.1.2. El romanticisme i el pensament lliberal.

2.1.3. Canvis culturals corresponents als canvis econòmics de la segona meitat del XIX.

2.1.4. Modernització i urbanització als voltants del 1900

2.1.5. L'impacte dels conflictes socials durant el primer terç del XX. Recepció dels moviments internacionals d'avantguarda artística. El període de la República.

2.1.6. La dicta una franquista.

2.2. El contingut simbòlic de l'art

2.2.1. Els estètics components: explícits (Textos teòrics, crítica...) i implícits.

2.2.2. Interaccions entre "idees" estètiques i "idees" procedents d'altres sectors culturals (literari, religiós, filosòfic, científic...)

2.2.3. La "història" de la societat i l'evolució de la producció art-

- Característiques iques d'interès de la País Valencià: Aparició i tractament de la problemàtica del nacionalisme.
- Característiques socials "històriques" del País Valencià: Imatge de la seva estructura social.

(Aquests dos aspectes no donen lloc tractar-se per separat)

2.2.4. L'arquitectura i la idea de la ciutat. (la imatge de "l'entorn construït" com a materialització dels projectes de canvi o reforma socials.)

- Canvis en l'"àmbit de competència" de l'arquitectura.
- Components estètics dels llenguatges arquitectònics: explícites (textos tècnics, crítics, etc.) i implícites.
- Els discursos "extensos" (textos polítics, jurídics, etc. ficció literària...): La contraposició "rural/urbà". Irradiació del model urbà, actituds enfront dels processos de modernització i urbanització.

2.3. La reproducció del sector artístic: funció social i components ideològics.

2.3.1. Reproducció interna: - Ensenyament de Belles Arts i Arquitectura (Implementació institucional, continguts de l'ensenyament, relacions amb l'Universitat, etc.). - Altres canals de reproducció interna (Acadèmia, altres associacions professionals, etc.)

- Instruments de definició pública dels valors estètics (premis concursos, etc.).

2.3.2. Reproducció externa: - Art i ensenyament general. (A l'escola, a l'ensenyament secundari, a l'Universitat, ensenyaments especials.). - Museus, exposicions, etc. - Altres canals de reproducció externa (publicacions i difusió de llibres i revistes d'art.). - Art i vida quotidiana (interacció amb els sectors de: artesanía, decoració, productes industrials, disseny gràfic, publicitat)

Aquests apartats 2.1, 2.2 i 2.3. - donen entendre's com tres dimensions diferents del camp d'estudi. L'encapçalament dels seus subapartats - ser cinquè o (2.1.1.), (2.2.2.), (2.3.2.) etc. etc.:

"Interaccions entre idees religioses, filosòfiques, etc. i idees sobre l'art en l'entornament general durant el període franquista"-donaria el conjunt de "caselles temàtiques" que constituiria l'estructura sistèmica del camp d'estudi.

Cal, però, fer dues advertències:

El present projecte no es proposa cobrir totes les caselles d'aquesta estructura. La funció d'aquesta estructura es servir com a mapa d'orientació i referència metodològica; el projecte es desenvoluparà més aviat com un camí a traçar dins d'aquest "mapa". O, per descriure-lo amb un altra metàfora, si es compara l'estructura amb un tauler d'escacs, el projecte es desenvoluparà com una partida, on anirien ocupant-se diverses "posicions" segons una estratègia dictada pels objectius, les circumstàncies particulars del present estudi, les capacitats dels investigadors etc. I encara seria millor no parlar d'"ocupació" -que sembla connotar, d'alguna manera, la idea d'"esgotar" el corresponent contingut temàtic- sinó, més aviat, de "marcar" -amb hipòtesis, observacions, interpretacions pertinents...-. D'aquesta manera el projecte no es proposa com un estudi conclusiu, sinó com inici i estímul d'una serie oberta d'estudis (i discussions) per al futur. ("Per història" és una obligació continua: la manera més efectiva d'anar construint el futur de la cultura).

El mapa metodològic, el "tauler d'escacs", en ell mateix, no es proposen com "l'estructura teòrica" del camp d'estudi-la història de l'art al País Valencià-. Es tracta solament d'una eina heurística, que pot (i deu) anar canviant conforme canvien les circumstàncies d'estudi, i, fins i tot, els criteris de pertinència. Fins i tot, a l'interior d'aquest projecte es tracta solament d'una proposta inicial i provisional, que podrà anar canviant (i probablement canviarà) conforme el projecte avança.

Realització del projecte

3.1. Autors.

El fet que sigui inevitable, en molts punts, entrar en el nivell

613

de la investigació bàsica, ja que aquest treball ultrapassa la capacitat d'un sol autor. La composició d'equip podria ser la següent:

-Un col.laborador per a l'elaboració dels següents grups de la periodització: a) Il.lustració i romanticisme. b) Segona meitat del XIX i "modernisme". c) Recepció de les avantguardes internacionals, república i franquisme.

-Dos col.laboradors especials per a arquitectura i urbanisme.

-Un coordinador general.

3.2. Etapes

3.2.1. Seminari inicial per discutir els objectius, criteris de pertinència, metodologia i fonts d'estudi: Una setmana full-time amb tot l'equip.

3.2.2. Etapa d'exploració. Cada col.laborador, per separat, i en contacte regular amb el coordinador, explorarà les fonts corresponents, es posarà en contacte amb els especialistes pertinents (investigadors de història social i política, història urbana, història de l'ensenyament, de la medicina, etc.) i anirà elaborant un programa on es concretaran, en línies generals, les hipòtesis més importants i els punts estratègics que requiriran un estudi més aprofundit. Temps: uns quatre mesos. Aquesta etapa hauria de concloure amb un altre seminari de discussió general, d'una setmana full-time.

3.2.3. Recol.lecció de material. Cada col.laborador, per separat i en contacte regular amb el coordinador, segons el programa discutit i aprovat al final de l'etapa anterior. Temps: uns altres quatre mesos. (però aquesta previsió és més difícil de fer). Un altre seminari conclouirà d'una setmana full-time amb tots els col.laboradors.

3.2.5. Etapa de preparació i redacció d'un document conclusiu: Temps, tres mesos aproximadament. Contactes i reunions discrecionals, parcials o plenàries. La funció del coordinador serà particularment intensa en aquesta etapa.

3.3. Ocupació

3.3. Ocupació

Amb l'excepció dels tres seminaris prevists, es pot estimar que la resta del treball pugui ser realitzat sobre la base d'una ocupació part-time (possiblement, tres o quatre mitges jornades de treball per setmana).

3.4. Resultats

Els resultats principals de l'estudi hauria de ser la producció d'un document final d'una extensió aproximada —de manera molt indicativa— de 300 a 400 fulls mecanografiats.

Com a subproductes podrien obtenir's:

- La iniciació d'un repertori bibliogràfic comentat
- La iniciació d'un repertori de fonts, comentat
- La iniciació d'un repertori d'obres, comentat.

AVANTPROJECTE DE DEFINICIÓ, OBJECTIUS I FUNCIONS
D'UN SERVEI PER A LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI AR-
TÍSTIC I ARQUITECTÒNIC DEL PAÍS VALENCIÀ.

01. Objectius fonamentals
02. Concepte de "patrimoni artístic i arquitec-
tònic".
03. Objectius últims
04. Funcions específiques.

AVANTPROJECTE DE DEFINICIÓ, OBJECTIUS I FUNCIONS D'UN SERVEI PER A LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC I ARQUITECTÒNIC DEL PAÍS VALENCIÀ.

El Servei vol ser l'alternativa vàlida a les actuals estructures oficials de protecció del patrimoni artístic i arquitectònic a l'àmbit del País Valencià, en la perspectiva de les llibertats democràtiques i autòndmiques que el poble exigeix.

Els objectius fonamentals del Servei seran tres:

- 1.- La protecció i la defensa del patrimoni artístic i arquitectònic, tant en la seua qualitat de bé cultural com en la de la seua utilització i/o reutilització al servei del poble.
- 2.- La potenciació de l'ensenyament d'aquest patrimoni, en un sentit més d'acord amb les necessitats del País Valencià.
- 3.- La potenciació de l'activitat dels professionals de l'art i de l'arquitectura, així com de la crítica i de l'ensenyament, en contraposició a l'ensenyament oficialista actual.

Dins del concepte "patrimoni artístic i arquitectònic" considerem inclosos:

- 1.- Els edificis, elements arquitectònics i de disseny definits pel seu valor històric, arquitectònic, social, representatiu i testimonial. Igualment, s'ha de considerar el seu entorn immediat i el conjunt d'objectes (mobles o d'arts aplicades) que formen una unitat amb l'edifici o element.
- 2.- Els conjunts de caràcter urbà i el seu entorn, definits pels seus valors històrics, arquitectònics, urbanístics o ambientals.
- 3.- Els conjunts aïllats de caràcter rural i el seu entorn.
- 4.- L'entorn artístic ciutadà i rural: panells ceràmics, murals artístics, tant exteriors com a l'interior dels edificis públics.
- 5.- Els conjunts escultòrics.

- 6.- Les restes, vestigis i jaciments arqueològics i el seu entorn.
- 7.- El paisatge urbà com a íncipis de la ciutat.
- 8.- El paisatge resultant de l'acció edificatòria de l'home en el medi natural.
- 9.- Els elements naturals vinculats d'una manera mediata o immediata a les ciutats, pel seu valor com a futures zones d'esbargiment i pel seu valor cívic.
- 10.- Les obres pictòriques, escultòriques i d'arts aplicades situades en museus, pinacoteques, edificis i col·leccions institucionals o privades.
- 11.- L'artesanía relacionada amb la producció artística: ceràmica, terrissa, imprentes, litogràfies, etc.
- 12.- Els fons de les biblioteques, hemeroteques i arxius.

4. Els objectius últims del Servei seran:

- 1.- Possibilitar i potenciar la utilització o reutilització del patrimoni en benefici de la collectivitat.
- 2.- Elaborar i difondre uns principis teòrics per a la intervenció correcta en el patrimoni.
- 3.- Investigar, inventariar i catalogar el patrimoni com a punt de partida d'una correcta planificació de les tasques d'intervenció i possibilitar-ne la informació i divulgació.
- 4.- Difondre aquests estudis a fi que el poble del País Valencià coneiga i aprecie el seu patrimoni, facilitant que qualsevol actuació de protecció i defensa connecte amb la voluntat popular.
- 5.- Potenciar la restauració i el manteniment, en les degudes condicions físiques, del nostre patrimoni, com a manera de conservar la nostra identitat com a poble, conformadora de futur.
- 6.- Controlar --i denunciar si cal-- les actuacions sobre el patrimoni, dels serveis de l'Administració o dels particulars.
- 7.- Vigilar --i denunciar si cal-- l'estat de conservació i

ús del patrimoni.

- 8.- Proposar mecanismes d'estímul per a fomentar la col·laboració dels particulars en la conservació, restauració i reutilització del patrimoni (desgravacions fiscals, assessorament tècnic, ajut econòmic, compensacions, etc.).
- 9.- Potenciar les estructures pedagògiques necessàries tant pel que fa a la formació dels professionals de l'art, la crítica i la investigació artística, com pel que fa a l'ensenyament de l'art a les escoles.

Serán funcions específiques del Servei:

- 1.- Assessorar les associacions de veïns i altres entitats populars en les campanyes reivindicatives i de sensibilització.
- 2.- Organitzar campanyes de sensibilització.
- 3.- Promoure la investigació del patrimoni artístic i arquitectònic, amb especial atenció a la problemàtica social que comporta.
- 4.- Denunciar les actuals estructures oficials i llurs actuacions quan no siguin correctes.
- 5.- Fomentar la creació d'arxius i redacció de catàlegs municipals o comarcals, i vetllar per llur eficàcia.
- 6.- Fomentar entre el poble del País Valencià, el coneixement, l'estima i el respecte pel patrimoni artístic i arquitectònic.
- 7.- Potenciar l'ensenyament del patrimoni i la seua protecció, a nivell escolar i universitari.
- 8.- Organitzar cursos i mostres en el sentit abans esmentat.
- 9.- Fomentar la coordinació dels organismes implicats actualment en la protecció del patrimoni artístic i arquitectònic del País Valencià.

PROJECTE DE RESOLUCIONS DE L'ÀMBIT DE TEATRE DEL
PAÍS VALENCIÀ

01. Els antecedents
 - 01.1 La tradició teatral valenciana
 - 01.2 El context i les influències
02. El punt d'arrencada: panoràmica de la situació actual
 - 02.1 El nivell de les mancances generals
 - 02.2 Anàlisi del teatre comercial
 - 02.3 El teatre independent
 - 02.4 El teatre "amateur"
03. Les perspectives
 - 03.1 Les condicions mínimes prèvies
 - 03.2 Poder autonòmic i teatre
04. Conclusió.

CONGRÉS DE CULTURA CATALANA

País Valencià

SECRETARIAT DE L'ENSENYAMENT DE L'IDIOMA
Moratin,15 Tels.3225819/3219224 València-2

1.- ELS ANTECEDENTS.

1.1.- La tradició teatral valenciana.

1.1.1.- Principals formes.

Sense entrar-hi en consideracions generals sobre l'evolució del teatre valencià al llarg dels segles passats, cal deixar ben aclarit, d'antuvi, que n'existeixen una sèrie d'antecedents que són els qui configuren els trets generals específics del teatre català al País Valencià. Una classificació sumària d'aquests antecedents distingiria entre els elements que són fruit de l'evolució del teatre en terres valencianes, els que han estat introduïts per raons extra-teatral (fonamentalment de dominació política i direcció ideològica), i -finalment- els que són fruits de la reflexió i la praxi contemporània al País. Així, els dos primers tipus d'elements restarien formalitzats com a "antecedents" i el tercer com la "praxi escènica actual al País Valencià".

Centrant-nos, ara, en el primer grup de tots, indiquem que el teatre valencià arrossegà al seu sí elements de la tradició autòctona, com són -en una enumeració que no pretèn de ser exhaustiva- el "sainet", la "sarcula valenciana" (gènere marginal no massa conreat) i "la revista de costums valencians". Obviament, qualsevol d'aquests apartats admet sub-classificacions que el precisen. Tindríem així, sub-gèneres tan de terminats i determinants com són l'"apropòsit" -que dona peu a una variant popular que després veurem amb més atenció-, i que podríem anomenar "teatre faller"-, els sainets musicats, els sainets religiosos, els miracles...

1.1.2.- Característiques tècniques i ideològiques.

Les característiques principals d'aquestes formes de fer teatre, tradicionals al País Valencià, han estat estudiades a diferents nivells i sota diferents angles. No a nem, doncs, a entrar-hi. Prou hi ha amb la constatació que no es tracten tant de formes desenvolupades amb normalitat sinó d'estructures residuals, d'un procés que va restar col.lapsat a mitjans/darreries del segle XIX. Es a dir, són formes, per regla general, que anuncien el canvi, la transformació d'unes formes neo-clàssiques d'entendre el teatre a una altra ja plenament burgesa; alhora, són formes que juguen el paper de

triu d'una dramaturgia específica. La transformació i consolidació, però, que aquestes formes van assolir al Principat, no va tenir equivalència al País Valencià. A causa del transbassament ideològic (amb les implicacions lingüístiques de sobre con...) dels sectors de la burgesia dominant valenciana, i a causa, també, de la mateixa inpotència cultural dels sectors de la burgesia encara progressista, inpotència que es trasllua, fonamentalment, en la incapacitat de generar-ne una "intelligència" al seu servei. 'El saine- net resta, doncs, reduït a obres normalment bilingües, on es tracta la situació contradic- tòria de la petita burgesia urbana valenciana del moment. Es clar que, avui per avui, han perdut gran part del seu rera-fons social, però les seues peculiaritats, la seua manera buida de perillositat i la seua intencionalitat clarament conservadora, han fet que els representants valencians del típic dominant se n'hagen apropiat d'aquesta estructura dra- mática, accentuant la seua decadència i degradació, així com els seus trets reaccionaris.

Al costat del saine- t, avui principal i únic (en totes les seues variants) represen- tant d'aquesta tradició teatral valenciana que abans parlàvem, la "revista de costums" presenta alguns elements molt importants , com és la seua configuració temàtica, lligada a la seua posterior aparició dins el panorama dramàtic valencià, ja en el segle XX. Es tracta d'un gènere que, d'una forma més o menys conscient, aspira a ser la "memòria po- pular" d'una burgesia urbana amb consciència comunitària el suficientment desenvolupada com per reconèixer-se damunt l'escenari. Es clar que amb la post-guerra, la "revista va- lenciana" anava a pericilitar al ritme que l'entorn socio-econòmic, que l'havia generat, sofria pregones transformacions. El seu menor grau de manipulació respecte al saine- t-car necessitava com a matèria prima aquesta consciència col·lectiva, que el feixisme sem- pre ha combatut- va originar que fóra relegat com a element alienant.

Forçosament hem de renunciar a entrar-hi en característiques estructurals i estèti- ques; avui per avui sols hi ha assajos parcials que no han donat cim encara en una "es- tètica del saine- t valencià" o en estudis globals de la seua estructura i evolució. I e- quest és un treball que caldria fer inel·ludiblement si es pretèn, a més de constatacions, esbrinar la mecànica que ha donat suport a la ideologia que els ha caracteritzat. En da- rer terme, es tractaria d'una recuperació d'unes formes dramàtiques lligades a àmplies ca- pes de la població que s'hi identifiquen amb tota naturalitat.

1.1.3.- La seua vigència actual.

1.1.3.- La seua vigència actual.

Dins la dinàmica cultural de la societat valenciana d'avui en dia, totes aquestes formes reg ten potenciades en llur característica residual, o avortiva, al servei de la ideologia dominant; això és una cosa que ja hem dit abans i en la que no anem a entrar-hi massa a fons. Podrem dir, doncs, que el bunker-barraqueta se n'aprofita (com fa també d'altres fets culturals d'indubtable importància com són les falles i les festes de poble) amb tota càrrega col.lateral no menys important: amateurisme, manyspreu pels valors literaris i científics del català, impossibilitat d'accedir a un teatre "seriós" -que haurà de ser importat en castellà-... Els objectius són ben clars: amagar, deformar i traïr unes manifestacions culturals, patrimoni de tota una col.lectivitat, en contra dels interesos reals que li són propis. Transmissors d'ideologia dominant que se n'aprofiter -en altres mots- d'uns esquemes dramàtics plenament assumits per àmplies capes de la societat valenciana; la lluita per una recuperació a fons d'aquests esquemes, buidats de conntacions reaccionàries i com a element de treball en la construcció d'una nova drametúrgia, pot estar una de les vies de desenvolupament del teatre valencià, tal i com després indicarem.

1.2.- El context i les influències.

1.2.1.- Desconnexió del context cultural dels Països Catalans.

Un dels fets que més han determinat la individualització del fet teatral valencià respecte del català ha estat que la seua evolució ha tingut lloc en uns moments i en unes circumstències on la tònica general que predominava era la de l'aïllament entre les diferents comunitats culturals catalanes. O amb altres paraules: la influència mútua ha estat molt febla, per no dir negativa. Ni en els primer moments ni tan sols en el segle passat, aquest contacte va tenir lloc d'una manera regular. Del teatre català, fins fa molts pocs anys, s'ha ignorat gairebé tot al País; gosaríem, Àdhuc, de dir que l'única obra catalana coneguda àmpliament al País en el darrer segle ha estat "Terra Baixa" (i més en versions castellanques que en l'original catalana). I no parlem dels sainetistes catalans, com "Pitarra", circumscrits per la seua mateixa obra, a nuclis i capes socials molt determinades del Principat, sinó que parlem dels autors posteriors: Gual, Rusiñol, el mateix Guimerà... quan ha estat representats ho han estat sempre en castellà, cosa que aquesta que els treïa de llur marc natural per ficar-los dins el món de les influències teatrals castellanques. I

et que diem encara és més vàlid si ens posem al nivell de la pràctica escènica, de la mateixa teoria dramàtica: les poques coses que en aquests temps el teatre valencià va anar realitzant es van moure sempre lluny de l'òrbita teatral catalana i molt dins de la castellana.

Si ens endinsem en la realitat d'aquesta connexió en temps més recents, no farem sinó confirmar tot l'avantdit: els contactes han estat establerts molt recentment i quasiós sempre a nivell individual. I aquesta és la situació present, que després examinarem més proument.

1.2.2.- Submissió als esquemes del teatre en castellà.

Molt altra ha estat la relació establida entre el teatre valencià i el teatre castellà; i el mot que millor pot especificar-ho és el de submissió. I és una submissió que es realitza a un doble nivell:

a) a un nivell passiu: la manca d'estructuració que abans comentàvem, establerta entre el teatre valencià i el del Principat, no es dona en el present cas, ans al contrari. El punt de referència teatral és, per als promotors valencians (majoritàriament), Madrid. Així suposa la recepció continuada de productes teatrals castellà en una doble vessant: la dels productes alienants i uniformitzadors dels esquemes de pensament subaltern, i la dels productes progressius.-pels de sentitx en el seu àmbit social i cultural- que ací, davant una realitat diferenciada, perden part de la seua eficàcia o, pitjor encara, desvien els esforços cap uns sistemes de treball i uns objectius que no es corresponen amb les necessitats objectives del País (aquest mimetisme ens el trobem com a determinant de molts dels problemes del teatre valencià actual).

b) a un nivell actiu; ens trobem ací amb la re-producció d'uns productes que vénen amb un prestigi social (bé com a producte del sistema, com a producte "alternatiu" a eix mateix sistema) que fan que els productors dramàtics valencians consideren eficaç el seu remuntatge. Es clar que aquest nivell actiu ofereix moltes possibilitats de realització; examinem-ne, tot seguit, les principals. En primer lloc, sota un punt de vista rutinari, ens trobem amb la imitació de les formes sub, de les formes tendents (com en el cas del sàinet) a assegurar la direcció ideològica sobre els espectadors. Teatre frívol, sarsueles, comèdies de saló... són produïdes per autors i grups valencians, copiant esquemes i motlles (fins i tot formes de parlar) que no tenen res a veure amb la cultura del poble valencià.

El seu èxit ve assegurat per una imposició ideològica pròpia: la superioritat innegable de les formes culturals castellanes, i la uniformització ideològica que això suposa. Per altra banda, cal veure l'adopció de formes teatrals castellanes partint del fet de la seua "superioritat" cultural o progressista: a la cultura catalana se li nega la possibilitat de generar fets artístics o, si més no, de donar cabuda a continguts revolucionaris. Teatre experimental fet en castellà calze amb calze amb teatre "obrer" fet en la mateixa llengua. Creiem que els mecanismes reaccionaris que hi ha al fons d'aquesta forma de pensar i d'actuar són ben palesos, malgrat que molts dels qui així fan no puguen adonar-se'n del seu paper exacte. Més endavant examinarem les contradiccions que se'n deriven d'intentar crear un teatre progressista en castellà referit no als articles forans sinó a la realitat viva del poble valencià.

Cal dir, abans de res més, que aquests mecanismes no són gens nous: la dominació de la cultura castellana al País Valencià és un fet, tots ho sabem, que ve d'antic. Naturalment, l'imperialisme, que imposa i necessita un control ideològic més ferm, amb la seua manifestació feixista dels darrers quaranta anys a tot l'Estat Espanyol, ha accentuat aquesta tendència, multiplicant les seues reproduccions: el teatre per a minories de la cort de Germana de Foix ha esdevingut un teatre per a capes molt més àmplies (cada estrat amb una forma teatral específica seria l'objectiu ideal, a mitges assolit) en els darrers anys. Excusem de dir quines raons extra-teatrals hi ha al darrere de tota aquesta manobra, i quins interessos hi ha en joc dins el País, així com per aquí treballen aquests reproductors nadius d'ideologia i de sub-cultura completament forània. La resposta la tenim tots ben clara, altra qüestió són les dificultats per dir-la en alta veu i amb igualtat de condicions tècniques.

2.- EL PUNT D'ARRENCADA: PANORAMICA DE LA SITUACIÓ ACTUAL,

2.1.- El nivell de les mancances generals.

2.1.1.- Manca d'articulació efectiva a nivell de tot el País.

Una perspectiva global del moment present que viu el teatre al País, es portaria gairebé forçadament a començar per l'anàlisi de les mancances generals que patim tots els qui vivim i lluitem pel teatre. Amb voluntat de no perdre aquesta globalitat, començarem per distingir tres grans grups d'insuficiències, lligats els dos primers a problemes infraestructurals, mentre que el darrer apunta ja a un assaig de classificació, a partir del qual passarem a examinar-hi la situació amb més detall.

Dins el primer, cal dir de bestreta que no hi ha al País Valencià, sota el punt de vista teatral. Això ha de ser la primera cosa amb la qual ens toquem, i de la qual no podem fugir: no hi existeix cap dels elements que podrien determinar una estructuració coherent -des del punt de vista de la producció dramàtica- de l'espai geogràfic valencià. Ens trobem, doncs, amb una situació on a una ciutat -València- en exercici d'una capitalitat (mantinguda més per inèrcia que per altra cosa) s'han anat generant unes certes estructures, més o menys interrelacionades, però absolutament deslligades de la restant panoràmica teatral del País. Aquesta micro-estructura capitalina ha anat superposant-se fins el punt de ser presa com a representant de la totalitat del panorama teatral valencià. I no és, òbviament, exacte això; una gradació general ens permetria parlar de tres nivells estructurals:

a) la xarxa de València-ciutat: locals teatrals, locals de barri, locals de pobles perifèrics entres graons molt clars, determinant uns grups que s'hi mouen entorn de qualsevol dels tres.

b) les xarxes ciutadanes. Fetes a escala de la capital, però més petites, i que sols poden trobar-se en altres nuclis, on l'existència d'un públic el suficientment interessat i dinàmic pot mantenir-la en tota la seua pluralitat de llocs i iniciatives. Seria el cas, sense anar més lluny, d'Alcoi. Tanmateix, la manca d'acció dinàmica ara ha estat en altres llocs pretesament compensada mitjançant una concentració de funcions burocràticoadministratives; en aquests, llavors, ens trobem amb exemples de xarxes urbanes degradades (reduïdes a iniciatives oficials i para-oficials), com seria el cas de Castelló.

c) La xarxa rural, que difícilment es troba més o menys organitzada a nivell comarcal -com seria el cas de La Safor dins les seues limitacions- i que la majoria de les voltes funciona com un nucli únic que, abans de voluntat i esforç continu i no gens lluit, porta un treball no sols desconnectat de les línies generals marcades als grans centres sinó també del treball concret que es porta als pobles veïns.

Quines són les conseqüències immediates d'aquesta situació? De primer la manca de jerarquització d'aquestes xarxes. Significa això que no existeixen ni circuits estables que, mitjançant gires, asseguren la rendibilitat mínima dels espectacles, ni tampoc no possibilitats de treball en la base. Significa també la impossibilitat d'intercanvi, d'arxiu, de discussió... de les experiències; la impossibilitat de presentar alternatives unificades, realment elaborades per tot el País; que València-ciutat usurpe les atribucions de la resta del País (cosa que a hores d'ara es produeix), la qual cosa equival a dir que, a curt o mitjà terme, a la resta dels llocs, el fet teatral resta condemnat adés a la degradació, adés a la desaparició. I això pot entendre's tant en el seu estricte sentit com en el de la substitució de tota tradició autòctona de fer teatre per formes sub-dramàtiques d'importació.

2.1.2.- Manca d'estructuració orgànica amb la resta del teatre e' català.

Tot l'avantdit val quan es tracta d'analitzar les relacions establertes amb el teatre del Principat i les Illes: totes les relacions s'estableixen fonamentalment a nivell individual. Per una sèrie de causes immediates, tingues-ho en compte; d'entrada, les institucions teatrals catalanes (i caprem el mot "institucions" en el seu més ampli sentit i prescindint de valoracions de tota mena) no tenen correspondència amb altres pareguts valencians. I aquest cas pot entendre's tant com es vulga: el desnivell existent entre els uns i els altres fa molt difícil una comunicació i un transbassament realment continuat i enriquidor. Hi és, com no, a més a més, tota la deformació ideològica respecte al "perill català", que té manifestacions molt clares a la ciutat de València. Qualsevol intent de superar aquest desnivell ha topat amb els entrebanco bunkerians, que no volien deixar que una suposada "catalanització" del teatre tinguera lloc: una cosa aïmenys han guanyat els catalans, dins la terminologia socio-política actual al País: per sinònims de democràcia, socialisme, i, en el camp cultural, de progressisme i renovació... A canvi, és clar, s'ha re-

terdat , sinó impossibilitat, aquesta connexió, tan necessària quant que hem d'a'rendre molt (i tornem a dir que malgrat tot) de l'altre costat del Sènia.

Aquesta situació "de facto" ha generat que, per intentar superar-la, s'hagen establert vincles que no han passat mai de ser substitutius i que, per llur fonamental característica individual i aïllada, fan desijtar una normalització eficaç i total de les relacions entre tots els àmbits del teatre en català. L'establiment d'òrgans comuns -i conjunts- que es corresponguen amb aquesta realitat, és una aspiració que hauria de fer-se realitat molt aviat.

2.1.3.- Manca d'unificació de criteris i de coordinació.

En darrer lloc hem de tenir en compte que, a més d'aquestes insuficiències de caire infraestructural amb totes les connotacions polítiques ben clarés, el teatre valencià no presenta avui per avui un front unitat, sinó que es presenta fraccionat, i fraccionat radicalment; és adir, amb punts d'arrencada i objectius específics (sinó antagònics en més d'una ocasió). Hem de deixar, en aquest punt, un prejudici que podria derivar-se de tot el que portem dit; em refereixos al passament que aquesta divisió té lloc seguint criteris lingüístics. Es a dir, l'existència d'un teatre en castellà i un teatre català al País Valencià com a realitats diferenciades. Realment el que hem de cercar és una divisió que tinga en compte factors fonamentalment teatrals, des de la caracterització professional, tècnica, estètica... Aleshores ens trobaríem amb:

a) un teatre comercial: plenament professionalitzat, amb tendència a la rutina i la no investigació tècnica, i amb plantejaments generalment rutinaris respecte a la incidència del fet teatral dins la societat on es mou.

b) teatre independent. Fenomen molt complexe, amb variants i contradiccions al seu si, que es basa en una nova praxi escènica a la recerca de formes de professionalitat noves, i que es mou generalment pels camps de la investigació i amb uns objectius de plena i total inserció en la realitat social del lloc on es desenvolupa.

c) teatre amateur, que reproduïx esquemes del teatre comercial, sense els seus plantejaments professionals, però. A més a més, es basa en elements tradicionals -o residuals segons els casos-. Seria un reduït de la tradició teatral, fins i tot de l'immobilisme, amb elements de gran interès (en l'aspecte de la conservació d'elements de la dramaturgia

popular tradicional) però amb una clara tendència a l'encarcarisme i el conservadorisme declarat.

Passem, tot seguit, a estudiar-ne les característiques de cadascun d'aquests subgrups, partint del fet anteriorment indicat de llur diversitat de plantejaments i de llur disjunció i desconexió dins el panorama teatral valencià.

2.2.- Anàlisi del teatre comercial.

2.2.1.- Els centres.

Donades, anteriorment, les característiques generals del teatre comercial, passem de seguida a l'anàlisi d'aquest sector. I la primera cosa que en aquesta ens colpirà és la seua innegable presència estructurada en relació al centre de referència oficial (Madrid): no hi ha País Valencià per al teatre comercial, però hi ha "províncias" (i "províncias" en l'argot de les gires és sinònim -quesitíf i irrefectiblement- de "capital" d'eixes províncies). Més encara, les gires -de companyies que vénen de Madrid amb obres que vénen (o aniran, tant se'n dóna) de Madrid, que és el lloc de la seua consagració or rebuig- es fan prescindint de connotacions geopolítiques: si a Alacant s'actua després que a València, posem per cas, no és perquè siga una ciutat molt important del País Valencià, sinó perquè està de pas cap a Múrcia. I molt a sovint, ni així; si l'obra és de qualitat "extra", es reserva sols per a València-ciutat; sols quan l'obra té menys pretensions, arribarà a descendir fins portar-la a ciutat com Alcoi. L'espectador, el públic valencià, resta condemnat al paper de simple element passiu sense influir l'obra i sense possibilitat de modificar la incidència del producte que han vist: molt poques vegades un fracàs de la companyia "en províncias" ha provocat un canvi -o una simple reforma-: la companyia es mou sempre en relació a Madrid -el seu públic i la seua crítica- i l'actitud de les províncies no els afecta massa: al màxim que tenim detat és al pataleig. I això amb molta sort.

Ditallant una mica més, podem dir que existeixen una sèrie de locals dedicats a aquest tipus de teatre comercial: existeix en primer lloc l'especialitzat plenament, que funciona tota la temporada rebent companyies comercials, i que pot ser de dos tipus: dedicats als gèneres *2infir* -teatres de revista o vodevil, per exemple-, i els dedicats a obres de "qualité" -normalment el local lligat a organismes o entitats públiques-; a

més, estan els mixtes que són els que més sovintegen. Finalment, ens trobem amb les sales d'actes o locals teatrals, que una certa part del temps (depenent gairebé sempre de les disponibilitats de les companyies en gira) fan aquest teatre, i la resta el passa - amb teatre d'actes i altres actes, com el cinema. Geogràficament, sols València ciutat ofereix un repertori complet d'aquest tipus, com són el Principal, Princesa, Alkàzar... Als altres centres urbans, la manca de locals fan que tinguen funcions plurals. Així, a un primer nivell, ens trobaríem amb una ciutat, que dis posa dels equipaments més complets cara el teatre comercial, com és València; després arribarien ciutats amb equipament suficient però incomplet: Castelló, Alacant, Alcoi... i finalment, centres marginals amb incursions comercials esporàdiques (especialment per les festes), com Elda, Elx, Sagunt...

2.2.2.- Els tipus d'empreses.

Déiem més amunt de la forçada passivitat del públic (o impotència, com es vulga), del qual no té possibilitat de controlar el funcionament d'aquests aparells. En efecte. El teatre comercial funciona segons les normes estrictes del capitalisme: l'empresari capitalista (que pot ser propietari del local o, simplement, arrendatari d'un patrimoni públic) es mou dins totes les coordenades pròpies del cas: exemples hi ha de lliure competència, encara que predomine l'actitud monopòlica: empreses d'àmbit estatal que controlen diferents teatres per tot el territori espanyol. En el primer cas, es mourà pels gustos majoritaris del públic tant com per les exigències de les empreses-companyies; en el segon, primarà l'interès d'aquestes darreres (i més quan l'empresari de local ho és també de companyia) i el públic no tindrà cap d'alternativa. Ens trobem, doncs, amb un cas de colonització absoluta on els empresaris configuren l'educació teatral d'acord amb uns interessos teatrals econòmics, i en perjudici del poble valencià; i així sense entrar en l'anàlisi dels continguts ideològics d'aquest teatre i com influeixen en l'elecció de repertori (l'obra pseudo-progressista, o l'obra "subversiva", que sols serà representada si els beneficis immediats per a l'empresari compensen els hipotètics riscos futurs).

2.2.3.- La importació massiva de la producció teatral en castellà.

Aquestes coses passen no sols amb els empresaris/distribuidors del producte teatral sinó

també amb els productors mateixos. Organitzats majoritàriament en forma de companyia-empresa, on els treballadors de l'obra són simples assalariats -el cas de les companyies natives és encara un fenomen no massa estès en aquest món-, les companyies fan llurs gires o tenen la permanència a Madrid. Adonem-nos-en d'entrada del següent: Madrid és avui per avui, centre de contractació i formació d'aquestes companyies; els intents de formar una companyia autènticament professional a València poden donar-se per fracassats si és que han passat de simples projectes, per una sèrie de raons òbvies: cal crear, primer, una xarxa d'infraestructures -promoció, llançament, finançació-, preparar una sèrie de gires... fins i tot, "fer temporada". València es presenta com a molt problemàtic. La solució més fàcil, és clàssica, és anar a Madrid, i -tant i molta sort- incloure's dins els engranatges "ad usum" que hi funcionen. Com a conseqüència, no existeix un teatre comercial valencià, i el que es fa al País és totalment importat. No és d'estranyar, doncs, que aquests productes importats ho siguin en castellà: un teatre comercial en català patiria de problemes extras (restricció de públic, per exemple) que augmentarien les seues contradiccions. Fins a extrems difícilment resolubles, a més de fer-lo menys, molt menys, rendable. I això és l'important per als qui treballen aquest camp.

2.3.- El teatre independent.

2.3.1.- Les estructures.

Tot l'anterior aprofita, d'una forma o de l'altra, per parlar del teatre independent, més encara: l'aïllament del teatre independent no és sols un fenomen que afecta les relacions entre el Principat i el País, sió que té també correspondència entre teatre castellà i el teatre que es fa al País Valencià. No funciona ací, doncs, un mecanisme semblant al teatre comercial; la major càrrega de continguts progressistes que el caracteritza, a aquesta forma d'entendre el teatre condiciona l'interès oficial en accentuar la divisió i la desconexió d'uns en relació als altres. Les respostes al problema són molt semblants, tant en cas com en l'altre; la connexió es verifica de manera individual: als grups castelano-parlants del País se'ls obre la possibilitat d'integrar-se en el context cultural castellà (amb la qual cosa acaben de deslligar-se de la realitat valenciana), mentre que l'efecte multiplicador ^{que} té una connexió amb Catalunya és força més reduït, obligant així a que el teatre en català no puga despegar-se del seu lloc d'ori-

gen geogràfic, ja que no es pot prescindir del públic de primera hora.

2.3.2.- Els nivells de recepció.

Però no és aquest l'únic problema del teatre independent. Si passem a examinar la política de locals, ens toquem amb llur manca, manca de locals que ofereixen possibilitats reals -econòmiques i tècniques- d'actuar. La seva manca d'interès tècnic ha de veure's compensada, en la mesura que això és possible, mitjançant l'emprament de locals del circuit comercial (amb els prejudicis econòmics que això suposa) o bé de locals de condicions tècniques molt reduïdes. Això determina en bona mida la qualitat de l'espectacle resultant i, en el cas dels grups valencians, condiciona els muntatges. A més a més, però, molts d'aquests locals funcionen sense una clarificació exacta de les seues funcions vers els grups de teatre independent valencians (plataforma de llançament alhora que lloc de preparació i assaig) i vers la societat; uns cops per inconsciència, altres per incapacitat econòmica (el deure dels locals de lluitar contra els principis del teatre comercial i la necessitat de beneficis per mantenir-se). El parany comercial ronda molt al prop d'aquests teatres que, de vegades, es reduïren a portar obres de la "aristocràcia" del teatre independent -grups amb anomenada que arrosseguen un nombre substancial d'espectadors- i en castellà, per la major abundància de grups, per la major anomenada -gràcies a tenir els mitjans de comunicació o prop, cosa que la cultura catalana no ha pogut en tot aquest darrer temps- i pel major públic potencial; amb altres paraules: per la major rendibilitat comercial. Això és un fet innegable. A més a més, és indiscutible que la renovació del teatre valencià als darrers anys va estar encetada pels treballs inspirats en l'avantguarda teatral castellana (o en la internacional, amb traduccions castellanes), i que van ser grups independents en castellà els promotors del nostre teatre, en bona proporció. Sols posteriorment arribaran els grups catalans, encara que sem're ho faran en unes condicions de precarietat i irregularitat major que els castellans: el pes de la cultura castellana (obra, en última instància, a favor dels uns i en contra dels altres.

2.3.3.- Una difícil professionalitat.

No és sols, però, la manca de locals el que determina aquesta situació. Avui en dia, pot dir-se que bona part dels principals grups de teatre independent de l'Estat Espanyol

van assolint uns nivells de professionalitat que els permet, si més no, uns àmbits de dedicació plena al treball teatral. Tanmateix, no és aquesta la situació que priva als grups de teatre independent valencià; és clar que els castellandòfons tenen a l'abast la possibilitat d'integrar-se dins el marc cultural castellà, amb el que d'obertura de nous "mercats" comporta; i els grups catalans? Privats, com estem avui dia, d'un accés fàcil i directe -independentment dels problemes específics que hi puguem existir- als circuits del Principat; privats, a més, d'una estructura de treball al propi País, aquests grups han de lluitar dins la semi-professionalitat (a l'espera dels temps millors que permetran una professionalitat total) o de l'amateurisme professionalitzat els fins de setmana. Quants intents han estat fets en aquest sentit, o han acabat en el fracàs, o encara no s'han consolidat el suficient com per poder-ne parlar en altre sentit. No podem oblidar-ho, si considerem la importància que té la lluita per la professionalitat plena, sense canvis ideològics ni concessions teòriques o estètiques (sols llevat de les readaptacions a les necessitats objectives del País) per al teatre valencià d'avui dia.

2.3.4.- Presupostos teòrics dels grups en català.

Abans hem indicat la necessitat d'adaptar-se a les necessitats objectives del País per part d'aquests grups. I no es tracta d'una afirmació gratuïta sinó de la confirmació d'una realitat, d'una línia de compromís teatre/societat, assumida pels grups de teatre independent. Efectivament, aquests grups parteixen d'uns presupostos teòrics basats en tot l'avantdit: en el compromís amb la realitat del País, que passa per la lluita reivindicativa general i, en el camp concret de la cultura, per uns objectius ben definits: recuperació del passat del País, de les formes tradicionals d'una cultura oprimida, i en la conseqüent normalització de la llengua i cultura catalana al País; el teatre, doncs, vehicula aquestes reivindicacions, i grups i teòrics valencians en són ben conscients; altra cosa seria si la resta de la societat, de les institucions que tenen plantejats un objectius semblants, si no idèntics, han arribat a comprendre plenament aquest paper que el teatre està jugant avui dia. Naturalment, sols ens restaria afegir que aquesta decidida voluntat de normalització va lligada a la comprensió de la necessitat d'establir lligams permanents amb la resta del teatre en

català, entenent-los dins el més ampli respecte per a les peculiaritats i per als àmbits específics de treball que se'n deriven, de les diferents estructures socials que fan de suport.

.2.3.5.- Els problemes pràctics.

Aquests propòsitos, però, xoquen amb una sèrie de problemes específics -o no tan específics- que són obstacles contra els que la majoria dels grups acaben per estaveïllar-s'hi. I parlem tant de la situació general d'opressió política i cultural que pateix el País, com de les mateixes contradiccions -per on es mouen les vides culturals i teatrals nostrades-. I tenim en compte que bona part dels problemes del primer tipus aniran desapareixent segons -- s'afirmen les conquestes de la democràcia i l'autonomia al País, mentre que a les segones no se'ls assegura llur desaparició amb aquests canvis. Dins aquest segon apartat, comptem el desinterés que el teatre ha produït entre els sectors intel.lectuals i polítics del País; això produeix una marginació encara major a l'hora de l'acció de protecció, foment i subvenció al teatre (tenint en compte la carència d'òrgans normals que ho asseguren, i el paper substitutiu que, en aquest sentit, juguen aquests sectors i institucions que se'n deriven).

Per altra banda, tampoc no podem oblidar el problema del públic. Problema que supera els límits estrictes d'aquests treball, perquè analitzar les raons que expliquen la manca de públic és una de les tasques més complexes de l'actualitat; a la falta d'informació se suma la falta de formació; la falta d'atracció dels espectacles, per al públic, té aquestes causes i - aàtres, com són: la deficient estructuració dels locals i la seua política de preus, més atenta al fet econòmic que no al cultural... Al costat d'aquesta problemàtica, el fet lingüístic és un altre element que planeja constantment sobre els grups: fer teatre en català és renunciar a una sèrie de privilegis (migrats però existents com a residu per als elements progressistes del a cultura castellana) per acceptar una sèrie de limitacions i dificultats no massa ben compresos. O amb altres paraules: ara i ací, les estructures teatrals són deficientes i absolutament inadequades per a les tasques i objectius d'un teatre valencià moderns; i mentre aquestes estructures no siguen canviades en una acció que afecte no sols a la societat civil sinó atambé a la política, el teatre que ara es fa ha de tenir un recolzament e-

fectiu que permetessa la superació de tota una sèrie d'obstacles que d'altra forma acabaríen per tallar l'evolució del teatre.

2.3.6.- Localització.

Els grups de teatre independent valencià es concentren fonamentalment en una sèrie molt reduïda de centres urbans. València ciutat, a més del seu hinterland, Alcoi, Alacant, Elx, Gandia... Constatem, de passada, la manca d'un centre definitiu a la part nord del País (amb intents de consolidació teatral a Vila-real, i res més). Si ens fixem ara en la referència lingüística, hauríem de prescindir del centre alacantí-elxà, car els grups són castellano-parlants. A Alcoi, el fenomen és més curiós, perquè l'únic grup que presenta una certa pràctica teatral en català ("La Cazuela") ho ha fet en un percentatge molt reduït respecte a la seua producció castellana. Quant a València-ciutat, podem dir que es tracta de la major concentració existent. Tanmateix, aquests grups (el nombre més estable dels quals podria ser d'una vintena, tot i que no passen de la dotzena els que presenten una certa activitat contínua en català) no es presenten en bloc unificat sinó que és possible de distingir un conjunt de grups amb uns plantejaments una mica diferents als que fins ací hem exposat, i que passarem a exposar-ne tot seguidament.

2.3.7.- El teatre de base: presupostos i localització.

Entenem com a "teatre de base" -podríem emprar-hi qualsevol altre nom- aquell l'activitat del qual es centra fonamentalment als circuits més marginals (a meitat camí entre les sales teatrals estables i els locals ocasionals), a la recerca d'un públic més ampli (més "popular") amb el qual establir una comunicació immediata per tal de reforçar els efectes extra-teatrals entre els espectadors. Aquests objectius comporten dins els límits imposats per les condicions tècniques dels llocs d'actuació, la precarietat econòmica d'aquests (car de plantejar-se més el teatre com a mitjà -o pràctica secundària- que no pas com a fi, el problema de la professionalitat passa a segon terme, i per tant la rendabilitat del muntatge no és cosa que se'ls plantege amb massa exigències), i els nivells de captació del públic potencial. Es configura ací una teo-

ria a una pràctica dramàtica diferenciada de la de la resta dels grups de teatre independent, sense que això signifiqui prioritar els uns sobre els altres.

Aquests grups acostumen a tenir-hi una localització específica: barris perifèrics o pobles del País, on les possibilitats de desenvolupar el teatre no passa de ser molt reduïda a causa de llur marginalitat. Centrats en aquestes zones, el seu grau d'acceptació del problema cultural i lingüístic del País és divers: en les aglomeracions urbanes, amb forta presència d'immigrants castellanoïdians, i per raó del seu treball immediat, el teatre d'aquests grups es basa molt en el coneixement de tòpics com el de considerar que el castellà és la llengua "proletària" i per tant renunciar a plantejar-se un teatre en català -ni tampoc no un teatre en castellà que tracte problemes del País, perquè no es tracta de fer reflexionar sinó de buscar una comprensió i acceptació quasi bé sentimental dels continguts exposats a l'obra-. Tanmateix, quan aquesta praxi teatral arriba als pobles extra-urbans, on la cultura popular del País es manté encara viva i amb certa puïança, aquests grups canvien llur actitud davant el problema lingüístic; així, la gran majoria dels grups de teatre de base se'l plantegen en català, tot i que potser sense l'explícita voluntat de treball cultural que els altres grups van encetar; malgrat, la tasca d'aquests grups és un element que no es pot menysprear, ans tot el contrari.

2.3.8.- Les darreres temporades.

Per concloure aquest apartat, sols uns apunts sobre la dinàmica d'aquest teatre als darrers anys: aparegut el teatre independent amb un retard evident al castellà (fins l'any 72 no es pot parlar de realitats), va mostrar, tanmateix, un gran dinamisme, que li va permetre superar els nivells reduïts de primera hora per a ribar a representar vora la meitat del total del teatre independent fet al País (havent partit del 10 % curt). Aquest creixement, però, va donar tot el que podia en els anys 72 al 75; d'aquest moment ençà, van sobrepassar-se els problemes i les limitacions a l'entusiasme i l'acció desorganitzada però efectiva a certs nivells, dels grups. Així, el retrocès d'aquestes dues darreres temporades més pareixien l'agonia, enmig d'una indiferència o atonia al respecte dels restants sectors de la cultura i la vida del País, d'una forma de fer teatre que ha a-

rribat als seus límits, sense que cap d'altre haja estat plantejada com la seua superació. Es a dir, un teatre que es manté malament sol per la consciència dels seus responsables, que massa bé que se n'adonen que no hi ha res que pugui rellevar-los i que llur desaparició pot significar un nou retorcès de cinc, o més, anys en la vida teatral del País: res no hauria quedat del seu pas i caldria tornar a començar de nou.

2.4.- El teatre amateur.

2.4.1 - Presupostos generals.

Parlem, per concloure breument de la situació en aquest sector del teatre. Es tracta de tota una sèrie de grups i gruptes d'aficionats que fan teatre a uns locals ben determinats i per a uns públics ben circumscriu. Les seues característiques generals se rien:

a) dos grans grups d'obres: populars valencianes (llegir-hi sainets) i castellanec (llegir sarsueles) i obres de repertori dins la tradició del teatre fi (la "pièce bien faite").

b) Muntatge dins els límits estrictes del naturalisme de començaments de segle: telons i mobalatges tradicionals, llums igual... estil d'interpretació a les mateixes coordenades: l'experiència com a base de la praxi teatral (el "tener tablas" és el fonament escolar d'aquest grups).

c) Com a conseqüència, no reflexió sobre els textos muntats; selecció d'aquests segons criteris subjectius (del director o primers actors) i dins els àmbits d'actuació marcat; els de teatre elegant s'especialitzen el mateix que els altres.

c) Consideració del treball dramàtic com estorgiment: poca elaboració del muntatge, poca asajos... i menys representacions: fer una obra per setmana és pràctica mol corrent d'aquests grups. És evidentment l'afició la que prima sobre la consideració del fet teatral com a fet social.

2.4.2.- Localització.

Grups d'aquest estil es troben una mica pertot arreu: València viutat, pobles del voltant, ciutats importants... podem dir, sense por, que la tradició sociable del poble valencià ha fet que s'inclinara a formes de distracció socials (bandes de música,

falles, casinos, teatre...). Desafortunadament, se li ha donat una orientació clarament conser-
vadora (teatre amateur és sinònim, molt a sovint, de teatre parroquial): bé perquè depen-
ga d'organismes, o institucions conservadores, bé perquè l'acció de les forces progressis-
tes s'ha concentrat molt sobre objectius socials i polítics, descurant els culturals, com,
el possible aprofitament d'aquestes activitats. Per aquesta mateixa amplària, creiem su-
perflu fer una enumeració, prou tindrem en diferenciar dos sub-grups:

a) el teatre amateur "strictu sensu", que seria el de la immensa majoria dels pobles,
on el muntatge d'una obra té característiques molt més serioses (molt més transcendents),
car es tracta simultàniament de crear la companyia i els mitjans... Sense que això indi-
que una major qualitat, són fàcilment distingibles perquè les representacions són més
espaiades, i, inclús, més explotades: pobles dels voltants, altres centres del poble; és
a dir, que tenen un major concepte de la qualitat i transcendència del seu treball.

b) teatre amateur "seriat", que seria, potser, el més complex: companyies establides en
lloc estable que, aprofitant la seua localització en llocs on el públic és ampli i capaç
d'anar totes les setmanes (cas de València ciutat, de Vila-real,...), munten obres al --
ritme d'una, o més setmanals; són companyies que dediquen una gran part del seu temps al
teatre (potser actors frustrats, vocacions exaltades...), que es preocupen més del reper-
tori -- quasibé sempre comèdies dels autors castellans del primer terç del segle, amb in-
cursions als clàssics i, de temps en temps, alguns autors més moderns --, tot i que priva
el número de muntatges sobre el número de representacions (dos o tres, com a màxim, per
muntatge).

Solt ens caldria parlar de dos sub-tipus del primer teatre, que s'han desenvolupat
força: el que anomenaríem teatre amateur "ritual" --muntatge d'obres religioses o tradi-
cionals--, i que excedeixen aquest treball per entrar en el folklore i en el manteniment
dels costums i tradicions valencianes. I també el "teatre faller", caracteritzat per ser
contingent: l'obra no és important per ella mateixa sinó que ve justificada per l'acte
al qual emmarca (presentació fallera).

2.4.3.- El públic.

Com hem dit abans, aquest teatre presenta un públic molt caracteritzat: assidu,
capaç d'establir uns lligams de relació extra-teatral amb l'autor (amistat, familiaritat,

admiració) que el fan no-racional respecte al fet central estricte; prova de l'avantdit és que en aquest tipus de teatre el sistema d'abonament funciona amb una relativa importància, cosa que no té lloc en cap d'altre (sons en les brucs temporades d'òpera, és clar). Això explica, en bona mida, les dificultats de treballs amb aquest tipus de teatre, car es tracta de trencar esquemes fermament assentats en els espectadors, que busquen el reconeixement abans que la novetat.

2.4.8.- Teatra amateur i cultura catalana.

Es fàcil de deduir que el teatre popular presenta formes més lligades a la cultura catalana: el teatre "elegant" defuig del català per raons no gens difícils d'entendre. Naturalment que aquests llenguatges són de tipus tradicional, no gens renovadors ni conscients; la normalització ortogràfica i lingüística del català ha topat amb aquest tipus de teatre, on encara es manté un argot específic que anomenem "escalantí" (forma especial de l'apitxat bilingüe emprat per al teatre, amb l'objecte d'augmentar la comicitat de l'acció). Els problemes, doncs, són ben grans.

3.-LES PERSPECTIVES.

3.1.- Les condicions mínimes òptimes.

Perquè podem parlar de perspectives de normalització del fet teatral al País Valencià ens caldrà, de bell antuvi, parlar de condicions polítiques concretitzades a la manca d'unes vertaderes llibertats democràtiques, que avui per avui encara estan per'obtenir i per consolidar. En efecte, aquesta manca determina, ben clares, no sols els graus de creixement del teatre sinó que facilita la seua fixació dins uns límits el més manipulable possible. Efectivament, llibertats polítiques signifiquen per al teatre:

a) desaparició del sindicat vertical, possibilitat d'organització lliure dels treballadors del teatre d'acord amb els seus interessos i la seua visió de la realitat; possibilitat de treball conjunt dins una estructura sindical realment democràtica.

b) desaparició de la Censura. De tota la censura, de la que es fa a Madrid i de la que es fa a cada poble, lloc, a cada província per les autoritats competents (els "permisos gubernatius"), de la directa i de la indirecta (pressions, amenaces, control policial...) Cada productor de teatre, cada grup, se'n deu conscient d'aquesta llibertat de creació.

c) democratització de la Societat d'Autors com a primer pas per a una remodelació a fons, incloent la possibilitat de la seua desaparició (l'obra de teatre com a patrimoni públic en una societat avançada políticament i social).

d) Control democràtic de les sales: gestió democràtica de les sales públiques, enteses com a entitats de servei públic no com a negoci. Recolzament a tota mena d'acció cooperativa.

e) Democratització, com no, racionalització i clarificació de les lleis de teatre i espectacle públics, concebuts més enllà que com a simple negoci.

Naturalment, aquest plantejament pot ampliar-se a molts més aspectes que afecten, directament o indirectament, al teatre; el que ací es presenta no és més que la concretització d'uns aspectes que considerem bàsics. Com és de suposar, confiem que les forces polítiques amostren un cert interès sobre la qüestió i formulen programes immediats -i mediats- més concrets i d'acord amb llurs respectius papers i objectius generals per a la societat valenciana.

3.2.- Poder autonòmic i teatre.

3.2.1.- Presupostos de treball.

Naturalment, i dins ja una societat democràtica (i suposant que el teatre haja estat capaç d'imposar aquestes reivindicacions tant al poder nou com a les forces polítiques democràtiques en general), aquest marc previ no ve a resoldre cap dels problemes específics que té plantejats el teatre valencià; al màxim que arriba és a delimitar-los, a clarificar-los i a centrar-los en llur especificitat. És a dir, la llibertat i la democràcia no resoldran els nostres problemes, encara que els alleugeraran en bona mida. I això serà perquè caldrà també l'autonomia; un poder autonòmic que treballa des de i per al País Valencià no pot deixar de tenir una política cultural coherent sempre que es moga als nivells de democràcia general abans esmentats. Aleshores, s'haurà de plantejar el fet teatral com a fet cultural, i hi haurà de donar una resposta. Si volem, a més a més, que aquesta resposta estiga plantejada dins unes coordenades més concretes -les que porten a una remodelació en profunditat de la societat des d'un punt de vista social tant com polític- considerem que aquesta tasca haurà de portar-se amb una sèrie de presupostos generals, establits conjuntament entre el poder autonòmic i les organitzacions que repleguen tots els treballadors del teatre (o el màxim nombre possible d'ells). Així, i sintetitzant, els eixos d'acció serien:

a) recuperació del teatre clàssic i popular. Cal saber reconèixer el passat, i les seues obres, això és un principi que no podem oblidar. Sense judicar sobre el seu valor, en termes absoluts o relatius. I quan parlem de recuperació ho fem tenint molt present que el teatre és un fet molt més vital que el que podria suposar-se; no hi hauria prou, doncs, amb col·leccionar, estudiar, classificar i arxivar tota la producció dramàtica anterior a la nostra època. Caldria també, d'entrada, explicar i treballar-la a fons, aprofitar els ensenyaments que es p'guen traure; readaptar-les -trair-les, com es diu dels clàssics- per donar-hi nous continguts. Representar-les, en una paraula, amb una doble finalitat: la del reconeixement, aprehensió d'un passat diferenciat per part del poble valencià, i la de la utilitat davant els actuals plantejaments de la societat valenciana.

b) Revitalització del teatre amateur. No fa molt n'hom parlat. I cal tenir-hi ben en compte el paper social, de relacionant, de consolidació cultural i conscienciació co-

munitòria que té el fet teatral plantejat a uns nivells amateurs. La creació de companyies estables, d'un teatre nacional, la professionalització del molts grups... res d'aixó no ens pot fer oblidar que el teatre amateur presenta una característica importantíssima: la participació d'amplis sectors de la població en la producció dramàtica, en l'apropament d'aquesta al poble, a les classes populars, en una paraula. I aquesta vinculació immediata entre teatre i classes populars ha de tenir-hi aquest aspecte, a més del de recepció del teatre. Cal, òbviament, re-vitalitzar-lo a fons: que aquest teatre deixi de ser patrimoni de la ideologia conservadora que se n'aprofita per reproduir-se i augmentar-hi la seua influència; que es treballi per ampliar la base cultural, renovar els continguts i les estètiques alhora que per augmentar la repercussió: es tractaria que el fet de "fer teatre" passara^a ser, dins unes limitacions que no cal ni fer esment, un fet quotidià per a sectors cada cop més numèrics de la societat valenciana. Si ens oblidem d'aquest aspecte, estarem no reforçant l'elitisme o separant teatre i societat, reproduint esquemes que volem combatre.

c) Tot l'avantdit no vol dir que, com en el somni de certs "poppulistes", el destí del teatre siga la seua amateurització total. Dins les estructures socials actuals, on la divisió del treball se'ns presenta irreversible (parlem de la divisió tècnica), l'amateurisme és un dels instruments més eficaces per contribuir a superar la divisió social entre treball manual i intel·lectual. Però això no suposa la no especialització de determinades persones, o grups, en els treballs teatrals de tota mena. El fet teatral és susceptible d'una estructuració que respecte tots dos sectors (com ho és qualsevol altra activitat cultural o social), diferenciant-los no per la qualitat sinó per l'activitat: en el teatre amateur es fa i comprèn el teatre, en el teatre professionalitzat es veu i comprèn el teatre; són, simplement, dos nivells de vinculació amb el fet teatral. En aquest segon cas, un poder autònom ha d'estar molt atent a activar la formació i consolidació de grups professionalitzats centrats en la seua activitat al País Valencià. D'aquesta manera evitaríem la colonització del teatre comercial i el despullaríem de bona part de la seua càrrega alienant: companyies teatrals valencianes (no sols per la seua composició sinó per seua repertori, i això és el que realment importa) abocades cap a un públic valencià i que, amb absolut respecte per a la seua llibertat, tractara temes relacionats amb la comunitat de la que formen part actors i espectadors.

d) Naturalment, però, aquest ajut a les companyies professionals valencianes significa,

després d'haver comprovat com està la situació present del teatre valencià, que aquest poder ha de comprendre molt bé que el teatre no és fet comercial sinó que és un fet de cultura. Això pot significar una premissa molt elemental, en realitat, però, és el sustentament de totes les possibles realitzacions teatrals. La raó és que no es tracta -sols de comprendre aquest fet, sinó que es tracta d'obrar després en conseqüència. O amb altres paraules: quan diem que el teatre no és fet comercial, empram el mot "comercial" tant en el sentit del punt 2.2. com en un sentit ampli, que vindria a ser-hi equivalent a "fet econòmic"; no es tractarà, doncs, tan sols de dir que el teatre no és producte que es pugui comprar i vendre, sinó que el teatre valencià no és pas rendable, que amb les normes imposades per la societat capitalista on vivim actualment, el teatre no pot atendre les seues funcions de producció i reproducció ampliada sols amb els guanys que pugui obtenir pels canals establerts (oferta i demanda, per exemple). I ací 'és on cal, doncs, que es concretitze l'acció del poder autonòmic; i d'una manera conseqüent i a fons. No n'hi ha prou amb unes subvencions contingents i tremendament temporals; hi ha sectors teatrals -com és el teatre amateur- que cal mantenir econòmicament de manera -continuada, car la seua activitat, en afar per canals extra-econòmics, sense aquest ajut acabaria per caure en mans dels que anteriorment el controlaven i amb intencions semblants. A més a més, cal una forta subvenció de lligament de les companyies professionals, subvenció capaç d'assegurar l'estabilitat dels primers muntatges; i cal, també, una subvenció de manteniment que compense el dèficit que s'hi vaja produint al llarg de les actuacions. I qui diu companyies diu locals i altres institucions. I si, damunt de tot, es pretèn una ampliació del ressò social del fet teatral, cal una política d'extensió geogràfica i social (gires, nous locals, política de subvencions a centres, subvenció als es'pectadors amb entrades gratuïtes o de preu reduït, actuacions gratuïtes davant públics determinats -fàbriques, escoles...-), i aquesta política sols és possible amb un ajuyt continu, amb una certa dependència, que no pugui significar mai submissió, per part dels grups encarregats respecte al poder autonòmic que els financia. En certa ma-

nera, el teatre passaria a ser una institució para-oficial, sense les connotacions degradants que quaranta anys de feixisme li ha donat a aquesta expressió. Com és lògic, i dins un marc referencial de plena democràcia, aquesta para-oficialització -ho repetim- no ha de passar del nivell primari econòmic: la llibertat d'acció dels grups ha d'estar una de les bases d'aquesta actuació.

a) L'especificitat de la realitat socio-cultural del País Valencià és un dels fets a tenir-hi molt en compte dins aquesta prefiguració del teatre en un marc polític autonòmic. No es tracta de suprimir el teatre en castellà, ni de fer una política tendent a una repressió cultural; ara bé, cal tenir-hi també molt en compte la situació objectiva del teatre -i de la cultura- en català al País: manca de tota sort d'infraestructura es fa necessari una política preferent que el faça recuperar la seua situació objectiva dins la societat valenciana. Així doncs, s'ha de pretendre que en les zones de parla catalana, el teatre que es faça normalment siga conseqüent amb aquesta realitat, i cap ací ha de dirigir-se l'acció autonòmica. Igualment, la Generalitat hauria de ser conscient plenament de la importància de la inter-comunicació cultural al si del País: el teatre en castellà no ha de veure's forçosament absent dels escenaris dels àmbits de majoria catalano-parlant del mateix mode que el teatre en català ha d'estendre's a les zones de majoria castellano-parlant (en una situació, assolible a un plaç mitjà, de coneixement d'ambdues llengües per tota la població). Una política, orientada en aquest sentit seria un element eficaç a l'hora d'integrar en una mateixa xarxa totes dues zones. Del mateix mode, és reproche per a la llengua i expressions culturals de les minories no pot deixar-se de costat, millor dit: seria altament impolític i poc efectiu culturalment que a curt terme no es tinguera en compte aquest fet. La transitorietat ha de reflectir-se, tanmateix, en una política d'aquesta mena, i el teatre no pot ser una excepció. Una política democràtica, oberta i autonòmica del teatre al País Valencià ha de tenir en compte aquests elements si no es vol veure superada per factors de tota mena: el teatre ha de ser factor d'extensió cultural, de conscienciació i formació social i d'integració comunitària, no pas tot el contrari.

3.2.2.- El Teatre Nacional del País Valencià.

Tasca concreta que pot reflectir bona part de l'aventurisme és la formació d'un Teatre Nacional del País Valencià, símbol del compromís específic de la Generalitat amb els treballadors del teatre valencians. Cal desfer, d'entrada, l'assimilització del terme als plantejaments administratius centralistes, pel que es podia creure que es tractaria d'una sucursal, destinada a la distribució o re-producció dels espectacles muntats per la central dels teatres nacionals. Tempoc no cap entendre-ho en un sentit burgès, segons el qual, el Teatre Nacional seria el dipositori de tota la tradició teatral clàssica: obres seleccionades amb criteris de qualitat en els muntatges, al gust d'uns receptors més o menys elitistes, i amb esporàdiques incursions a altres sectors socials menys afavorits.

Aquesta caracterització no és possible per moltes raons, i seríem realment inconscients si, partint d'una situació d'anormalitat cultural com la que patim (i en la que es fa impossible el fingiment d'una cultura assenyada i estructurada segons uns principis aparentment estables i inmutables, com seria l'ideal burgès que abans indicàvem) construïrem aquesta normalitat desfsada amb la marxa de la història. Per això el Teatre Nacional del País Valencià que s'hauria de propugnar no seria tant un local i una companyia sinó un conjunt de locals i un conjunt de companyies, dependents econòmicament de la Generalitat que, amb la ferma intenció d'arribar als sectors de població més extensos possibles, treballaren des del moment que fóra possible. És clar que una situació ja plenament normalitzada, el Teatre Nacional no existirà com a entitat determinat, car tot el teatre del País serà un teatre nacional, amb uns plantejaments i uns objectius nous; tanmateix, i mentre que això no arribe, és clar que es fa necessari aquest recolzament suplementari per part de l'Administració autonòmica.

Es fàcil, doncs, de deduir quins serien els objectius prioritaris (retornament cultural i conscienciació nacional), quins els plantejaments socials (la cultura com a patrimoni de tot el poble valencià, no sols dels qui tenen mitjans per pagar-la), quina la caracterització de la seua actuació (la que lligara els objectius prioritaris amb uns continguts socials i polítics progressistes)... Cal, ara, determinar-hi una sèrie

de característiques tècniques i de funcionament. En primer lloc, se'ns planteja el problema de la localització, o, en altres paraules, el de l'estabilitat i les gires. La solució més elemental seria l'existència d'un local estable, amb capacitat tècnica suficient no sols per a muntar els espectacles amb tota sort d'ajuts tècnics i facilitats, sinó també de treballar tècnicament, assajar, investigar, donar classes, desenvolupar-hi activitats culturals en general... una mena de complexe dramàtic, en poques paraules, amb una dotació tècnica actual. Aquest local, seu del Teatre Nacional del País Valencià, hauria d'estar dotat, també, d'aquests mitjans amb la suficient generositat i capacitat com per donar cabuda a més d'una companyia, tal i com s'entén normalment. Si placem aquesta seu a la ciutat de València, lloc lògic en tant quant respon a una concentració urbana de prop de la tercera part de la població total del País en un espai relativament reduït (uns 1.000 km²), s'haurà d'evitar l'«illacionisme», el sedentarisme -si així es vol-, sedentarisme que pot ser de dos tipus:

a) respecte a tot el País: la ciutat de València es veuria primada amb més temps de permanència del Teatre Nacional.

b) respecte a la mateixa ciutat i hinterland: el barri on es construísca, o bé on estiga el local habilitat, gaudirà de més avantatges que no la resta de la zona (les conseqüències poden estar molt greus si la situació es fa al centre, en una zona d'alt "standing" de la població hi existent).

Respecte al primer, la solució ve de la comprensió del Teatre Nacional de quelcom més que un local, per molt perfeccionat que siga; un Teatre Nacional no té raó de ser sinó és el suport d'un nombre suficient de companyies -o de grups d'actuació- el suficientment gran i complet com per garantir gires constants per tot el País, amb estades d'acord amb la població de la zona, i amb una relació estrictament semblant a la de la població. En un model ideal, doncs, es tractaria de tres actuacions simultànies, en centres diferents, un dels quals podria ser la ciutat de València. Així doncs, caldrien tres companyies i tres muntatges simultanis. Això com una aproximació. Quant a la segona, cal una política de preus assequible per a tothom (vales de descompte, entrades reduïdes a grups nombrosos... són sistemes que, portats a terme en profunditat i seriosament són molt més efectius que no una política de preus "populars". la qual no seria coherent mentre no existisca un equilibri social i econòmic entre la

població) i facilitar -i així ferençmentals- les actuacions descentralitzades, fora del local -si el muntatge ho permet-, com en local suburbans, centres socials, associacions familiars, centres de treball; igualment, en altres casos, i com a política més coherent i continuu, facilitar els transports, els horaris, les facilitats supletòries (guarderies...)

Una altra qüestió, que crec que cal delimitar, malgrat siga breument, és la relació entre aquest Teatre Nacional i el del Principat. Es evident que s'ha de basar en una pregona interrelació, en un contacte continu, respectant les diferències de plantejaments que s'hi puguem plantejar tant en els objectius com en la forma d'entendre i concretitzar el fet teatral. Aquesta limitació primària no la vull aprofundir perquè és un dels punts que cal debatre, no sols dins el marc d'aquest Congrés sinó mitjançant l'articulació d'uns sistemes primaris d'organització conjunta (assemblees, comissions de treball, organització de festivals i gires, contactes intensificats, grup a grup...) que serien mesures immediates que no tenen necessitat d'esperar cap Govern autònom, sinó que poden ser determinats al llarg d'aquest mateix any de 1977.

3.2.3.- La descentralització a nivell de Països: centres de difusió teatral. Projecte previ.

Al costat d'això, no podem oblidar tot el que hem dit abans respecte al recolzament del teatre professional per part de la Generalitat. Significa, també, la necessitat de combinar tots dos plans d'actuació; si el Teatre Nacional seria un teatre que estaria centrat a València, on concentra els dos nivells de local i companyia, fora de la ciutat, seria la Companyia del Teatre Nacional exclusivament. Amb altres paraules: el problema dels locals no restaria resolt fora de la ciutat de València. Per això, caldria la creació d'uns centres de treball dramàtic, en col.laboració de la Generalitat amb les autoritats locals i comarcals. Més encara, en principi es tractaria de crear uns locals públics, formats bàsicament per:

a) teatre, amb material i condicions tècniques suficients per qualsevol tipus d'escenari, que no fóra la caixa italiana, i amb un tanany proporcionat al volum de la població afectada pel centre. Elements cinematogràfics, luminotècnics, escenogràfics... inclosos.

b) Un local de característiques semblants, però més petit, per a obres concretes que

6047

necessiten un espai més reduït, així com per a obres pràx en prova, teatre de caire més experimental...

c) Locals de assajos: més d'un amb condicions necessàries d'aïllament i comoditat, de diferents tamany i amb material accessori que calga. Aquesta pluralitat és necessària perquè, en ser un local públic estaria obert a totes les companyies i grups que anaren, o treballaren constantment, al local a actuar.

d) Tallers de confecció i escenografia i vestuari; per les mateixes raons.

e) sales de lectura i treball tècnic, acompanyades d'una petita biblioteca bàsica i amb possibilitat que estigueren obertes al públic en general, per no reduir-se a un ghetto.

f) sala de gravació i, si els mitjans són suficients, de filmació, revelat...

g) sala d'exposició.

h) departament de publicacions.

Naturalment, l'exposició va cap a una formulació ideal. De tota manera, aquest local de representació i treball teatral pot estar integrat en una "Casa de la Cultura" més completa (sala de projecció, saló de conferències, saló d'eschargiment, oficines, més tamany...).

Aquests locals poden disposar de grups establerts i subvencionats (sempre amb un règim de subvencions que combine elements generals, de la Generalitat i dels poders comercials i locals) si el tamany de la població i la població afectada fóra suficient. En conjunció amb aquests nuclis, algunes -o totes- d'aquestes companyies podrien estar integrades en un circuit del Teatre Nacional del País Valencià. Disposaríem així d'una seu matriu amb una, o més companyies, a la ciutat de València, mentre que la resta de les companyies, amb locals matrius comercials, treballarien no sols a la seua zona sinó en gires per tot el País. Aquesta política de gires no ha de ser exclusiva dels teatres nacionals sinó també de totes les companyies; així doncs, ens trobaríem amb un nou capítol de subvencions, les que garantisquen l'agilitat i pràctica de les gires.

Concretant tot l'anterior, ens trobaríem amb una estructuració sumària que pasaria pels següents centres:

- a) un centre doble Vinaròs-Fuencarló, centrat a qualsevol de les dues localitats, i amb possibilitat de projecció vers Morella o Sant Mateu.
- b) un centre a Castelló amb local i companyia establida i subvencionada; aquest centre formaria eix amb Vila-real.
- c) un centre a Sagunt, amb companyia igualment subvencionada.
- d) un centre a Llíria.
- e) a València, al costat de la seu del Teatre Nacional, un centre o dos simples (sense sales de treball que podrien centralitzar-se al Teatre Nacional) plaçats a pobles de l'hinterland. Aquests centres podrien ampliar-se de manera òptima a: tres sales perifèriques de la ciutat de València i altres centre o cinc a ciutats properes: Puçol, Alborais, Burjassot, Paterna, Torrent i Silla.
- f) un centre plural a la Ribera: centre i locals a Carlet-Alzira-Sueca, per exemple, amb una companyia a Alzira, integrada dins el circuit de Teatres Nacionals com el de Castelló.
- g) un centre a La Safor: companyia a Gandia dins el mateix circuit i locals a Gandia i Oliva.
- h) un centre a La Costera a Xàtiva.
- i) un centre a Alcoi, dotat amb companyia i local. I locals a Ontinyent i Cocentains.
- j) un centre a Dèbia.
- k) un centre a La Vila-Joiosa.
- l) un centre a Alacant, amb companyia integrada dins el mateix circuit del Teatre Nacional.
- m) un centre a Elx, amb locals a Elx, Crevillent i Novelda, i companyia amb base a Elx.

Com és palés, la política de teatres s'estendria ben fàcilment a les comarques castellanoparlants. Igualment, el nombre total de centres (uns 30) i les localitats estan indicades de manera aproximativa. Formateix, el nombre de companyies (9 si comptem 2 a València) pot considerar-se com una bona mitja.

Indiquem, finalment, que es tracta d'un òptim, i que parlem dels locals i grups subvencionats amb participació del Govern Autònom; independentment, els poders locals i comarcals

Xarxa teatral del País Valencià, dependent de la Generalitat, Zona de llengua catalana.

- Companyia + local de treball
- Sala de representació

(en blau, els nuclis urbans)

haurien de vetllar perquè totes les ciutats i pòbls amb una capacitat apropiada (per exemple els de més de cinc mil habitants) disposaren de centres a escala. Igualment perquè s'arbitraren sistemes que facilitaren els desplaçaments dels espectadors d'uns pobles als llocs de representació. Es tractaria, doncs, d'un pla d'acció teatral a nivell comarcal que pot col·legir-se per tot l'avantdit. El dit pot estendre's a les empreses i concentracions industrials de gran tamany.

3.2.4.- El teatre com a matèria d'ensenyament.

Molt breument, cal afegir que el poder autonòmic hauria de generar altres òrgans de treball teatral, que podria sintetitzar-se del següentmode:

- a) introducció del teatre com a matèria d'ensenyament a les escoles: història i estètica del teatre, a més de pràctica escènica. Gradualment hauria d'impartir-se, amb graus intermitjos, des de l'ensenyament elemental fins l'universitari. Creació d'assignatures i d'especialitat de teatre dins la Universitat, o com a estudi de grau universitari superior: 1ª Escola de Teatre (als districtes univèrsitaris de Castelló, València i Alacant) hauria de ser creada i dotada de categoria de facultat.
- b) Reconeixement d'escoles de teatre amb plans de treball i estudi (sempre ajustades a una vocació pràctica i dins la realitat valenciana) que s'hi ajusten a les normes fixades, que no poden ser altres que posar aquests temes a nivells científics seriosos, eliminant la rutina i el conservadurisme com a base de l'ensenyament dramàtic (conservatoris).
- c) foment dels estudis teòrics sobre el teatre en tots els seus aspectes. Creació de mitjans de publicació (llibres, fullets, butlletins...) que l'estimulen dins el marc de la renovació de l'ensenyament i la pràctica escènica.
- d) creació d'una Biblioteca central i Museu del teatre al País, que replegue tots els materials relacionats amb el teatre valencià (obres, estudis, dades de representacions, locals, projectes, filmacions i materials de muntatges), així com projecció a tot els àmbits teatrals, especialment els referits a la praxi escènica dels Països Catalans.

4.-CONCLUSIO.

Si tot l'ací exposat és matèria debatible, hauria de ser debatuda realment per tots els interessats francament i oberta, els projectes de la tercera part no són més encara: es tracta d'un avanç personal que ha prescindit de la situació concreta per fixar-hi tops a assolir. En realitat una política enfocada cap al teatre ha de tenir a tot el que hem dit, presentat més com a meta que com a punt d'arrencada. Naturalment, uns objectius que sols són assolibles després de molts anys, molts si tenim en compte les condicions prèvies i la situació conjuntural que no afavoreix massa les perspectives (dificultats econòmiques que s'encarregaran de limitar, reduir, etc... el projecte) són discutibles. I ho han de ser perquè sols així, arribarem a delimitar la praxi present, l'acció concreta, els grans que cal traçar i obrir per arribar-hi. Crec que les reunions del sectors, els contactes estables amb els nostres companys de treball del Principat, són una condició prèvia, indispensable, per anar endavant. La pràctica per esendre el teatre, per anar transformant l'estructura dels locals, la lluita reivindictiva de cada dia, el demanar i exigir les atencions que el teatre mereix per part de l'administració, les forces polítiques i tot el poble valencià... Són elements del nostre treball concret amb els quals anirem preparant un canvi pregon de les estructures del teatre al País Valencià, les quals no seran possibles, no ho oblidem, sense dos factors:

- 1.- L'establiment d'un poder autonòmic al País amb capacitat decisòria i competència en matèries econòmiques.
- 2.- El replantejament del fet teatral com a fet no-comercial dins el si d'un replantejament general de les estructures socials que han permès que això esdevinguera: en altres paraules, a la nacionalització del teatre hem d'afegir la seua socialització. El poble valencià, tot ell, en serà l'autèntic beneficiat. I els que treballem en el teatre, amb ell.

València, Febrer 1977

LA CULTURA POPULAR AL PAÍS VALENCIÀ

- 01. Qüestions de definició i de plantejament
 - 01.1 Un problema d'identitat i d'identificació
 - 01.2 Cultura "cultura" i cultura popular
- 02. El País Valencià: història i destrucció d'una cultura popular
 - 02.1 De la interferència exterior a la inconsciència.
 - 02.2 Entre l'agressió i l'autodestrucció
- 03. El que sabem i el que no sabem
- 04. Necessitats d'investigació: nivells de cultura i nivells d'anàlisi
 - 04.1 Nivell etnogràfic: informació, inventaris i descripcions
 - 04.2 Nivell etnològic: difusió i extensió, explicació i síntesi.
 - 04.3 Nivell "antropològic": interpretació, cultura i estructura
- 05. Nivell d'acció i d'organització: necessitats institucionals.
 - 05.1 Pla d'acció i d'organització immediata
 - 05.2 Pla de cara a les institucions públiques actuals
 - 05.3 Acció institucionals dels governs autònoms

I. QÜESTIONS DE DEFINICIÓ I DE PLANTEJAMENT

Si hem de prendre els noms i els títols per allò que sembla que volen dir, probablement una de les tasques prèvies, i fins i tot fonamentals, d'un Congrés de *Cultura Catalana* hauria de ser definit d'entrada (o almenys trobar al final una definició plausible) dos conceptes elementals: quin és l'abast d'allò que cal entendre per *cultura*, i què és el que hauria de caure dins el marc de la cultura catalana.

Tanmateix el Congrés, per raons ben justificades d'eficàcia i de resposta a unes necessitats socials i polítiques urgents, ha optat per la indefinició d'aquests termes, o més aviat per la inclusió global de tota activitat humana, més o menys social, dins el terme genèric i amplíssim de cultura, i així mateix per la consideració de «català» aplicada al marc territorial dels Països Catalans, sense altra definició de continguts. D'aquesta manera, pràcticament tot allò que s'esdevé als Països Catalans és «cultura catalana» i, per tant, entra dins el camp de problemes de què s'ocupa el Congrés. És innegable l'eficàcia organitzativa i mobilitzadora, a més a més de les possibilitats d'auto-anàlisi col·lectiva, que aquest enfocament suposa i permet: ací rau justament una gran part del sentit mateix del Congrés.

D'altra banda, però, si aquesta òptica globalitzadora no va acompanyada d'una reflexió sobre conceptes bàsics, el resultat serà que seguirem mancats d'una discussió profunda sobre la identitat cultural dels Països Catalans, sobre la realitat i els problemes de la nostra societat en tant que tal *comunitat cultural* en el sentit més rigorós del terme. L'àmbit d'Antropologia i Folklore hauria de fer-hi alguna aportació específica, encara que només fos com a suggerència, com a plantejament de conceptes a aclarir, de temes a discutir i de problemes a resoldre.

A) UN PROBLEMA D'IDENTITAT I D'IDENTIFICACIÓ:

La relació entre un poble i una cultura, o la identificació entre un poble i una cultura concrets, es troba (sense entrar ací en problemes teòrics i de conceptes generals) amb un doble conjunt de problemes, que podríem definir com problemes de delimitació i problemes de participació. I, si parlem de les cultures nacionals que —a diferència de les cultures «primitives» o de les cultures «tribals»— són per definició cultures complexes en societats complexes, aquests problemes són encara més difícils d'escatir.

- a) Quant al primer camp —delimitació d'una cultura—, trobem, almenys: problemes d'*intersecció* de trets culturals, puix que aspectes tecnològics, institucionals, lingüístics, polítics, religiosos, de sistema de valors, etc., sovint no són exclusius d'una sola cultura, sinó que tenen una extensió molt més ampla (no es pot considerar, doncs, específic dels Països Catalans allò que tenen en comú amb una part de l'Europa occidental i/o mediterrània; és una obvietat, i alhora un parany en què hom cau massa sovint); problemes d'*identificació*, especialment quan les fronteres d'una comunitat cultural no corresponen a d'altres tipus de fronteres —en primer lloc, polítiques—, de manera que la identificació que hom fa d'aquesta comunitat no sempre és «objectiva» (és a dir, corresponent a trets reals i específics interns), ni suficientment definida en sentit espacial i terminològic, ni assumida subjectivament pels seus mateixos integrants, degut a interferències de tota mena sobre el nivell de la consciència (sense anar més lluny: la gent està acostumada a sentir parlar de França i d'Espanya i a veure —en mapa— França i Espanya: però no a «sentir» i a «veure» els Països Catalans); i finalment problemes de *canvi*: la difusió

actual i general de trets universalitzadors, la introducció d'elements exteriors superposats i no integrats (¿podem integrar la llengua castellana, o el «flamenc» omnipresent, a la cultura catalana?), l'aparició ràpida de factors nous, etc., plantegen la qüestió de la permanència d'una identitat cultural.

- b) Quant al segon camp de problemes —participació en una cultura—, hem de considerar que una cultura és composta d'elements *universals* (en el sentit que en participen tots els seus components) i elements *sectorials* i segmentaris. Val a dir que tothom participa, en una mateixa comunitat cultural, dels mateixos hàbits de comportament elementals, gestos, etc., de la mateixa llengua, de les mateixes tècniques bàsiques, sistema de producció global, sistema familiar general, sistema bàsic de valors, etc.; i que, d'altra banda, la llengua, per exemple, té diferents nivells i variants, la religió és compresa i practicada diferentment (de la litúrgia de Montserrat als endimoniats de la Balma), existeixen tecnologies específiques, un mateix sistema familiar admet notables adaptacions (per exemple, família pagès/família obrera urbana), que l'«etiqueta» i les formes de comportament poden variar dins uns motlles generals, etc. És a dir, en definitiva, que no tothom participa igual d'una mateixa cultura global, ni en cadascun dels seus complexos culturals, ni en les diferents especialitats, ni en el mateix grau en tots els seus nivells, ni evidentment en totes les seues «variants» o subsistemes. I en una situació com la dels Països Catalans, mancats d'instruments institucionals eficaços d'intercanvi i d'inter-relació entre els diversos sectors socials i territorials, aquest problema general és especialment visible.

Ara bé, de la mateixa manera que en lingüística l'existència d'argots o de dialectes no invalida la de les llengües diferenciades, en antropologia cultural podem utilitzar uns conceptes parcialment comparables o anàlegs: hi ha uns trets *unificadors* i *identificadors* comprovables, que a nivell objectiu postulen l'existència d'unes estructures comunes i diferenciadores, i a nivell subjectiu la d'una capacitat de comprensió o «interpretació» recíproca d'expectatives i respostes entre els membres de sectors, nivells i àrees diferents: si un pagès de l'Urgell o de la Ribera, quan va a Barcelona o a València, s'hi troba exactament igual d'estrany que s'hi troba un pagès andalús, o/i el viatjant de comerç de Sabadell hagués de comportar-se exactament igual en les seues relacions (especialment les formes de relació espontànies o inconscients) amb la gent d'Ampesta o de Bocairent que amb la de Zarzalejo de las Parras, aquesta hipòtesi, evidentment, no tindria valor.

B) CULTURA «CULTA» I CULTURA POPULAR

Les cultures nacionals europees —i entre elles la cultura catalana— es configuren al llarg de l'Edat Mitjana en un procés dialèctic d'interacció dels sectors popular/rural i «culte»/urbà. La creació popular de cultura ha estat un fenomen bàsicament rural pel simple fet, entre altres coses, que històricament la immensa majoria de la població ha estat població rural (i durant molts segles les mateixes ciutats tenien ben poques característiques «urbanes» en el sentit actual de la paraula). En el si del poble, doncs, és on han aparegut i s'han desenvolupat les formes de relació, les institucions, els models d'expressió verbal, corporal i plàstica, els paradigmes de comportament, els mites de tota mena, etc. Les minories dominants —rurals també en gran part durant els primers segles feudals, urbanes ja més tard— elaboraven unes formes «cultes» i formalitzades en part sobre la base de l'herència clàssica culta-urbana i en més gran part sobre

els elements formals i de contingut de les creacions populars: d'ací surt el que entenem normalment per literatura, música, arts plàstiques o codis legals, així com els mites elaborats (religiosos o legendaris), els símbols col·lectius, o les formes i normes urbanes de comportament (la «urbanitat»). Aquestes recreacions elaborades són projectades al seu torn sobre el poble (a través d'esglésies, imatges o quadres, del teatre o les danses, dels tribunals o els notaris, dels sermons dels capellans...), el qual les reinterpreta i en fa elements transformats i assimilats, combinats amb els anteriors, sobre els quals continua la creació popular de cultura.

Als Països Catalans, fins al segle XVI, aquest procés dialèctic de configuració dinàmica de la cultura nacional té unes característiques paral·leles a les de la major part dels altres països europeus; és a dir: és un procés «normal». A partir d'aquest segle, es paralitza o es redueix en gran mesura la possibilitat d'elaboració «cultura» de la cultura nacional i de la seva posterior projecció sobre el poble, i així la normalitat del procés es trenca: els models «cultes» dels grups dominants urbans ja no corresponen a la tradició cultural nacional (la llengua castellana, entre altres coses, arriba no solament com a nova «llengua de cultura», sinó com a vehicle i com a portadora d'uns continguts que són acceptats amb ella), de tal manera que la creació popular de cultura queda en part reduïda a la seva inèrcia interior i en part, a més a més, alterada per la projecció sobre ella de models aliens —hom ha estudiat, per exemple, els casos del teatre i de la predicació durant el barroc, que no són els únics casos. La nostra cultura nacional, doncs, té durant uns segles una història escapçada: continua existint en el poble, continua vivint com a cultura popular, però sense el complement i la interacció que suposa una cultura «cultura» pròpia. És en aquest sentit que durant aquests segles no és una cultura nacional normal, però que conserva els elements essencials per recuperar aquesta normalitat.

Aquesta argumentació i aquesta història particular significa, pel que fa al nostre propòsit, que el coneixe-

ment i la interpretació de la cultura popular i tradicional, els Països Catalans, té una importància molt més gran que en altres països d'història cultural més normal —països que tanmateix li donen sovint a l'estudi de la seva cultura popular una importància molt més gran que no pas nosaltres— per a la comprensió i la definició de la nostra cultura nacional.

II. EL PAÍS VALENCIA: HISTÒRIA I DESTRUCCIÓ D'UNA CULTURA POPULAR

Tot el que acabem de dir, que en termes generals és vàlid a escala de Països Catalans, troba potser la seva aplicació més clara, i certament la seva reducció gairebé a l'extrem, en els segles XVI-XVIII i en la història més recent del País Valencià.

A) DE LA INTERFERÈNCIA EXTERIOR A LA INCONSCIÈNCIA

Si durant els segles XIV i XV (essencials en la configuració de les cultures nacionals a Europa occidental) el procés dinàmic que abans ha estat descrit havia estat, més que paral·lel, un i el mateix per al conjunt català, a partir del segle XVI els aspectes diferents de l'evolució del Principat i del País Valencià aniran en el sentit d'una més forta incidència en aquest últim dels factors d'anormalitat. És ben conegut que des del segle XVI són més intenses al País Valencià fenòmens com: l'assimilació de la llengua i dels motlles culturals estrangers per les classes dominants (aristocràcia, alt clergat...), ràpida reducció de l'ús de la llengua al nivell «B» —no «culte»—, la projecció sobre el poble de les elaboracions culturals estrangeres (teatre, església, després escola, etc.), per esmentar-ne només alguns.

Al País Valencià —com al Principat i a les Illes, però de manera més intensa i penetrant— el segle XVIII representa entre altres coses la desinstitucionalització absoluta de la llengua català com a llengua «A» —culte, alta, oficial—, i de qualsevol possibilitat d'una cultura «culte» nacional. I durant aquest segle i el següent, l'expansió i penetració extrema del castellà arriba a convertir-lo en l'únic vehicle *possible de fet* per a la cultura elaborada. Recordem, com a exemple revelador, que fins i tot els noms de persona, en esdevenir escrits, registrats i «formals», esdevenen a poc a poc castellans: la gent comença a dir-se Jorge o José

no sols als papers, sinó fins i tot en família (mentre que els sants, no inscrits al registre ni en cap paper administratiu, són encara, malgrat la castellanització de l'església, Sant Jordi i Sant Josep): vol dir que la gent es coneix i es reconeix ja en molts casos només pel nom castellà. I quan la gent començarà a saber llegir i escriure, *només* en sabrà en castellà, cosa que vol dir que en definitiva acabarà identificant cultura cuita, cultura formal, amb cultura en i a través d'aquesta llengua, de la qual cultura queda totalment deslligada i aïllada la seva pròpia experiència de cultura popular.

Cal afegir, a més a més, el fet que, sobretot en produir-se la divisió provincial, els únics punts de referència formal efectius que circulen a efectes d'identificació seran la província i Espanya-Estat: així, la possibilitat d'una consciència o reconeixement col·lectiu a un altre nivell queda bloquejada o almenys greument dificultada: és la «qüestió de noms», amb totes les seues implicacions.

Durant l'últim terç del segle XIX i el primer del segle XX, la dinàmica pròpia d'una nova classe dirigent al Principat (especialment a l'àrea de Barcelona) crea les bases que fan possible la represa de la dialèctica cultura «popular»/cultura «culta» urbana: minories dirigents urbanes seran llavors conscients del seu paper i es lliuraran a la reelaboració de les formes culturals pròpies, tant en el sentit d'assumir i interpretar la tradició històrico-cultural com la tradició popular vivent. És clar que aquestes minories dirigents interpreten i reelaboren aquesta doble tradició segons la seva òptica pròpia i de classe (com arreu d'Europa), però en qualsevol cas la nova situació creada fa possible un principi de reintegració dels elements bàsics de la cultura nacional. En aquesta reintegració entren, per exemple, les danses i les cançons folklòriques (en el bon sentit del mot), esdevingudes en algun cas danses urbanes i «nacionals», o repertori d'orfeons i d'esbarts conscients de participar en un procés de retrobament d'identitat; hi intervé la música, des de la formalització de la cobla als cors de Clavé o els concerts de Pau Casals; el teatre, amb l'elaboració

de temes rurals i populars (Guimerà), com la poesia o la novella...

Cal recordar que una cultura nacional moderna no existeix sense l'assimilació d'una tradició històrica i d'una cultura popular tradicional i viva, però tampoc sense les elaboracions i manifestacions de la cultura «alta» i la seva inserció dins els corrents internacionals. Altrament, la cultura popular queda com a «folklore» (en el mal sentit), com a residu patuès o com a curiositat a tot eixir enyoradissa o etnogràfica. És el que en gran mesura s'esdevé al País Valencià per manca d'unes minories conscients de la necessitat de reconstruir una cultura nacional. Així, tot el procés de recuperació i d'assimilació de la pròpia cultura popular hi serà pràcticament inexistent. Alhora, i paral·lelament, no s'hi produirà la necessària institucionalització, pública i privada, sense un mínim indispensable de la qual és inviable una cultura nacional moderna: ni Orfeó Català ni Esbarts Dansaires (almenys amb la mateixa «idea»), però tampoc Institut d'Estudis Catalans o Fundació Bernat Metge, ni Mancomunitat o Generalitat, etcètera.

Les poques coses que hi ha hagut al País Valencià en aquest camp (l'exemple més «illustre» en seria Lo Rat Penat) no han acomplert una funció, per a la qual els mancava l'element fonamental: la consciència d'estar reconstruint una cultura nacional. Des d'una perspectiva limitadament valenciana, sovint més aviat des d'unes posicions clarament provincianes, o com a màxim porugament «regionalistes», aquesta perspectiva era lògicament impossible. I la manca de rigor i de coherència, el pitjor folklorisme, el complex d'inferioritat (amb les seves inevitables compensacions exaltadores), i la coentor més ridícula, eren igualment inevitables.

B) ENTRE L'AGRESSIÓ I L'AUTODESTRUCCIÓ

No podem comprendre el destí a què es trobava condemnada la cultura popular del País Valencià sense re-

cordar que aquella trista burgesia provincialiana de la barqueta (antecessora en gran part dels qui ara l'han metamorfosejada amb fortificacions de bunker) no sols va ignorar, i segueix ignorant, les realitats profundes de la cultura popular del seu país, sinó que ha estat i és encara autora i còmplice de les pitjors agressions contra la integritat i la mateixa supervivència d'aquesta cultura: ells han estat més que ningú els introductors, transmissors i col·laboradors actius dels models culturals aliens i alienants, models que han assimilat com a propis i que no sols han adoptat com a única cultura «cultura», sinó que els han promogut i els han imposat sobre les classes populars amb tots els mitjans al seu abast.

Segons aquest projecte —sovint inconscient, però de vegades ben premeditat—, les expressions culturals específiques del poble del País Valencià havien de quedar primer sense l'elaboració i la consciència que les integrés en una cultura nacional pròpia, i finalment, després d'un procés de total degradació, havien d'anar a morir al seu lloc de naixement remot, com a residu a extingir propi de gent il·letrada i rústica. Les agressions exteriors i la col·laboració interior conflueixen en un clar projecte de genocidi cultural.

Els elements del projecte eren ben visibles: esborrar i destruir l'especificitat cultural del País Valencià, començant i acabant per la llengua, i reduir l'avors les possibilitats d'identificació col·lectiva al binomi Espanya/província, aspiració explícita a l'uniformisme extrem. Citem només un cas, a títol d'il·lustració reveladora: El doctor Manuel Lassala, que s'autoproclama «*de stirpe valenciana*», escriu en el pròleg al llibre *Impresiones de mi tierra* («*mi tierra*» és la «*província*» de Castelló) de Sarthou Carreres, en 1910: «*Incomprensibles apartamientos, arraigadas aversiones nos separan de las provincias vecinas, cuya geografía desconocemos* (això, segons explica més amunt, és degut al fet que «*el español...*» —és a dir, la gent com ell— es limita a fer «*su rutinario viaje de Madrid a casita y de casita a la Corte*»); *y esta heterogeneidad moral de la raza española prolonga y dificulta*

la gestación de una nacionalidad robusta y coherente en la península, con gran daño de nuestro porvenir en el mundo moderno. Hay en nosotros un atavismo aventurero que nos predispone a la emigración y a la paradoja de ser fuera de España emprendedores y solidarios y de ser en nuestra tierra haraganes y turbulentos. Coadyuvan a los efectos funestos de esta herencia empecatada, las vallas de todo género puestas al intercambio de las provincias; la más alta de todas la conversación de los dialectos, rémora enorme del progreso.» És una síntesi gairebé perfecta de la ideologia de la classe dominant: de Madrid a casa i de casa a Madrid (pecat reconegut), la «*raza española*» i la «*nacionalidad robusta y coherente*», l'aspiració d'arribar en aquesta «coherència» a través de l'«*intercambio de las provincias*», l'assimilació alienada de clixés (com el de ser «*haraganes*» en un moment en què a Vila-real, on escriví el senyor Lassala, la gent es deixava la pell treballant en l'expansió de regadius), i la identificació del progrés amb la uniformitat.

Tota una teoria i tot un programa: l'heterogeneïtat de la «*raza española*» és nefasta, i hom ha de suprimir-la, començant pels «*dialectos*». Teoria i programa que certament serien subscrits encara per un bon grapat de gent que, a força d'articles als diaris, d'acords municipals, de multes, prohibicions o bombes, s'esforcen a homogeneïtzar-nos i fer-nos progressar. Aquesta er i, i és, la ideologia —tant la cavernícola com sovint la suposadament il·lustrada— d'unes quantes generacions de burgesia i, dissonantament, també d'alguns altres còmplices conscients o inconscients de les mateixes idees de la classe dominant.

En aquestes condicions i sobre aquesta ideologia, ¿com havien d'ocupar-se de conèixer, assimilar i integrar una tradició cultural, l'específica identitat de la cultura popular del seu País encara viva, si la seua simple existència era vista com una herència negativa, com un obstacle per a l'espanyolisme integral i uniformitzador? Perquè les agressions exteriors i interiors implicaven, en definitiva, una presa de posició clara i coincident: l'única nació, i per tant l'única cultura nacional, era l'espanyola

—concebuda, amb raó o sense, a través d'una configuració castellana—; la resta, s'hi havia d'assimilar, havia de desaparèixer, o com a màxim, mentre anava desintegrant-se i morint, havia de quedar en situació estrictament marginal i subordinada: una cosa reduïda a l'estadi de dialecte a extingir, de «cosas del terruño», de gaites melancòliques o d'enyorament medievalitzant. Els excursionistes de Lo Rat Penat («som gent honrada, som gent tranquila»), que anaven per pobles i per viles «buscant memòries del temps passat», els il·lusionistes i panxacontents «aimadors de les glòries valencianes», eren en definitiva els mateixos que, en un moment culminant, proposaven com a màxim, suprem objectiu regional «ofrecer nuevas glorias a España»..., a base de «jardines», «páladines», «guitarra mora» i «marcha triunfal» a ritme de pas-doble.

En aquest últim quart de segle XX, el problema de la cultura popular al País Valencià continua plantejat exactament en els mateixos termes: o la consideració d'un simple folklore regional a extingir, mixtificat i empobrit, o part essencial a recuperar i integrar en la reconstrucció d'una cultura nacional.

III. EL QUE SABEM I EL QUE NO SABEM

Si fem una valoració de les aportacions de què disposem per al coneixement de la nostra societat tradicional, i de les seues expressions culturals en tots els camps, el balanç —en quantitat i en qualitat— és certament ben migrat. Però en qualsevol cas hem de partir del que, enim, encara que en la major part de les publicacions disponibles es tracte de material poc sòlid, limitat a un nivell simplement descriptiu, i sovint barrejat amb tòpics de tota mena, «invencions» i digressions. D'altra banda, es tracta en conjunt d'un material irregular, que cobreix només —i encara parcialment— alguns temes i algunes zones, i que deixa immensos espais pràcticament buits.

Hem vist més amunt algunes de les raons per les quals els homes de la Renaixença valenciana i els seus continuadors no es van ocupar seriosament de la cultura popular. Fet i fet, no van realitzar ni tan sols l'obra de recopilació folklòrica que ara ens podria servir com una base documental inapreciable, puix que fa cent anys, o fins i tot cinquanta anys, l'abundància d'expressions culturals tradicionals encara vives era incomparablement superior a l'actual. La riquesa recopilada de què disposen moltes altres cultures europees en aquest camp, nosaltres ja no la podrem tenir mai.

En el camp de la *cultura material* ens hem de limitar bàsicament a revisar els llibres de viatges clàssics, on puguen aparèixer gravats, il·lustracions, etc., d'edificis, cases, vestits o treballs; o a l'obra de Cavanilles, per a l'evolució de la tecnologia agrària; o als volums, de contingut tan irregular com interessant, de la *Geografia del Reino de Valencia*; més útils i sistemàtics són, en el cas concret de l'habitatge rural i de la tecnologia agrària, els treballs dels geògrafs (articles de López Gómez, nombroses tesis i tesines de la Universitat de València), en alguns dels quals es troben inicis de tractament general d'aquests temes; afegint algunes obres sobre les barraques (Sanchis, Escrivà) i sobre arquitectura popular, algunes dades des-

criptives incloses en el diccionari Alcover-Moll, i algunes notes disperses en articles i revistes, completariem a grans trets el panorama dels coneixements disponibles en aquest camp. El tòpic generalitzat hi és la barraca, el vestit de llauradora-fallera, i el famós «barroquisme» plàstic atribuït als valencians: representacions, en definitiva, d'una interpretació parcial i superficial de l'Horta, de les quals el mínim que es pot dir és que no reflecteixen ni de lluny cap possible caràcter general bàsic a escala del País Valencià.

Quant a la *cultura oral*, el rigor i l'amplitud de les poques obres antigues, encara són més escassos: podem acudir, per al segle XVIII, al Pare Lluís Galiana o a Carles Ros (que ja encetà, entre altres coses, el vici de traduir refranys castellans, del qual no es lliurarà ni Joan Amades); a Martí Gadea, per a finals del segle XIX i principis del XX, autor ravaler, «original» i anàrquic; o a la bonhomia de Martínez i Martínez. Caldria recollir ací també, pel que tenen de reflex de l'expressió oral, des de les revistes tan nombroses com efímeres (de la Donsayna a la Traca, almenys disposem de la bibliografia de Navarro Cabanes), fins al teatre de sànet i als llibrets de falla. Més densitat tenen les recopilacions de Sanchis Guarner, o alguns articles dels «Anales del Centro de Cultura Valenciana», del «Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura» o de la «Revista Valenciana de Filologia». El mal és que (excepte per alguna obra com «Els pobles valencians parlen els uns dels altres») stem mancats d'intents d'organització del material. Per a la narrativa tradicional, caldrà acudir especialment als reculls d'Enric Valor, malgrat l'elaboració literària a què sotmet els temes, a falta de sèries narratives més directes, generals i organitzades.

Pel que fa a *festes, diversions i costums*, les publicacions disponibles són encara més disperses: alguns llibres i infinitat d'articles més o menys periodístics sobre festes de tota mena, poca cosa sobre esports i jocs populars, i gairebé no-res sobre costums. Els textos de què disposem són pràcticament sempre monogràfics i simple-

ment descriptius: no mai generals ni sistemàtics. Per al costumari, ens manca totalment un inventari de pràctiques (per exemple al voltant del cicle de la vida, o del cicle de l'any), i encara bo que podem acudir a autors semiliteraris o memorialistes com el mateix Martínez i Martínez, Joaquim Amo, Gaetà Huguet, Pasqual Tirado o Enric Forcada. Un tòpic, entre altres, que caldrà revisar ací, és la visió del valencià com a home: superficial, improvisador, exuberant, fester i sorollós.

Oficis i ocupacions tradicionals, desapareguts o transformats ja totalment, els trobarem descrits gairebé únicament en articles de diaris o en recopilacions d'articles, igualment mancats de tota sistematització (en aquest, com en d'altres temes, caldrà fer molta «etnografia d'hemeroteca», ...amb tots els seus riscos).

De *rituals*, de *religió popular* (cicences, ex-vots, pelegrinatges...), de *pràctiques màgiques* i «supersticions», és ben poc el que trobem recollit, i menys encara analitzat. I la mateixa cosa, salvat el recull recent de Seijo Alonso, i algun material inèdit o dispers, cal dir de la *medicina popular*, tanmateix ben viva encara.

La *coïció i la dansa* han tingut botser una mica més de bona fortuna, almenys pel que fa als reculls i publicacions de textos i de melodies (Climent, Ranch, *Cuadernos de Música Folklórica Valenciana...*). No ha estat fet un treball semblant per a la dansa, salvant les inevitables descripcions locals i alguna visió més antiga de conjunt (García Valero, Amades, G. Puerto...).

Fet i fet, doncs, els materials assequibles són dramàticament insuficients; no sempre són fiables, rarament superen la descripció, el recull o la monografia; deixen buits enormes espais temàtics i territorials; i no es presenten gairebé mai en obres de conjunt. Així, el primer buit a omplir seria el treball de recopilació i de sistematització a partir dels materials ja publicats, per arribar almenys a fer-nos una idea de *què és el que no sabem*, i poder orientar la investigació etnogràfica a partir d'aquí.

Aquest breu cop d'ull cal dir que és totalment pro-

visional, i molt probablement (tant de bo per fer-lo més complet i optimista) caldrà revisar-lo per tal de fer-lo servir eventualment a manera d'introducció a les bibliografies que prepara l'Àmbit d'Antropologia i Folklore.

IV. NECESSITATS D'INVESTIGACIÓ:
NIVELLS DE CULTURA I NIVELLS D'ANÀLISI

Per als qui trebalem en aquest àmbit del Congrés de Cultura Catalana resulta evident que no ens podem proposar d'omplir, ara com ara, els enormes buits de coneixement de què hem parlat. L'única cosa que raonablement podem projectar és d'establir quines són les necessitats de treball i d'investigació en el nostre camp; i, dins d'aquestes necessitats, quines són les més urgents i les que podem planificar per a una acció immediata. Així, el nivell de recopilació de dades i de descripció (nivell «etnogràfic») serà tractat amb més deteniment; i els altres dos nivells d'anàlisi (nivell «etnològic» i nivell «antropològic»), només a manera de plantejament general.

A) NIVELL ETNOGRÀFIC:
INFORMACIÓ, INVENTARIS I DESCRIPCIONS

Es en aquest nivell on ha de centrar-se el treball de l'equip de l'àmbit, per tal com és no solament el més factible, sinó en certa manera el més urgent. El que es tracta, en definitiva, és de «fer l'estat de la qüestió» dels nostres coneixements, i d'exemplar-los de manera immediata fins on siga possible. Ens proposem, doncs, dos objectius a curt termini (bibliografia, informació i inventaris) i un altre a termini mitjà (reculls de fons de materials).

1. *Bibliografies*

Es tracta de posar a l'abast dels investigadors i interessats, com a base de partida de treballs futurs, un inventari de totes les publicacions assequibles (independentment de la seua «qualitat» o valor científic) sobre qualsevol aspecte de la cultura popular al País Valencià:

llibres, articles de revista i de diari, fullets, etc. Per temes, i per a les obres més interessants, s'hi afegirà un breu comentari valoratiu. El treball es troba en curs, i serà objecte d'una edició limitada.

2. *Informació i inventaris*

La mateixa constitució d'aquest Àmbit del Congrés ha servit ja per a posar en contacte nombroses persones que aporten els seus coneixements sobre temes i aspectes diversos. Així, l'intercanvi d'informació ens ha obert a tots els ulls sobre el fet que els materials elaborats o en curs d'elaboració, i d'alguna manera reunits, són més abundants que no pensàvem. Es tracta ara, doncs, de fer un informe ampli i detallat sobre aquest material ja reunit. És a dir: a), saber qui posseeix informació, i qui ha treballat o treballa sobre cultura popular; b), localitzar les col·leccions o reculls de materials en mans de particulars o d'institucions (museus locals, col·leccions de ceràmica o d'altres objectes, reculls de literatura oral, fotografies i films, enregistraments musicals o transcripcions, etc.), i fer-ne l'inventari detallat. Aquest treball es troba ja iniciat, i el seu resultat serà un informe (complement de la bibliografia), de circulació interna entre els participants i interessats.

3. *Recull de fons de materials*

Confiam que de l'equip actual de l'Àmbit, més les persones que s'hi puguin afegir, sortirà una forma o una altra de coordinació permanent. Un primer objectiu d'urgència que aquesta coordinació hauria de fixar-se és la constitució d'un fons de materials etnogràfics, dirigit en un primer moment a omplir els buits que la bibliografia i els informes hauran deixat al descobert, i base necessària per a futurs treballs. L'acció més urgent sembla que és l'acumulació de materials «en brut», per passar després a l'intercanvi d'informació sobre aquests ma-

terials, i a trobar la manera de fer-los disponibles per a la sistematització i l'estudi.

Els camps, temes o centres d'interès en què hem dividit el treball de l'Ambit poden servir de guia (sempre arbitrària, però útil) per al recull de materials:

DIVISIÓ	MATERIAL URGENT A RECOLLIR
1. <i>Casa i habitatge</i>	— Plànols i gràfics de construccions, fotos i dibuixos (de construccions, i per elements), maquetes, etc.
2. <i>Utilitatge i tecnologia</i>	— Descripció de tota mena d'oficis i tècniques, fotos, dibuixos i films, col·leccions d'eines.
3. <i>Alimentació i cuina</i>	— Descripció de receptes de cuina, hàbits alimentaris, dietes, calendari, utilitatge; dibuixos, fotos, films, atuells.
4. <i>Arts plàstiques i ornamentació</i>	— Fotos i dibuixos de fusta, pedra, ferro, pintura i escultura, terrissa i ceràmica; façanes de cases, pintura interior i motius decoratius; brodats i vestits; localització de materials a conservar.
5. <i>Jocs, esports i diversions</i>	— Descripció de jocs infantils i adults, descripció d'esports i diversions tradicionals; fotos, gràfics, films, gravacions.
6. <i>Festes i celebracions</i>	— Calendaris, localitzacions i descripcions; fulls i programes, material gràfic i sonor, films; instrumental; notícies de record i històriques, textos.
7. <i>L'expressió oral</i>	— Reculls de refranys, acudits, contes, versos, històries; transcripcions i gravacions; fulls impresos d'inspiració popular.

DIVISIÓ	MATERIAL URGENT A RECOLLIR
8. <i>Cançó, música i dansa</i>	— Transcripcions, fotos, films muts i sonors, gravacions; textos, notícies de record i històriques.
9. <i>Medicina popular</i>	— Localització de practicants, entrevistes amb practicants i malalts, fórmules, pràctiques i tècniques curatives, utilatge i materials, fotos, films, gravacions.
10. « <i>Costumari</i> »	— Descripció de «costums» (sobre embaràs i naixement, infantesa, nuviatge, boda i dot, mort, etc.), especialment entrevistes gravades a vells; ídem sobre cicle de l'any: collites, matança, etc.
11. <i>Creences i religió popular</i>	— Inventari localitzat de pràctiques i creences (bruixes, ànimes, nit de Sant Joan...); ídem d'ermites, romiatges, devocions a Sants i Maredeús, rivalitats religioses, imatgeria i ex-vots; material gravat, gràfic i filmat.

Cal recordar que ací no es tracta de fer una «guia de recull de materials» o cosa semblant (que d'altra banda es pot trobar en qualsevol bon manual d'etnografia o de folklore de camp), sinó d'un repàs provisional i general de coses a recollir al País Valencià *abans que no siga massa tard* per poder-ho fer.

B) NIVELL ETNOLÒGIC:

DIFUSIÓ I EXTENSIÓ, EXPLICACIÓ I SÍNTESI

En aquest nivell com en el següent, l'única cosa que podem fer ara és apuntar algunes línies mestres que haurien de dirigir la investigació; sobretot, en un primer moment, per tal de tenir-les en compte a l'hora d'orga-

nitzar el recull de materials. Cal esmentar-ne almenys tres, amb alguns exemples d'aplicació:

1. *Estudis diacrònics i de difusió*

Quins són els orígens dels diferents tipus de vestit tradicional?; com han evolucionat els elements arquitectònics de les masies o de les cases del poble?; d'on procedeixen i com s'han escampat les melodies, els textos de les cançons, les danses?; què sabem del sistema d'herència, de la dot i de l'aixovar al segle XVIII?; i sobre les tècniques dels oficis al segle XIX?...

2. *Tipologia i àrees de difusió*

Formes de llaurança i de transport amb animal: àrees de cavall i de la mula, del carro i del bast; tipus i àrees de casa rural en horta, secà i muntanya; tipus i àrees de les festes de bous, dels focs, del joc de pilota, etcètera; àrees d'atracció de devocions, ermites, pelegrinatges i aplecs...

3. *Treballs generals, monografies globals*

Mètodes d'endoculturació i educació infantil familiar; la distribució de funcions home/dona en la societat valenciana rural; pastors, ovelles i pastures; mercats setmanals i venedors ambulants; economia, família i societat als masos dels Ports; els pescadors d'Altea...

C) NIVELL «ANTROPOLÒGIC»:

INTERPRETACIÓ, CULTURA I ESTRUCTURA

Ací es plantegen problemes que, en general, no estem encara en condicions de resoldre (i potser ni tan sols d'abordar), tant per manca d'estudis bàsics com d'investigadors amb preparació i dedicació suficients. Una cosa

que hem de tenir present, tanmateix és que mentre no arribarem a profunditzar en aquest nivell d'anàlisi, no haurem tocat l'arrel i el fons de tot. Un dia o un altre hem d'arribar a poder plantejar-nos científicament problemes com els següents:

- ¿Com veuen, o han vist, els valencians el món i el temps, les coses i les persones?
- ¿Quines normes bàsiques i profundes, quins valors fonamentals, han regulat la seua vida personal i social?
- ¿Quines línies estructurals es reflecteixen en la seua expressió verbal, plàstica i rítmica?
- ¿Quina és l'estructura i el simbolisme bàsic dels seus mites i narracions?

Aquests problemes, i d'altres semblants, no admeten respostes improvisades, si és que les respostes han de tenir un mínim de garantia. De qüestions com aquestes se n'ha fet matèria literària, tema de tòpics o d'assaigs, però encara no objecte d'anàlisi científica.

La conclusió seria que ningú no ha arribat encara, si no és per aproximació intuïtiva, al nucli central del «ser valencià»... I del «ser català»?

V. NIVELL D'ACCIÓ I D'ORGANITZACIÓ: NECESSITATS INSTITUCIONALS

En entrar el capítol de projectes enfora, hem de començar distingint clarament entre tres nivells de possibilitats: a), allò que ens podem proposar com a resultat a curt o a llarg termini, directe o indirecte, de l'acció de l'equip que treballa al Congrés; b), allò que hauria de ser tasca factible fins i tot mentre dure la situació político-institucional actual; c), allò que hauria de ser la promoció de l'estudi, preservació i difusió de la cultura popular dins una situació de governs autònoms als Països Catalans.

A) PLA D'ACCIÓ I D'ORGANITZACIÓ IMMEDIATA

1) Coneixement mutu dels investigadors i interessats en la cultura popular del País Valencià i dels Països Catalans, informació i coordinació d'èxits, recull de materials: qüestions ja concretades més amunt.

2) Acció de sensibilització pública sobre el valor de la cultura popular i la transcendència de la seua conservació: articles en premsa, cartells, murals i pegatines, llançament d'eslògans, discos i llibrets de difusió, actuacions de conjunts de música folklòrica, organitzar festivals de dansa i cançó, exposicions fotogràfiques o de materials, difondre films, documentals...

3) Pla de salvament d'urgència: localització d'edificis, objectes, «paisatges culturals», etc., i fer gestions i campanyes per a la seua conservació.

4) Constitució d'una Societat Valenciana de Cultura Popular, o d'Antropologia i Cultura Popular, o alguna cosa semblant (incorporada o coordinada amb l'Institut d'Estudis Catalans, o amb Societats semblants a nivell de Països Catalans). Aquesta Societat tindria per objecte, a més de la realització dels punts 1, 2 i 3, la formació d'un

centre propi, amb biblioteca, fons de material gràfic, fototeca, filmoteca, etc.

P) PLA DE CARA A LES INSTITUCIONS PÚBLIQUES ACTUALS

1) Promoure entre ajuntaments i diputacions un esforç per la conservació del patrimoni de la cultura popular.

2) Aconseguir ajuts oficials per a la investigació, el rescat d'objectes i el recull de materials, així com per a la difusió cultural: exposicions, festivals, etc.

3) Pressionar per a la creació de museus etnogràfics generals o especialitzats, museus comarcals i un Museu del Poble Valencià amb dipòsit de materials, acció difusora, etc.; pressionar per a la protecció i organització d'espais protegits de cultura tradicional: obradors artesanals, cases, barraques o masies amb tots els complements interiors i exteriors, etc.

4) Fer prendre consciència a les Facultats i Centres Universitaris (Departaments d'Història de l'Art, de Llengua i Literatura, d'Història de la Medicina, etc.), per tal que promoguen cursos i treballs d'investigació sobre literatura oral, art popular, música, costums jurídics, medicina tradicional, etc.

C) ACCIÓ INSTITUCIONAL DELS GOVERNS AUTÒNOMS

Els governs autònoms i democràtics hauran de considerar la cultura tradicional com un patrimoni de tot el poble, que ha de ser conservat amb la màxima puresa, estudiat i posat a l'abast del mateix poble, que n'ha de disfrutar i prendre'n consciència.

Així, l'acció coordinada de les Conselleries de Cultura i d'Educació de les Generalitats (cadascuna, i en cooperació), hauria de dirigir-se com a mínim en els sentits següents:

- 1) Creació d'un Servei de Cultura i de Tradicions Populars.
- 2) Fundació i/o promoció i finançament de Museus, Centres d'Arts i Tradicions Populars, Centres d'Ensenyament i Difusió d'Arts Aplicades Tradicionals, etc.
- 3) Promoció i finançament de plans generals d'investigació etnogràfica, etnològica i antropològica.
Grans edicions serials: literatura oral, música, arts plàstiques, vestit, danses...
- 4) Obra de conservació: conjunts integrals de cultura tradicional, cases i edificacions, paisatges culturals (per exemple, Albufera-arròs, muntanya-masies...), subvenció a tècniques, oficis i formes de vida tradicionals, creació de grans fons de material gràfic, musical i literari, etc.
- 5) Obra de difusió: inclusió de la cultura popular en els plans d'estudi de tots els nivells, muscus vivents, exposicions periòdiques i itinerants, protecció de cors, esbarts de dansa i conjunts instrumentals, grans exhibicions i festivals, edició d'obres de divulgació, discos, films documentals, programes de televisió, etc.

LA PROBLEMÀTICA DEL LLEURE

01. Criteris metodològics
02. Alternatives de futur

El tema del lleure o, en frase més espectacular --avui ja encunyada sociològicament-- de la tan pregonada "civilització del lleure" constitueix objecte recent d'estudi, anàlisi i interpretacions. L'esmentada anàlisi científica, com el simple comentari cultural o periodístic, van donar a conèixer de l'aparició del fenomen social que, com tants d'altres, aflora pels volts dels seixanta. molt connectada a canvis infraestructurals, amb altres de més gran complexitat (com ara el boom turístic) o, en definitiva, al pas d'una economia autàrquica a una altra amb pretensions de desenrotllisme, consumisme i creixement econòmic, amb el consegüent viratge en la política econòmica de l'autocràcia franquista.

Si la nostra societat de consum, avui ja amb molt mala premsa, si l'esmentat boom econòmic amb la consegüent ascensió de les classes mitges i l'augment de llur poder econòmic adquisitiu, si l'espectacularitat que el turisme assolí durant gran part de la "dècada prodigiosa", abocaren a una valoració vital en la nostra societat del temps de vacances o de la utilització del cap de setmana o simplement de viure més qualitativament l'esbarjo (l'altra cara de la moneda del temps reglamentat del treball), tota aquesta presa vital de posició respecte del lleure i del divertimento podria fer pensar que el naixement d'una copiosa bibliografia al llarg de quinze anys (especialment en àrees geogràfiques i culturals com és ara el cas dels Països Catalans on les esmentades situacions, i particularment la turística, han estat una realitat evident) s'ha estat produint amb regularitat entre sociòlegs, economistes i altres científics socials. Faramateix, no ha estat així.

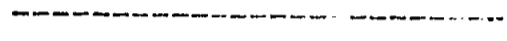
El capítol de la sociologia lúdica ens arribà, com tants d'altres temes espectaculars i atractius (pensem en tota la teoria dels mitjans de comunicació social), retardat a bastament, gairebé diríem que a finals de la sisena dècada i principis de l'actual, quan ja el consum del lleure com el de l'objectes materials entrava en crisi davant la conflictiva situació econòmica i política i, no cal dir-ho, cultural dels tres o quatre darrers anys de la dictadura franquista.

Escassos llibres sobre la sociologia del lleure o sobre civilització de l'oci han estat traduïts de l'anglès (i gairebé sempre al castellà) i escassos autors (podríem recordar Mèrius Gaviria o Amendo de Miguel) s'han preocupat d'estudiar empíricament aquest fenomen social. Que ha

estat estereotipat, més que a nivell teòric o d'anàlisi científica, en assaigs de divulgació cultural sobre temes socials, escrits, sens dubte amb alguna qualitat literària, però responent més que res a necessitats momentànies de caràcter editorial, alhora que s'esguardava sempre les oscil·lacions i gustos existents al mercat del llibre. En l'àmbit de la cultura catalana en obres (de creació literària i tot) d'autors tan significatius com Joan Fuster, Llorenç Villalonga, Maria Àgria Capmany, Baltasar Porcel, Terenci Moix, etc., han reflectit de passada o han esque matitat amb claredat l'anàlisi de nites i situacions de la sisena dècada, bé ambientant obres creatives o com tema a comentar en àmplia producció periodística. És de vegades en aquest tipus de cròniques sentimentals que trobem també en castellà, en la producció de Vázquez Montalbán o de Unbral com en alguna o altra nostra filmogràfica o musical ("los felices sesenta" de Jaume Camino), on advertim que s'ha captat i tingut en comptes fenòmens i fets socials molt rellevants en la vida col·lectiva de la nostra societat, i que, tanmateix, han estat defugits pels científics socials, entre d'altres motius degut al prejudici de considerar-los frívols o d'escàs interès.

El tema del lleure arriba en les seues primeres nostres bibliogràfiques, marcat per l'empremta d'un funcionalisme sociològic americà prou triunfalista que ens escriu del tema tenint en compte les característiques d'una societat molt diferent a la nostra, d'una macrosocietat embotida de diferències i conflictes i que respon al model d'allò que Foucault anomena "societat post-industrial" (cibernètica i electrònica incorporades al procés de producció) que pot permetre's el luxe als departaments de certes universitats d'emprar ampli pressupost per fer prospectiva i planificació del futur. Si la viabilitat del plantejament hippy i contraculturista no passà de ser més que una moda turística durant els darrers seixanta en què un turisme estranger d'automarginats posà Eivissa com estació dels seus itineraris estivals, tampoc l'atenció dels científics socials va fer massa cas a l'exaltació macluhiana dels mass media o a l'economia-ficció de Robert Theobald, planificant des de la Columbia University un món futur amb sou assegurat i abundoses hores lliures. Al capdavall, simples modes vitals o culturals molt de temporada.

Una enquesta realitzada en Sabadell que no ha tingut tota la divulgació que mereixia, comentaris fusterians en aqueixa obra de tan plaenta lectura que és Rebels i Babilònics o alguna o altra referència de Salvador Salcedo sobre les pautes de capteniment en el temps lliure de la juventut del País Valencià en Integrats, rebels i marginats, constitueixen febles mostres que evidencien la significativa absència d'un estudi exhaustiu i científic sobre el lleure i omnicomprensiu de l'àrea cultural dels Països Catalans, estudi, del qual valga com a modest esquema la present ponència que hauria d'ajuntar la investigació de tota l'estructura econòmico-social del lleure durant les dècades del franquisme, analitzant el desfàsament entre la realitat social i les pautes modificades de la superestructura, per plantejar-se després tot un projecte ja en aquests moments de transició política i cultural envers una societat diferent, on el canvi social s'està fent cada vegada més palès i reivindica una plena situació autonòmica.

¿Quins criteris metodològics podrien tenir-se en compte per a l'estudi del lleure? Específicament per al cas dels Països Catalans els següents:

A) Estudiar el tema tenint en compte l'estructura espacial: rural o urbana. És cert que durant el lleure els travessaments de poblacions són evidents. El "week end" suposa abandonar la ciutat, però també de vegades la infraestructura en el camp o la platja per viure l'oci (pensem en les urbanitzacions, els xalets, etc.) són d'alguna manera un perllongament de les formes de vida urbanes. Per a moltes famílies es tracta de canviar de casa, encara que l'entorn i el paisatge siguin diferents. En altres casos la població rural acudeix (el cas de la vesprada del dissabte o del diumenge) a la ciutat i no tan sols per efectuar compres, sinó per consumir oci en especial, aquell tipus d'espectacles de què està mancat al poble (un partit de futbol important, certes pel·lícules, etc., o consum del temps lliure sexualitzat: balls, wiskeries i la resta d'infraestructura d'alterne).

En la mateixa estructura urbana, canvia totalment, almenys quantitativament o qualitativament, el contingut o la forma de viure el lleure, segons es tracte d'una ciutat industrialitzada (cas de Barcelona) o amb una incipient

industrialització que no afecta al tipus de vida ciutadana (com és el cas de València ciutat) o de ciutats estereotipades de cara al turisme estiuenc (Palma de Mallorca, Eivissa, Alacant, Benidorm, localitats de la Costa Brava, etc.).

Una anàlisi del fenomen turístic en relació amb l'estructura d'espai plantejaria en ocasions situacions híbrides que no ajusten en un model perfecte. Les urbanitzacions i les babilònies turístiques (cas de Benidorm que de llogaret de pescadors esdevé una monstruosa macroestructura urbana) com agressions al medi ambient i als espais de qualitat escapen a la tipologia metodològica indicada: autèntics avortaments urbanístics que des-trossen irracionalment el paisatge rural. ¿Fins quin punt hi ha diferència entre un barri residencial perifèric de lora en una ciutat dotada de tot tipus d'infraestructures: zones verdes, supermercats, zones recreatives i sportives, etc., fins quin punt es diferencia d'una complicada urbanització a la vora del mar o de la muntanya?

Igualment aquest criteri plantejaria dificultats quan un complex industrial (una forma encara d'agressivitat al medi ambient) té el seu seient no en la perifèria de la ciutat o a l'àmbit metropolità d'aquesta, sinó en zona rural. Això afectaria al mode de vida dels habitants o fins i tot podria desruralitzar l'estructura tot convertint-la en autèntica ciutat industrial.

De tota manera, remarcuem que una planificació racional del lleure no pot mai ignorar el tipus d'infraestructura econòmica que determina un diferent poder econòmic adquisitiu, unes pautes diferents de conducta o uns diferents gustos i necessitats consumístiques.

B) L'absència bibliogràfica que hem indicat abans avala aquest nou criteri metodològic que anem a indicar, i que més que tècnica d'investigació és una fase d'aquesta: la descriptiva-estructural, és a dir, la que tindria en compte de més a més el factor temps: la crònica, o en terminologia més exacta, l'estudi evolutiu de l'infraestructura del lleure, de la política econòmica i cultural seua, de les motivacions i conveniències ideològiques que al llarg de quatre dècades han anat deformat, manipulant i alienant dins d'un mode de producció capitalista i d'un règim polític dictatorial i personalista no solament el temps de treball, sinó també el

lleure.

Aquest estudi hauria de partir d'uns precedents: la investigació del lleure durant la República o fins i tot abans, i no tan sols fàcticament sinó fent cas a ideologies (entre altres qüestions: anàlisi de les alternatives i plantejaments, per exemple, de la cultura llibertària). El període franquista suposaria tenir presents dues etapes:

a) l'autàrquica, repressiva i moralitzant de valent, on el lleure patirà també tots els efectes del rígid catecisme politico-religiós-militarista dels anys quaranta i de bona part dels cinquanta. En aquests anys "de penitència" l'Estat fa seus els pressuposts i normativitat de la moral d'un rígid nacional-catolicisme on el control de la diversió és un objectiu important. Bastaria recordar els anatemes d'algun jerarca religiós contra el ball, les rígides normes de censura en espectacles o els bans municipals prescrivint en plena canícula estival l'ús del bany a les platges fora de l'aigua i a dintre, de banyadors que cobresquen com més millor el cos humà. Les evasions pel que fa a espectacles públics, allò del "circenses" (més que el "panem") de l'autarquia fa progressar al davant el futbol i els boues, i això elevat a la categoria de "festa nacional", i tenint en compte que la infraestructura de la prostitució roman en la seua plenitud més sòrdida (els coneguts "barrios chinos" sobre tot en ciutats grans com Barcelona) i que el lleure de les hores en el bar, la taverna, o el casino (encara no hi eren els "snaks-bar" ni les cafeteries resulta econòmic degut a l'abaratament que han tingut sempre en el país productes com el vi o la cervesa si comparem els preus amb els dels països europeus.

b) El període d'estabilització, també anomenat de consum o desenrotllisme que s'inicia a finals dels cinquanta i assoleix la seua plenitud en el primer llustre dels seixanta. És una etapa inicialment de pseudo-alliberament el fracàs de la qual com el del boom dels mass media es produirà a les darreries de la dècada en els moments d'evident descomposició del franquisme, on la presa de consciència i politització d'amplis sectors de la classe obrera i d'altres de la societat aguditza el conflicte i les contradiccions del sistema en desfasament total amb la vida real de la societat, i el gran nombre de reivindicacions bàsiques que van aflorint en les nacionalitats de l'Estat espanyol, en les universitats, en el moviment obrer

i en el moviment ciutadà, en l'alliberament de la dona, etc. Aquesta presa de consciència política afecta a les pròpies contradiccions del règim i en general al fracàs del neocapitalisme el creixement econòmic del qual ha estat un bluff fictici que mena a la inflació, a la precipitació dels preus, la congelació del sou, a devaluacions monetàries i, en definitiva, tant en societats molt industrialitzades com semiindustrialitzades, a tota la problemàtica de l'anomenat "creixement zero": desequilibris ecològics, degradació de la qualitat de vida, sobretot en ciutats grans, crisis energètiques....

És en aquest període on caldria estudiar el fenomen turístic i fins quin punt (junt amb l'emigració de l'extranger que produí l'absentisme rural) fou un pilar de la nostra economia, fins quin punt existí, sobretot en les zones turístiques més qualificades, un mimetisme de costums i formes de vida estrangeres, fins quin punt els mites dels mass media creats pel triomfalisme neocapitalista influïren en la nostra societat i crearen un autèntic canvi social, més enllà de modes i maneres superficials en la vestidura, en els gustos musicals o en una concepció més hedonista de la vida que l'ascètica i austera dels penitencials anys autàrquics.

C) En una societat com la capitalista diferenciada en classes qualsevol estudi sociològic ha de tindre en compte un tal criteri metodològic. El fetitxisme dels objectes, la reificació de la vida, la sacralització de la mercaderia fan del treball i del temps lliure dues cares alienades de la vida humana, amalgamades en el binomi no antinòmic sinó simbiòtic producció-consum. Però la temperatura d'exploatació i d'alienació varien segons l'estratificació social. Si l'Estat al servei de la classe dominant crea l'statu quo cultural i els mòduls que serveixen de pauta al manteniment social alhora que exerceixen un fort control repressiu, és aquesta classe dominant com propietària dels mitjans de producció la que dirigeix i controla els subsegüents "tinglados" industrials i negocis infraestructurals de l'oci. L'exploatació i alienació en el treball com en el lliure sempre suposa imposicions per part de la classe dominant i de la superestructura dirigent política i jurídica. Se'ns imposa un forma alienant de treballar, però també s'imposen formes formes determinades d'entrebarjo sens altre marge d'alternativa possible. La publicitat i els mass

media en general contribueixen no solament a fer més agradable la vida projectada envers el consum de l'objecte, sinó envers el consum de formes existencials, de maneres de captar-se i explicar com, el capdaval s'han de viure les hores lliures. La imposició d'uns canons per a viure en societat d'acord amb la hipòcrita moral tradicional petit-burguesa va íntimament unida a la consideració econòmica del consum del lleure.

El problema del lleure pot ser un tema a estudiar des d'una perspectiva socio-econòmica, i no oblidem que és alguna cosa més: al capdaval, una qüestió ètica o ideològica, un mode d'entendre la vida social fins i tot les coses més mínimes: el tipus de roba que cal comprar o de beguda que cal beure, segons s'estiga en un o altre ambient.

Aquest estudi connectant l'esbarjo amb la societat de classes podria matisar-se molt més i tot, si tenim en compte dins de cada classe els caracteris de l'edat i el sexe. Si la dona com el jove viuen, independentment de la seua adscripció a una classe, en sectors poblacionals oprimits pel "machismo" adult també quant al lleure es podran advertir discriminacions o formes diferents que poden posseir característiques pròpies dins la dicotomia home-dona i adult-jove. Si el consum del lleure suposa ja una evident massificació (allò de "tots al jardí" d'Edward Albee) també al costat d'aquest fenomen es troba, en especial des del període d'estabilització algun sentit "juvenívol" de viure l'oci. En altres paraules, l'accés al temps lliure per part de totes les classes socials i capes internes si bé és qualitativament diferent, fa la impressió falsa, no cal dir-ho d'algun igualitarisme social, així com consumir diversió sempre implica algun grau de "joventització", tal com si estiguem encara en forma de ~~XX~~ gaudir la vida.

D) Íntimament unit al criteri anterior es col·legeix la necessitat d'un plantejament segons nivells culturals i econòmics que, per descomptat, responen a interessos de classe. L'estudi hauria de tenir present un nivell d'ingressos i a ran d'això quins llocs són més freqüentats per el lleure quines condicions polítiques, educatives, influència en mitjans de comunicació, de tipus de vida familiar, et., constitueixen determinants per a consumir més o menys temps lliure, adés d'una forma, adés d'altra. Com vorem la conscienciació política i cultural crea unes alternatives al consum del lleure i un rebuig d'aquelles formes "regló" que ofereix el sistema capitalista, com a crítica que es concreta en aquelles institucions

i negocis que ordenen el lleure sense possibilitats de creativitat (pensem, per exemple en la regulació i manipulació del les festes en ciutats i pobles per part dels Ajuntaments; el cas de València n'és ben significatiu pel que fa a les Falles). La consciència nacionalista en el nostre cas influeix també prou en el rebuig de formes de diversió que suposen també un control centralista per part de l'Administració.

També segons aquest criteri, com que el temps lliure evidencia formes culturals de capteniment, caldria tenir present les tendències que alguns grups socials posseeixen per a "guetitzar" el divertiment i açò no contradia l'aspecte de massificació adés apuntat. Així la burgesia acota estructures d'espai per al seu divertiment o s'insereix en clubs socials (cas de les platges privades, clubs de tennis o de golf, clubs nàutics) amb avantatges fins i tot amb exenció d'imposts. També crea el tipus de cafeteries, cabarets, pubs, discoteques, etc. que convé sovintejar. Això crea una especialització per zones en una ciutat o indret turístic pel que fa al divertiment: tuguris burgesos, per a progressia intel·lectual, per a snobs, per al proletariat.... Poques zones podem dir que són col·lectives per a totes les classes, grups o subcultures. El casino, la taverna, el "chiringuito" o la foscor dels bars d'un "barrio chino" amb el vernís modern de wiskeries continuen essent l'únic lloc habitual per a amplis sectors de les capes populars en ambient urbà o rural. També en ciutats on el fenomen immigratori ha estat o és intens els emigrats a la ciutat o concreten el seu lleure en la barriada suburbana o sovintegen determinats locals o bars en funció del paisatge, all'igual que els sectors de la marginació (delinqüents, prostitutes, homosexuals) o el "gitanisme" ^{les castes} juvenils del subproletariat ^{si escau} seu amb indubtable impuls d'afiliació en dètermini

nats locals, clubs, o bars en tot són congeneres. La classificació del lleure no vol dir que no comporti una qüestió molt fraccionada per la seva realització.

També aquesta qüestió enllaça amb les finalitats del lleure. Les pautes, per descomptat, són marcades per la classe dominant. Excipint el lleure viuut en família i catalitzat generalment pel televisor, la diversió fora de casa obedeix gairebé sempre al fet de relacionar-se per motius de negocis, al "alterne" social, a una necessitat indubtable d'estar acompanyat intentant moltes vegades d'una manera fictícia superar la solitud i l'aburriment que imperen en la unió solitaria de la societat de masses, a la recerca de droga, al consum d'alcohol ("prendre copes" i viure l'oci és molt sovint situacions idèntiques) i sobre tot, típic d'una societat reprimida sexualment a cercar en els llocs que estableix el sistema per l'exploració del lleure un tipus ben concret de relació amb finalitats eròtiques ("lligar" i viure l'oci, també són sinònims). En aquest sentit un percentatge molt elevat del lleure viuut per tota l'estratificació social està completament sexualitzat, substituint el consum d'una necessitat corporal, directament en el bordell, per un cert aventurisme més atractiu com és el del trobament espontani o el de freqüentar sovint un determinat ambient. També l'exercici de "rols" i la manifestació de l'"estatus" (presumir, "fardar", interpretar en l'oci un determinat paper social) són ingredients molt a tenir presents en els modes de vida del lleure.

Si en la dècada dels seixanta, el temps de vacances viuut en un assentament marítim o en urbanitzacions de muntanya, assolix una certa plenitud consumista, també comença a institucionalitzar-se la sortida de la ciutat diuenços i dies festius (estabilització de la costuma del "week end"), així com els viatges, forma nòvill de viure el lleure ~~en~~ durant les vacances. També comença a donar-se en el cas nostre un incipient turisme, i l'arribada dels estrangers té una contrapartida, encara que menor quantitativament i qualitativa de eixida vers l'Europa (en zones contigües a la frontera, inclús pel motiu de veure cinema prohibit per la censura de l'Estat Espanyol (el clàssic cap de setmana a Perpinyà o als festivals de ~~Sancti~~ Corrette). També el consum del lleure del viatge pot abonar-se a l'agència de viatges a terminis com l'adquisició de qualsevol electrodomèstic.

El status quo, mitjançant un sistema regulatador, té la seva expressió institucional en el Sindicat de l'Espectacle, així com en caduques institucions privades o públiques (teleclubs, casinos, ateneus, associacions culturals...) i tendeix a regular l'oci per tothom o per determinats sectors, la publicitat i manipulació ideològica la desenvolupa amplement els mass media.

Amb el fenomen de la protesta juvenil -i assolit un cert poder adquisitiu per part dels joves-- el sistema capitalista ideològic disscoteca com la màxima expressió de pasant i massificació del que deu ésser l'oci per ^{els} joves.

El raial de les indústries de la cultura, i de la moda, i en especial, la discogràfica complementen la panoràmica estereotipada que el "boom" neocapitalista ofereix com a única solució a les reivindicacions d'amplis sectors juvenils de la societat, marginats de la vida pública, política, cultural, etc. La discoteca no és un exclusiu fenomen de diversió urbana, es situa també en zones turístiques, i fins i tot en les més allunyades de la ciutat, en el medi rural.

Però, cal destacar, també, que cap a finals dels seixanta, en ambients generalment juvenils, i, especialment estudiantils, surten manifestacions de creativitat, de cultura popular, contra-sistema, que amb el temps també es massificaran i comercialitzaran. En aquest sentit la vida cultural, "underground" en un principi, avui resulta més luxosa i cara que el simple "week end" dels anys seixanta. Recitals musicals, trobades i aplecs, teatre de d'avantguarda, cinema d'art i assaig, oci en turis i pubs posats de moda entre la "progressia" sumen partides d'un presupost que no està a l'abast de la classe obrera. Malgrat les aparences les formes de vida del lleure de la progressia són tan cares o més que moltes altres estrictament burgeses. Se viuure ~~la~~ el lleure. I a la fi que en encrustades per manifestacions que antiguen, en un ambient de "ghetto" intel·lectualitzat elitista o en simples manifestacions de "tarara" polititzada amb estètica àcrata i festiva absoluta desvinculades d'una autèntica lluita per la consecució d'una cultura popular i d'un lleure liberalitzador per tothom, i particularment per les classes treballadores populars.

De totes maneres, durant els anys de descomposició del franquisme el paper de les subcultures juvenils constituí un revulsiu inadaptable contra el sistema que no convé minusvalorar, si bé festeigs en barrades, reivindicacions de les Falles (en el cas de València ciutat) front a la manipulació del reaccionarisme de la Junta Central Fallera i del Ajuntament, festes improvisades amb una certa aciditat (també a València al llit del riu Turia o en els matins dels dies festius a la plaça de la Mare de Déu

queden com expressions de reivindicació creat a un llenguatge popular i normativitzar pel sistema. Troba d'agò és que moltes d'aquestes manifestacions són reprimides i dissoltes per les forces d'ordre públic. En altres casos tot el potencial subversiu de la cosa marginal o semi-marginal queda assimilat pel sistema o integrat en llurs canals industrials. Tal és el que podria dir-se de les incipients manifestacions del moviment Kippy i de la contracultura transplantades a la plaça Reial de Barcelona o al Barri del Carme a València, amb viatge o sense a Divissa.

ALTERNATIVES PER AL FUTUR

Les possibilitats envers una situació autènticament autònoma comporten el risc d'una planificació autogestionada, lliberadora i creativa del lleure. Sols en aquesta situació autònoma i socialista les alternatives per al futur poden implicar "el final de la utopia" per convertir-se en autèntiques realitats de la vida social, tant en estructures rurals com urbanes.

Més que una planificació efectuada globalment des de la superestructura juridico-política, es tracta de que l'autogestió comence a plasmar-se en unitats locals o microurbanes amb totes les àmplies possibilitats d'impostar un temps per a l'oci sobre necessitats i necessitats específiques de cada poble o barri. En els ambients urbans, les Associacions de Veïns en connivència amb l'Ajuntament del barri permetran el desenvolupar la vida social, mitjançant un horari on treball i lleure puguin complementar-se o suplementar-se ú a l'altre sense aqueix caracter antagonic, encara que sols siga en aparència, que predominen en la societat capitalista actual.

Referint-nos, sobre tot, a la barriada o poble, hem de pensar en aqueix periode de transició vers una situació autogestionada, el paper a complir per les essentals Associacions de Veïns i també pels partits polítics aplicant en concret a cada estructura les bases de llurs programes culturals, ja que el lleure no és sols una tasca vital enfront del treball, sinó ne precisa de tota una infraestructura de serveis, a fi de que no siga "temps mort" on no es sap que fer o on es veina a passar el temps en un ambient massificat sovint propici al tedi i a la soletat. Es tracta de d'assolir un lleure, creatiu i alliberador de la persona humana i de la col·lectivitat, fugint d'aquell consumisme obligat de fetitxes, mercaderies i modes de vida estereotipats als que ens impulsa la societat capitalista, establint mòduls diferenciats per a cada classe social sota la ~~sempre-aparença~~ fictícia aparença d'un feliç i igualitari denominador comú per tothom.

Es necessària l'existència de clubs juvenils, biblioteques, zones verdes per als infants, instal·lacions esportives, blocs socials variats; concreció real de la festa com vertadera manifestació de la cultura popular; relació de les vivències culturals del lleure amb les d'un ensenyament crític, lliure i creador; la anul·lació alienadora dels mitjans de comunicació entesos com simples aparells ideològics d'Estat contribuents i ^{perpetuadors} de les relacions socials ^{de} producció del sistema econòmic imperant; enteniment de la cultura física

i de l'esport com expressió alliberadora i realitzadora de la persona humana en el lleure fent front al clàssic antagonisme existencial entre la corporabilitat i l'animitat; reivindicació des de la ciutat i molt més en un mitjà rural d'un gaudi, comunicació i participació en la naturalesa, entesa no sols com un espai geogràfic de la vida humana, sinó com element còsmic culturitzador estretament unit a la vida social...

En aquest sentit les barriades no constituïrien "píctos" fraccionats del lleure. De banda les realitzacions concretes del mateix en dit espai suburbà, la comunicació amb la naturalesa i les possibilitats de viure el lleure fora del carrer o del poble harmonitzarien perfectament la realització de la vida social en el concret vers d'altres dimensions geogràfiques, històriques i culturals més àmplies.

Referint-nos més concretament a l'estructura àmplia de la ciutat, cal tenir en compte no s'esgota amb un perfecte desenvolupament en barriades o en petites estructures locals. El cas de Bolonia, com ciutat planificada al respecte es ben significatiu per a prendre com model.

Del anomenat cor o centre urbà caldria descentralitzar prou serveis no sols administratius o comercials, sinó també els referents a l'oci. Qualsevol centre urbà -i no sols en l'estructura de la ciutat contemporània- és un col·lectiu que absorbeix edificis públics, amplis magatzems i centres comercials, bancs, oficines i també llocs d'esplaiament: cinemes, teatres, cafeteries, restaurants, cabarets i sales de festa. Cal un repartiment de l'infraestructura de serveis del lleure per tota la ciutat, evitant la significació que suposa la manca de teatres i de cinemes de estreta i cafeteries centríques, més tenint en compte que el centre urbà al constituir un col·lectiu de concentració demogràfica, especialment, els caps de setmana en hores alienes al horari laboral és el mitjà ambient menys idoni per disfrutar d'un autèntic i alliberador lleure: tràfic intensiu, ambient supermassificat, elevat índex de polució atmosfèrica... el fan impossible entre altres raons, per ubicar-hi el lleure.

També caldria des-orientar el lleure. Aquesta vida social en hores alienes al treball, para -sense distinció d'edats ni classes socials- entorn del sexe. Alternar o divertir-se són termes que comporten immediatament la necessitat del "lliguc" i de la satisfacció sexual. Moltes d'aquestes infraestructures de la diversió en la societat capít lista

no són més que no els controlats i manipulats per les ideologies explotadores de un tipus de prostitució modernitzat, però que en essència no difereix de la autarquia servil dels barris xinessos.

Es de suposar que en un règim autònom i en una societat autogestionada el sexe complirà un paper cultural profundament alliberador, creatiu i comunicatiu entre les persones, i, per tant, el lleure no tindrà que ser exclusivament un temps dedicat en gran mena al aventurisme sexual front a la repressió que suposa les hores dedicades al treball. El sexe es subsumirà en tot el ampli contexte alliberador d'una comunicació sana i sincera, sense prejudicis vers a l'alliberament sexual, però també sense la constant obsessió de la mateixa com a sol ocórrer en la civilització capitalista profundament "tanatòsista" amb el consubstanciat consumidor manipulat per les mass media (excitació-repressió).

Tantmateix podem dir de les modes, no sols de la forma de vestir, sinó també de les actituds vitals. En una societat autogestionada desapareixerà el caràcter exhibicionista del lleure, un temps on l'alternativa no tinga que ser la passarel·la exhibicionista entre amistats i coneguts del darrer model a lluir o del darrer objecte adquirit per exhibir-lo juntament amb la persona humana com indicador social de estatus i prestigi, sent aquesta ostentació reificadora una manifestació més en el lleure de la diferència existent entre les classes socials.

El control dels mitjans de comunicació com transmissors de ideologies que falsegen la visió d'un lleure creador serà necessària. Aquestes manipulacions especialment televisives, són molt clares: el consum d'una beguda, l'adquisició d'un vehicle, d'un electrodomèstic, d'un tipus de pantaló o de qualsevol altra peça de vestit, o de qualsevol altre objecte; les imatges del "spot publicitari van parcel·les a la posesió d'un status econòmic o a la vivència de situacions màgiques i felices que no corresponen a la realitat. Evidentment, bebent Coca-Cola mai es podrà descobrir "la Chispa de la vida". Pensem també en les ideologies mitificadores de l'estiu i del temps de vacances mitjançant les cançons per al consum Pop, en especial cara als temps del boom turístic, mitificació que arriba a quicixe subestiu o estiu del subdesenvolupament en que viuen amplis sectors de la població sense possibilitats econòmiques ni vitals de consumir vacances fora de la ciutat o del poble. S'enten també que les vacances no seràn sols un simple consum de lleure ~~preescrit~~ preescrit uns determinats dies de l'any per la legislació laboral. Podrien tenir un caràcter rotatiu, més que l'actual obligatori, generalment durant els mesos estiuencs. Encara

que en aquesta qüestió de les vacances convendria no planificar masses, sinó deixar possibilitats per afavorir i desenvolupar els gusts de cadascú.

En aquest sentit una planificació no implica la intrusió en desenvolupament de la vida o dels gusts privats i particulars. El lleure és una qüestió de tots, però també una qüestió personal. Tanmateix certes institucions i estructures serien importants: la ciutat de repos, AMPAC, campings i altres serveis per a les diferents opcions. En el cas de la caça i la pesca no deuria de pagar-se per a la realització d'aquestes activitats esportives.

Unit al tema de les vacances es troba el dels viatges. Caldria que s'incloueren en l'àmbit autogestional del barri o de la microestructura per facilitar la interrelació i la comunicació entre pobles o cultures diferents, també aquí deu deixar-se lliure la iniciativa de cadascú i a tal efecte cal desposseir a les agències de viatges del seu caracter actual d'empreses dedicades al guany, a fi de socialitzar les i dedicar-les exclusivament a una finalitat col·lectiva i cultural. En aquests viatges una important motivació seria entre les diverses institucions del lleure i de l'esport en l'àmbit dels Països Catalans mancomunarse amb la finalitat de permetre un intercanvi i una comunicació constant atotvinguda que la verdadera comunicació no és la de oft, sinó la que es realitza in situ captant tota la riquesa que comporta el coneixement d'una realitat geogràfica, cultural i històrica diferents d'aquella on habitualment es viu i cénviu.

Encara que en el lleure l'home pot trobar una àmplia dimensió alliberadora, desprovista de l'alienació explotadora del mode de producció capitalista, és en l'oci on l'home assolix sa plena realització i fins i tot, com diu Huisinga, és on es pot arribar a aconseguir la felicitat.

RESOLUCIÓ DE L'ÀMBIT DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ
DEL PAÍS VALENCIÀ

01. Qüestions generals i prèvies
02. Els mitjans de comunicació en el procés
03. La ràdio
04. Televisió per al País Valencià
05. La publicitat.

QUESTIONS GENERALS I PRÈVIES.

La política del "fet diferencial".

El "fet diferencial" valencià es manifesta sense interrupció en un procés que va des de la conquesta, repoblació/convivència amb els moriscos d'uns quants segles --més de quatre-- i posterior expulsió massiva amb el consegüent nou esforç de repoblació, etc., fins que en 1707 els valencians prengueren partit pels Àustries i ^{perdèrem} ~~perdèrem~~, per tant, la Guerra de Successió. Els Borbons, victoriosos, liquidaren les nostres institucions d'autogovern i ens sotmeteren "a les lleis de Castella", segons el Decret de Nova Planta, que suprimeix la Generalitat. Es prohibí i perseguí l'ús de l'idioma, que es va suprimir de les instàncies administratives, etc. El Regne deixa d'ésser-ho i el procés destructor no cessa fins arribar a la divisió del territori en circumscripcions "provincials".

Es tracta, doncs, d'una soberania sotmesa per dret de conquesta --com ho foren igualment la resta dels països de la mateixa Confederació, és a dir, el Regne de Mallorca i el Principat de Catalunya-- que no ha pogut, però, ésser assimilada per la "tabula rasa" d'un Estat en què les Castelles han acabat perdent el predomini en favor de la concentració macrocefàlica de la capital de l'Estat, on ha arribat també l'emigració d'altres regions de parla castellana, com ara Extremadura, Andalusia, etc.

El "fet diferencial" subsisteix i es manifesta en molts aspectes com, per exemple, la perduració de l'idioma, mantingut per tradició oral, ja que mai no ha entrat en l'escoles, en la Universitat, etc., i molt menys encara en els usos oficials. Naturalment el "fet diferencial" no consisteix només en l'idioma. És quelcom més que una cultura a recuperar. Una cultura pertany a un espai que s'identifica amb una història i constitueix un poble. És a dir, es tracta d'una nacionalitat, que en el cas valencià és més problemàtica encara perquè és part de la nacionalitat comuna dels països amb els quals juntament integrà --sota la mateixa corona, i durant segles-- la confederació catalano-aragonesa. O siga, la nacionalitat compartida d'allò que avui anomenem Països Catalans.

L'idioma.

Certament el "fet diferencial" més notori es l'idioma. Es tracta d'una "diferència" generalment mal acceptada, tant per la residual superioritat castellana com per les generalitzacions, tan abusives, segons les quals el convenient és liquidar les cultures que no s'identifiquen amb la que l'Estat Unitari ha fet seua oficialment.

Aquest problema està més agudat en els darrers anys --en l'última dècada-- com a conseqüència dels grans moviments migratoris, en virtut dels quals el País Valencià, en què les seues comarques menys denses i amb més emigració --interiors sempre i generalment muntanyoses-- són de parla castellana, té avui d'un 25 a 30 per cent de la seua població total de procedència manchega, murciana, andalusa, etc. Només la comarca de l'Horta, és a dir, la comarca on es troba la ciutat de València i la seua àrea metropolitana, agrupa gairebé unes 300.000 persones procedents de la immigració i hi ha ciutats, com Elx, en les Valls del Vinalopó, on la població autòctona és sensiblement menor que la immigrada.

Tanmateix el "fet diferencial" subsisteix en tots els seus aspectes i subsisteix, per tant, la "diferència" idiomàtica fins el punt que en alguns grans magatzems en què, en inaugurar-los, no es va creure necessari considerar dit problema, han hagut de fer-ho i prefereixen ara venedors que sàpiguen parlar la variant dialectal del català que és el valencià. La ciutat de València continua essent, en bona mesura, una concentració de serveis on acudeixen no sols els veïns --uns 700.000-- sinó uns altres tants procedents dels pobles agrícoles de la seua comarca i de les comarques veïnes. Són compradors l'idioma habitual dels quals --el "primer" idioma dels quals-- és el valencià.

La política.

Així doncs la qüestió és ben simple: l'idioma no ha mort, està viu i, el que és més notori, es recupera. És una reivindicació política dels grups més nacionalistes que actuen com a ferment en partits polítics, associacions de tot tipus, etc. Per a dir-ho en frase col·loquial d'una venedora, el valencià "s'ha posat de

moda".

És clar que cada partit tracta l'assumpte amb un vigor diferent que va des del pur formalisme per a no perdre bases electorals, la qual cosa s'esdevé especialment en els partits d'un "centralisme burocràtic" més tradicional i accentuant, fins a la militància dels partits autòctons, nascuts ací i sense ^(a) dependència central llevat dels casos de federacions de partits, és a dir, en les antípodes del partit federat o, per dir-ho així, només "descentralitzat". Al mig d'aquests extrems estan, per suposat, els partits que amb una organització centralitzada tracten d'adaptar-se al "fet diferencial" per mitjà d'una "delegació" autònoma i fan seua la reivindicació de l'Estatut per al País Valencià. Un Estatut que, per altra banda, quasi arribà a obtenir-se durant la II República, i el procés del qual fou interromput per la Guerra Civil. L'Estatut apareix avui com indispensable --i repetim-ho: més o menys formalment, més o menys sincerament-- en els programes de qualsevol partit, si s'exceptuen els de la dreta continuista els "desiderata" dels quals no passen de ^(b) "descentralització administrativa" i de la "protecció de l'idioma". Són aquests partits, i les seues clienteleles els qui han llançat al carrer la polèmica sobre la naturalesa de l'idioma dels valencians i sobre les seues vinculacions històriques amb les terres de la mateixa Corona i de la mateixa Confederació, és a dir, amb els restants Països Catalans.

El marc autònic.

La "normalització", doncs, de l'idioma forma part del conjunt de reivindicacions "nacionals" dels valencians, concretades, per a començar, en l'Estatut d'Autonomia que, des d'un punt de vista coherent --o siga, independentment de les possibilitats polítiques que es donen--, hauria de conduir a l'exercici d'un dret inalienable de la persona humana reconegut en la declaració de Drets Humans: el dret a l'autodeterminació.

Aquesta precisió té per objecte assenyalar que si la "normalització" de l'idioma es "despolititza" i es separa de la reivindicació global de l'Autonomia com a trànsit cap a l'òrgan propi d'

togovern --és a dir, la Generalitat tradicional actualitzada-- ens trobarem davant d'una simple operació "restauradora" que inevitablement acabarà relegant la qüestió a un tractament arqueològic de "conservació".

I és que la solució no pot ésser altra que l'escolarització "en" valencià i no "del" valencià. Es tracta d'ensenyar "en" l'idioma que, tanmateix, en molts casos caldrà començar per ensenyar per a resoldre la situació diglòssica, en virtut de la qual els nens, i els adults, autòctons de les comarques idiomàticament valencianes parlen malament els dos idiomes: l'oficial i el propi i no oficial ni "normal", col·loquialment sostingut i amb el qual només amb voluntarisme de recuperació ha pogut florir una cultura, a partir, especialment, dels anys cinquanta, reprenent l'esforç iniciat amb la "Renaixença" a principis de segle, i en el qual s'havia anat avançant fins que la Guerra Civil, i el "gran silenci" que la seguí, va interrompre el procés.

^{(on és evident,}
~~Existentment~~ aquesta situació anormal coneixerà en la pràctica probablement dues etapes diferents: la de l'ensenyança "del" valencià i la de l'ensenyança "en" valencià. Dues etapes polítiques que aniran des de la "descentralització" que sembla preparar-se fins a l'Autonomia que caldrà aconseguir mitjançant l'avanç del grau de consciència "nacional" en intensitat i en extensió, fins arribar a comprendre-hi la immigració assentada. La velocitat d'aquest procés és, lògicament, una qüestió política. No es tracta de quelcom que s'haja de confiar a les tècniques pedagògiques, ans es tracta de la sinceritat amb què els partits polítics actuen en aquest ordre de coses, o la sinceritat amb què els ciutadans facen actuar els partits optant per aquells que siguen més eficaços, més autòctons o autoctonitzats en l'exigència de l'Autonomia.

Els mitjans de comunicació en el procés.

Dins d'aquest marc històrico-polític, sumàriament descrit, les accions van a moure's, probablement --si continuen com fins ara-- en dos fronts simultànies: el de la "normalització", començant per l'escola primària, on s'haurà d'ensenyar "en" valencià --és a dir,

català dialectal de les diverses comarques del País Valencià-- i no "el" valencià, i l'acceleració possible establint l'oficialitat legal del propi idioma a tots els nivells i en tots els ordres de l'activitat, perquè pugui incorporar-se immediatament en siga possible, com, per exemple, en la Universitat, alguna de les Facultats de la qual l'utilitza "de facto" en bastants ^{de} càtedres i, per suposat, en els seus seminaris, etc.

Però aquesta acceleració del procés trobarà majors dificultats en alguns mitjans de comunicació. En efecte la qüestió és que, com ha quedat dit, l'idioma es parla però no es llegeix, ni molt menys, en la mateixa proporció en què es parla. No ha entrat en l'escola, mai, excepte esforços privats enormement precaris, i per consegüent la proporció entre qui el parlen --o qui l'entenen-- i qui el llegeixen és, com a molt i per aventurar una proporció, de deu a un. És per això que moltes publicacions "nacionalistes" que aspiren a arribar al gran públic han hagut d'editar-se en ambdós idiomes, i és per això també que tal ambigüitat les condema a viure precàriament i a l'extinció més o menys ràpida. Seria incoherent una publicació "nacionalista" que renunciés a l'idioma que reivindica, però és inviable en aqueix idioma per manca de lectors suficients.

Aquest, tanmateix, no és el cas de la utilització del valencià en mitjans audiovisuals. Aquí es tracta d'escoltar, res més, un idioma que es parla o s'entén almenys. I si la utilització de l'idioma es regularitza en TV, com és urgent, l'acceleració del procés de normalització seria major encara, perquè a la paraula se li uniria la imatge. Hi ha en ràdio emissions en valencià, nombroses però, sense dubte, insuficients, l'audiència de les quals és enorme i en termes absoluts major que altres en llengua castellana. Potser per això, per la seua popularitat, són tan combatides i escasses. Presenten problemes, evidentment, ja que allò que es diu ha d'ésser escrit i, ^{tot i} ~~amb~~ que la creació intel·lectual més notòria --i amb un major procés de creixement-- és la valenciana --dins del marc de recuperació "nacional" de què he parlat al principi--, encara no són tan abundants els intel·lectuals i creadors com seria necessari. Hi ha ja poesia --l'ha hagut sempre--, teatre, assaig --que

en la seua especialitat històrica abunda molt i és poc menys que una obsessió--narrativa, etc., però no hi ha encara aquella proliferació que permetria arribar a professions com la periodística, on són pocs els qui utilitzen habitualment el valencià, malgrat créixer el nombre d'articles en aquest idioma que apareixen als periòdics, i alguns d'ells fins i tot de pàgines setmanals senceres, especialment en les comarques valencianes del sud corresponent a l'actual "provincia" d'Alacant.

Precedents.

Per suposat que en aquests esforços normalitzadors, la base dels quals rau en la política, és a dir, en l'assoliment d'una suficient autonomia, no es va partir de zero després de la gran derrota de 1939. Malgrat la manca d'una burgesia històricament puntual capaç de convertir ací, com al Principat, en nacionalisme polític--"valencianisme polític"--l'esforç més o menys romàntic de la nostra esquifida "Renaixença", el treball cultural per la "dignificació" de l'idioma, entesa com intent de normalitzar-lo en la mesura possible, va tenir certa continuïtat. Potser un nom i un fet podran fixar esquemàticament aquests intents: Constantí Llombart, que des de l'esquerra d'aquells temps problasquistes va plantejar la qüestió per damunt del conservadurisme jocflorallesc de Teodor Llorente, i la firma a Castelló, l'any 1932, de les bases ortogràfiques comunes per a tots els Països Catalans.

Com que aquest paper no pot éser el que s'haurà d'escriure algun dia --i pot éser l'equip que l'ha redactat voldrà assumir-ne el compromís--, és a dir, un catàleg antològic amb notes crítiques del que ha estat l'esforç del nacionalisme al País Valencià per fer arribar l'idioma a les publicacions periòdiques, editorials, etc., incloem tot seguit unes dades simplement referencials:

Premsa valenciana anterior a la Guerra Civil:

-Cal partir de "Taula de Lletres Valencianes" (1927-1930), 38 núms., mensual. Gran revista cultural literària, motor de renovació artística posà al dia i a l'hora el moviment valencianista. La literatura substituï la política durant la Dictadura, per a donar pos

inmediatament a la política una altra vegada.

- "Nostra Novel·la", col·lecció setmanal literària. 1930-1931. 61 nùms.
- La col·lecció "L'Estel". 1928-... 16 títols publicats abans de 1931.
- "Acció Valenciana". Quinzenal. 1930-1931. 23 nùms. Cultural, polític, universitària.
- "Avant". 1930-1931. Setmanari. Republicà. Òrgan de l'"Agrupació Valencianista Republicana".
- "El Camí". Setmanari. Republicà. Valencianista "neutral" o siga no-partidista. Cultural, polític. 1932-1934. 134 nùms.
- "Acció". Setmanari. Fet per la dreta catòlica. 1934. 29 nùms.
- "Butlletí de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana." 1935.
- "El Poble Valencià". Setmanari. 1931. 19 nùms. Dreta.
- "El País Valencià". Setmanari. 1935. D'esquerra valencianista. 17 nùms. Tingué una segona etapa, el 1936, amb 4 nùms. més.
- "Timó". Butlletí de la societat "Proa". 1935-1936. 9 nùms.
- "El Popular". Setmanari. 1936. Valencianista d'esquerres.
- "La República de les Lletres". 1934-1936. Cultural. De gran volada. Mensual. 8 nùms. Tingué, a més a més, una editorial.
- "L'Hora". Diari. 1936. Curta vida.
- "El Tic Cuc". D'Alacant.
- "Ribalta". Mensual. La feia Bayarri. 1935. D'art i artistes.
- "El Vers Valencià". Mensual. Feta per Bayarri. Poesia. 1935.

Encara que són de valor desigual, i d'influència desigual, revelen una continuïtat i una infraestructura.

Hom ha de tenir presents, ^{al mateix} ~~amb~~ la pàgina valenciana "País Valencià", publicada durant la República per "El Mercantil Valenciano", i la pàgina, també valenciana, de "Las Províncias", que portava el títol "Nostra Terra", al mateix període.

El fenomen d'acollir escrits en valencià era prou freqüent en periòdics com "Diario de Valencia", "Libertad" (de Castelló), i revistes com "Nueva Cultura", dels intel·lectuals marxistes.

Dintre de la infraestructura cal fer menció del "Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura" i els "Anales del Centro de

Cultura Valenciana".

Des de 1939.

Però, què és el que s'esdevé després de la desfeta del 39? Tot l'aparell informatiu dels primers mesos de la postguerra pertany a l'exèrcit d'ocupació mitjançant l'anomenada "2ª Compañía de Radiodifusión y Propaganda en Los Frentes", que actua en el "frente" valencià sobre la base d'un periòdic titolat "Avance" i editat als tallers ocupats de "El Mercantil Valenciano", periòdic d'empresa de la família Fe Castells, de significació republicana i petitburgesa. És d'aquells temps --i sembla que d'una estada anterior com a becari al Col·legi Joan de Ribera de Burjassot-- d'on li ve la qualificació "valenciana" al sinistre Sanchez Bella, que, amb el filòsof Muñoz Alonso, capitanejava la informació d'aquells mesos especialment dramàtics. Naturalment van ocupar totes les emissores existents --una per capital de "provincia"--. I és d'un afer mai no aclarit i no gens net, que es va produir com a conseqüència d'aquesta situació informativa tan particular, d'on va sorgir una nova emissora que amb el temps es va anomenar "Radio Mediterraneo" i que ara pertany a la cadena SER en freqüència modulada.

A València) de l'"Avance" es va passar al "Levante", dintre ja dels serveis informatius de "FET y de las JONS", que encara no s'anomenava "el Movimiento". A Castelló editaren "Mediterraneo", i a Alacant, on ~~una~~ Muñoz Alonso era qui actuava especialment, publicaren l'"Información".

¿Com va poder mantenir-se "Las Provincias" com a periòdic d'empresa i no "El Mercantil Valenciano"? Hi ha una raó que probablement ho explica: és que mentre "Las Provincias" tenia una ben guanyada tradició dretana --que continua amb tota justificació-- i havia estat ocupat per l'anarcosindicalisme, que va prosseguir la seva publicació sota el títol de "Fragua Social", "El Mercantil Valenciano", més o menys controlat, va aparèixer amb el mateix títol sense interrupció fins ^{la seva} ocupació per l'esmentada "2ª Compañía" de l'exèrcit franquista, i, a més a més, la seua tradició era republicana i,

encara que moderadíssims, més aviat esquerrans.

Es necessari deixar constància del comportament d'aquests mitjans de comunicació creats o tolerats pel franquisme envers la qüestió nacional valenciana, que aleshores no podia arribar enllà d'un pur valencianisme cultural. I encara.

Levante: -tingu una època, immediatament després del curt període d'"Avance", enormement dura sota la direcció de Maximiliano García Venero. Es justament en relació amb aquesta actuació d'"oportunitat de l'essentat director com va poder semblar, algun temps després, "liberal" dintre del franquisme falangista l'actuació d'un home com Ignacio Catalán, que procedia literàriament del món cultural madrileny d'"avant-guerre" de les tertúlies de cafè, com ara la que sembla que presidia Pedro Mourlen Michelena. Es tractava d'un home cult, que no per això ^{oblidava} complir les "consignes" amb puntualitat, però que va començar a obrir les pàgines a col.laboradors no tan incondicionals com fins aleshores, i a alguns en absolut incondicionals. S'ha de fer menció en aquest punt de l'actuació d'un home del Règim --que el Règim va maltractar més tard-- que havia format part del valencianisme dretà i es va passar al franquisme davant la radicalització de les posicions com a conseqüència de l'enfrontament de la Guerra Civil. Era Francesc Soriano, que fou l'administrador del periòdic i, per tant, una persona influent en el seu quadre directiu.

Després d'Ignacio Catalán, retornat a les ~~seues~~ seues tertúlies madrilenyes, sempre enyorades, va ocupar la direcció Sabino Alonso Pueyo, asturià, que fins llavors havia estat ^{sols - director} ~~administrador~~. Home més pragmàtic que idealista, tot i mirant de salvar sempre la seua fidelitat al sistema, al qual devia no sols la direcció del diari, sinó la situació acadèmica de professor de Filosofia a la Universitat --en la càtedra d'Aleixandre Villar--, va obrir les portes a col.laboracions d'escriptors i periodistes allunyats del Règim, i decididament oposats a ell, si bé es va mantenir sempre en uns límits variables que determinava el seu sentit de l'oportunitat. Sota la seua direcció col.laboraven a "Levante" dos noms que poden donar una idea d'aquesta nova situació: Joan Fuster i Vicent Ven-

tura. És en el període d'Alonso Pueyo com a director, i obeint a suggeriments de Francesc Soriano, que apareix un suplement titolat "Valencia", en què no sols es parla d'aspectes culturals, històrics, geogràfics, etc. valencians, sinó que s'empra freqüentment el català, en nombrosos articles.

Vicent Ventura desapareix d'aquelles --i de totes-- les pàgines de la premsa valenciana ~~per~~ a causa de la seua assistència al "Gontubernio" de Munich, el seu exili a París, i la seua assignació de residència a Dénia en tornar de l'exili. Aleshores, traslladat Alonso Pueyo a la direcció d'"Arriba" a Madrid, ascendeix a director Adolfo Cámara Avila, valencià d'Algorfa, i s'endureix novament la línia franquista del periòdic. És en aquest clima en què es produeix la insidiosa crítica al llibre de Fuster "El País Valencià", probablement escrita per Almela i Vives --col·laborador habitual de la casa--, que va allunyar Fuster de les pàgines de "Levante".

La modesta actitud "valencianista" del periòdic passa a mans dels "regionalistas" i desapareix el suplement "Valencia". Més endavant, i fins a les eleccions del 15 de juny de 1977, el "Levante" acull la polèmica sobre la naturalesa de l'idioma del País amb la parcialitat que calia suposar, donada l'aliança dels qui tenien la paella pel mànec --governadors, alcaldes, delegats d'"Información y Turismo", etc.-- amb les forces del franquisme que començaven a desesperar del seu futur polític, i els escriptors i poetes ahir --abans de la Guerra-- "catalanistes" i avui "anticatalanistes". Han estat aquests últims els qui han marcat l'actitud del "Levante" davant el fet nacional valencià fins als diferents moments actuals, en què encara no s'adivina quines ordres es rebran, de qui, i per a seguir quina línia, pel que fa a aquestes qüestions.

"Las Provincias".--Aquest és un periòdic que sense aprofitar, ni de bon tros, les possibilitats de la seua independència en tant que periòdic d'empresa --independència, tot s'ha de dir, condicionada pels infinits recursos que ha tingut al seu abast l'Administració del franquisme, com, per exemple, la distribució de "cupos"

de paper, etc. --- ha mantingut durant uns anys, els anys en què va estar dirigit per Martí Domínguez Barberà, una predisposició més favorable davant el fet valencià, no solament en els seus aspectes culturals, sinó també cívics, com quan, per exemple, davant la manca de diligència dels serveis de l'Administració en la catàstrofe de l'aiguada del 57, el director va publicar, amb la seua firma, un article encarnament crític per a estar escrit en aquells temps, que li va costar la dimissió "aconcellada" per una empresa poruga de les represàlies si no acceptava aquesta imposició del Ministeri corresponent.

Sense la regularitat d'un suplement --- com era el cas del "Levante" ---, però amb una certa freqüència, "Las Provincias" llavors publicava articles en català, alguns d'ells del propi director, Martí Domínguez, que amb alguns altres col.laboradors en els escrits en castellà, defensava més o menys tímidament, més o menys arriscadament --- sempre dins d'uns límits imposats per la situació, és clar --- qüestions i problemes específicament valencians.

Aquesta època es va cloure amb l'arribada ^{de la U. C. Baruch} a la direcció del periòdic ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~, on encara continua, qui, no sols per no caure en el "pecat" del valencianisme venial de Martí Domínguez sinó també pel seu "provincialisme" espanyol, va interrompre aqueixa línia. Va donar ampli suport a la crítica del llibre de Fuster "El País Valencià", abans esmentat, i va acreixer ^{la} hostilitat ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ amb noves aportacions. És també a "Las Provincias" on la parcialitat de la polèmica sobre l'idioma i la nacionalitat del País Valencià ha estat més notòria. Ni tan sols la joventut de la sots-directora, filla d'un dels amos, María Consuelo Reyna, que mirant cap al futur va voler incorporar al quadre de col.laboradors els noms més valuoses i contemporanis d'economistes, historiadors, etc., ha pogut trencar la fermesa antivalencianista del director Ombuena. Els col.laboradors il.lusionats i joves hagueren de retirar-se i "Las Provincias", front a la nova situació i a la prèvia, creada a partir de les acaballes del Règim, ha adoptat una actitud "autonomista", més aviat minimitzada del fet valencià i molt en la tradició de la casa.

"Mediterráneo". - Ha estat sempre un periòdic de pura obediència a la consigna habitual. D'abast limitat a la "província" de Castelló ha hagut de compartir el mercat amb els periòdics de València i alguns de Catalunya, a més a més dels de Madrid. És per això que el seu tiratge no respon al mercat disponible, però, com que es tracta de l'únic vehicle publicitari en el suport premsa, ha surtat fins ara.

Les qüestions del fet valencià no han estat tractades ni bé ni mal; si de cas, en algun suplement dedicat a alguna festivitat, s'han inclòs versos en català, algun article --pocs--, i gairebé res més. Una pura inanitat sempre com a periòdic, sota la direcció, fins fa pocs anys, d'un castellanenc, Jaime Nos, més afeccionat, segon sembla, a influir en la política local que a exercir la professió esgotant les possibilitats de cada moment.

"Información". - Aquest periòdic del "Movimiento" d'Alacant ha sofert una curiosa transformació, que val la pena analitzar, perquè pot ésser una mostra del que a curt termini caldria fer per a modificar la trista situació periodística al País Valencià.

Sotmès a les consignes habituals, però amb un cert "alacantíisme", que cercava "tancar-li" el mercat a la premsa feta a la ciutat de València --que, per altra banda no hi ha incidit mai, ni sembla haver tingut interès a fer-ho--, és a dir, amb alguns esforços per millorar la informació local i "provincial", la qual cosa li donava una aparència "crítica" en comparació amb la desgana informativa de la resta de la premsa del País Valencià, va veure el seu mercat disputat per una edició "alacantina" de "La Verdad" de Múrcia, periòdic de la "Santa Casa" que ha instal·lat una redacció a Alacant i fa edicions no sols per a l'esmentada ciutat, sinó també per a Elx, Elda, etc. La "Santa Casa", com és sabut, ha tingut fortes vinculacions amb Silva, el "ministro eficacia", que segurament ha utilitzat més tones de ciment que cap altre per a fonamentar-se una carrera política des del "Ministerio de Obras Públicas". Una carrera trencada a les eleccions del 15 de juny amb la derrota d'"Alianza Popular", que era el seu enquadrament.

Silva, per a justificar el trasbals Tajo-Segura, va crear --o, més aviat, ressuscitar-- un "Sureste de España", que hauria d'haver estat integrat per Múrcia, que el capitalitzaria, Alacant i Almeria, bàsicament. I amb l'afegitó d'Albacete, en tot cas.

Es clar que ni als "alacantinites" podia interessar-los una satel·lització paraguada, no per la qual tornaren a mirar cap a les seues comarques més valencianes, d'espetíles a un projecte tan escandalosament suecual, ni al "Información", la competència de "La Verdad", que va començar les seues edicions "alacantines" amb el subtítol de "Periódico del Sureste" o quelcom semblant. És així com "Información" inicia a adoptar una actitud, diguem-ho que "valencianista", davant del "surestisme" de "La Verdad". I no sols va defensar la "valencianidad" d'Alacant en editorials, articles, etc., sinó que fins i tot va crear unes pàgines setmanals en català, que si no han estat més freqüents és per manca d'escriptors que les ompliren. Això no vol dir que haja tancat les pàgines seues a la fòbia antifusteriana, realment psiquiàtrica, del "cronista oficial" Vicent Ramos, i àdhuc a les polèmiques habituals sobre l'idioma, la naturalesa històrica, etc., però s'ha de dir que la parcialitat a favor del "bunker" ha estat menor a "Información" que a "Levante", per exemple.

Aquesta actitud ha tingut, però, un efecte secundari interessant i és que "La Verdad", per a competir en el mateix terreny, ha abandonat el "surestisme", molt tronat sense el suport de Silva i descreditat pel cost fabulós i el retard més fabulós encara del trasbals Tajo-Segura, i és ara un periòdic "valencià" --encara que fet materialment a Múrcia-- , on hi ha millor acollida, sense ésser ni entusiasta ni, menys encara, prou objectiva, per al "fet valencià" i per a les col·laboracions en català.

Tots dos periòdics "alacantins" plegats han tancat el mercat de les comarques del sud del País a la premsa feta a València, que no ha intentat "defensar-se". Pel que fa a "Levante" es comprèn donat que "Información" és de la mateixa i ambigua cadena, però i "Las Provincias" ? Per què ha renunciat al seu mercat natural, quan es marxa cap a una certa "concentració" de la premsa "regional"? A pa

la incapacitat professional i tècnica que podria entrar en l'aplicació, hi ha una altra raó més senzilla. "Las Provincias", sense desplaçar "La Verdad", que no sols és més venut fins a Dénia i Alcoi, sinó que arriba ja a Gúrdia, té, a curt termini, els mateixos guanys. Alacant està a quasi dos-cents quilòmetres, i per a fer edicions destinades a Elx --més de 150.000 habitants--, Elda, etc. hauria d'instal·lar tallers a Alacant. Però a mitjà i llarg termini la pròpia dinàmica de la concentració "regional" de la premsa, per a competir amb èxit amb la TV, la ràdio, i fins i tot l'expansió de "La Verdad" cap al nord, o les edicions especials fetes des de Madrid, imposarà que aquest espai comercial de l'informació siga ocupat per algú. Aqueix és el repte que tenim plantejat els professionals de la premsa, conscients del seu paper en la tasca del recobriment nacional del País Valencià.

Publicacions compromeses. -Aquesta síntesi retrospectiva, que ens situa davant l'actitud actual de la premsa al País Valencià respecte al fet nacional, necessita una breu referència als altres intents de publicacions periòdiques que han anat fracassant successivament.

Sense seguir un ordre estrictament cronològic, podem començar amb un periòdic que va aparèixer a Alacant, com a conseqüència d'un permís obtingut pel propietari de "La Voz de Albacete", sembla que en les favorables circumstàncies ~~jurisdic~~ d'una jornada de caça d'aquelles que/eren tan freqüents en l'època i el lloc als tracta de "Primera Pàgina", que l'empresari Sr. Munera va llançar al carrer a Alacant el..... Tenia ^Dpermís, però no tenia l'utilitatge adequat. El periòdic, del matí, s'editava en una màquina plana i amb i amb uns linotips i altres instal·lacions deplorables, que no estaven al nivell imprescindible de competència. L'empresari va demanar un director al Ministeri i li enviaren un periodista que no va ser capaç de treure al dematí i a l'hora de venda els pocs exemplars que literalment tirava i que arribaven als quioscos a la tarda. Davant aquesta situació Munera va contractar el periodista Joan Josep Pérez Benlloch, que amb un equip format per perio-

dictes-titolats o no-locales i l'ajut d'algun altre ferani, va aconseguir treure al carrer exemplars a l'hora deguda i imposar la competència d'un diari fins aleshores igual. L'esforç, però, no va poder ésser continuat per la manca gairebé absoluta de finançament. "Primera Pàgina" hagué de plegar el

Aquest ha estat l'únic periòdic que, sense amagar-ho, va practicar una política informativa de cara al fet nacional valencià, i justament en les seues comarques més difícils; és a dir, les del sud del País. Hauria pogut ésser salvat, si l'empresari Munera hagués acceptat l'ajuda que se li va oferir, que, en un periòdic endeutat i sense possibilitats de continuar, com de fet no va poder, havia de suposar-li quedar en minoria com a accionista de la S.A. proposada.

Part de la redacció de "Primera Pàgina" amb el mateix director va intentar un setmanari, aquest cop en aliança amb el seu propietari, un falangista de Benidorm, Pere Zaragoza, a qui pertanyia la capçalera. Em referesc a "La Marina", que amb capital, insuficient, d'alguns empresaris valencians de diverses activitats, va encetar la seua nova etapa decididament valencianista en maig del 73, per a cloure-la en agost del mateix any. Aquest cop els problemes no van ésser només econòmics, sinó que, degut al seu creixent to valencianista, el propietari de la capçalera va ésser pressionat per l'Administració i va plantejar un canvi d'orientació. El quadre de redactors i col.laboradors es va dissoldre, i un nou esforç es va convertir en inútil.

L'altre gran esforç, aquest marcadament literari, fou "Gorg", sobre les vicissituds del qual va escriure ^{no res més que} un llibre -- i hi havia matèria, evidentment -- el finat Joan Tenent, a qui mantenir l'esmentada publicació des del fins al Va costar paciència tenaç i força diners. Va vèncer, però, com a nota injustícia, que és el que el llibre recull, la pobia antivalencianista -- amb el pretext de portar una línia "catalanista" -- del delegat alcohores del "Ministerio de Información y Turismo", Bencho Borja, valencià d'Aielo i, per això mateix, més preocupat de fer oblidar la seua identitat, per tal de continuar l'escalada política iniciada

amb el seu nomenament per el càrrec el·ludit. "Gorg" era l'única publicació, mensual, que apareixia escrita íntegrament en català, i el pretext legal per a tancar-la fou que alguns articles no eren estrictament "bibliogràfics", i que aquesta especialització era la que justificava el permís de publicació. L'expedient contra "Gorg" ha estat una de les més ~~malicioses~~ ^{malicioses} utilitzacions de la "Ley de Prensa", feta a posta per a poder-los conetre.

Ací haurien d'ésser esmentades, si es tractés d'un plantejament exhaustiu, les publicacions clandestines amb una periodicitat lògicament intermitent. No és possible, però, incloure aquest treball en aquesta síntesi, perquè ni és el ~~seu~~ ^{seu} objectiu ni podria substanciar-se amb unes breus referències. Per a aquest afer es demana una dedicació especial, encara que cal dir que totes, o la major part, han estat editades en català i, naturalment, defensaven com a objectiu de la seua existència, lligada a organitzacions ~~polítiques~~ polítiques, el dret del nostre poble a la seua llibertat d'expressió, com a reflex del seu dret a la llibertat nacional.

Per últim s'ha de fer referència a l'intent que encara sobreviu i que va néixer per la iniciativa d'algunes organitzacions polítiques nacionalistes. Hi havia, ^{on la ~~libertat~~ ~~libertat~~} i continua havent-hi, una deliberada marginació, no sols de determinats noms "prohibits", com els ja citats de Fuster, Ventura, Pérez Benlloch, etc., sinó també d'organitzacions polítiques radicals, tant pel que fa a la seua ideologia com al seu nacionalisme. Per a tractar de pal·liar aqueixa situació es van aplegar alguns diners i va sortir al carrer, mitjançant un acord amb l'editor propietari de la capçalera, "Dos y Dos", escrita en castellà, i amb un suplement unitari en català títolat "Quatre". Es tracta d'un quindnari sense concessions, que començà a aparèixer en maig del 76 i que encara no ha plegat. Potser sobreviura a la nova etapa, que, iniciada en març del 77, es presenta amb un nou format més atractiu. Ha perdut el suplement unitari "Quatre" i barreja articles en castellà, prioritàriament, i en català.

Balanc de situació i perspectives.-

La precarietat d'una premsa diària tan rutinària --precarietat

des del punt de vista del seu interès com a vehicle d'informació i anàlisi crítica, no des dels seus resultats econòmics, no, sense més competència que la premsa ~~espanyola~~ forana, són excel·lents, doncs que constitueixen l'únic suport publicitari ~~de~~ la disposició de les agències -- queda implacablement reflectida en xifres, sense cap possibilitat que puguen ésser desmentides. Es tracta de les que facilita l'"Oficina de Justificación de la Difusión", els serveis de la qual han d'ésser sol·licitats pels propis periòdics, i són constatats per professionals del periodisme i la publicitat davant notari.

D'acord amb aquestes dades al País Valencià es difonen cada dia 155.485 exemplars de periòdics propis, i comptant-los tots sense cap exclusió; és a dir, incloent-hi també les edicions de "La Verdad" que, impreses a Múrcia, estan destinades a les comarques del sud del País Valencià. Com que, segons el cens de 1973, últim publicat, hi ha a tot el País Valencià 3.200.893 habitants, el "consum" de premsa pròpia és de 48 exemplars per 1000 habitants.

Per fer-se càrrec del qüestió que significa aquesta situació, cal fer comparacions amb nacionalitats o regions de menor entitat econòmica --de menor renda "per capita" i que en algun cas són, a més a més, tradicionalment productores d'emigrants, com és el cas galleg. Heus ací la comparació:

	Nombre d'exemplars	Nombre d'habitants	Percentatge (per mil habitants)
P. Valencià	155.485	3.200.893	48
Galícia	184.658	2.602.993	71
Aragó	102.954	1.167.275	88
Illes	34.244	579.981	91

S'ha de fer un aclariment i és que en alguns casos, sobretot en el cas de periòdics ~~anomenats~~ "provincials", no hi ha dades de l'OJD. Per a substituir-les, hem utilitzat les dades que els propis periòdics donen a les seues tarifes de publicitat, segurament una mica inflades. No és, però, aquest el cas de la premsa del País Valencià, que, excepció feta de "Mediterráneo", de Castelló, utilitza el control

de l'OSB. De tota manera les xifres reals que hi manquen no varia-
rien gairebé ^(OSB) aquest percentatge, donat que es ^{tracta}, com ja
dit abans, de premsa estrictament local. Són els periòdics "nacionals"
els que donen la mesura de la situació.

Devant d'aquest quadre comparatiu, què s'ha de deduir? Llegir
monys el valencià que el galleg, l'aragonès, l'illenc? Els nivells
culturals que es podrien deduir de la renda "per capita", de la
dedicació, preferentment industrial, de la "urbanització" del terri-
tori del nostre País, que concentra fortament la seua densitat a
la franja costera i a les valls d'Albaida i el Vinalopó i a la
Costera, fan pensar que la conclusió correcta seria que llegirien
menys... periòdics valencians. I justament perquè són poc valencians.
Tant s'hi val, fets com estan, sense un interès informatiu i crític
específic, llegir un periòdic valencià com un de Madrid o Barcelona.
en efecte, els de Madrid especialment, que arriben de bon matí, asso-
leixen xifres de venda considerables, com és el cas d'"El País".
Per altra banda els periòdics forans no poden substituir aquella
informació que els lectors potencials valencians necessiten sobre
el seu País i els seus problemes. Això vol dir que força gent no
llegeix cap periòdic, mentre que els seus homòlegs --homòlegs en
treball, ingressos, nivell cultural, etc.-- gallegos o aragonesos o
illencs sí que en llegeixen.

Sembla, doncs, evident, i aquesta podria ésser una primera
conclusió sobre el que s'hauria de fer a curt termini als mitjans
de comunicació escrita del País Valencià, que es necessita un
periòdic amb bona informació sobre els afers de tota mena --polí-
tics, econòmics, culturals, etc.-- amb què trencar el cercle viciós
de la incompetència actual a la premsa existent. Incompetència en
un doble sentit: que no responen a la demanda del mercat i que una
de les raons de no respondre a aquesta demanda és que no els cal
per a obtenir una bona rendibilitat, ja que no tenen cap periòdic
valencià que els faça la competència. Potser no cal afegir que
en aquestes condicions un periòdic nou que satisfés la demanda
manifesta cobriria les seues etapes d'implantació fins arribar

a l'etapa dels guanys més ràpidament del que és normal.

Ara bé l'altra conclusió seria que el periòdic en qüestió, perquè pogués atreure els lectors sense periòdic valencià, o insatisfets del periòdic valencià que han de llegir forçosament, perquè no n'hi ha d'altre, hauria d'enfrontar-se amb el fet nacional valencià de força resolta, tot i graduant les seues anàlisis, les seues crítiques, la seua característica de portaveu dels interessos valencians, per tal d'anar acostumant uns lectors que han abandonat la lectura de premsa valenciana i l'han substituïda per premsa de canna o no l'han substituïda per res.

Tal com es diu al principi, en el plantejament polític general del problema dels mitjans de comunicació al País Valencià, aquest periòdic hauria d'ésser editat en castellà. El nombre de lectors en català és ínfim, tenint en compte que l'idioma mai no s'ha ensenyat en l'escola, que es manté per tradició oral i que està reduït a una mínima utilització col·loquial. A la gran massa de valencians se'ls ha d'aclarir tot: des que parlen el mateix idioma que arreu de tots els altres Països Catalans, encara que en formes dialectals que varien segons les comarques, fins que és un idioma tan normatiu com el precari castellà que han pogut aprendre a l'escola.

Així, doncs, en castellà s'hauria d'informar degudament sobre l'idioma, sobre la nostra identitat nacional, sobre la necessitat que tenim d'autogovernar-nos, com ho hem fet fins 1707 i com anàvem a iniciar amb el procés cap a l'autogovern mitjançant l'Estatut d'Autonomia, que la Guerra Civil va interrompre, etc.

Pel que fa a l'idioma és clar que ^{el} necessitem espais perquè puguen escriure els qui escriuen en català a casa nostra, perquè augmente el nombre dels qui ho fan, perquè els qui volen llegir en català puguen fer-ho, perquè s'incremente el nombre dels qui, a força de llegir, acabarien escrivint, per a dignificar-lo als ulls dels qui ^{no} creuen que parlem un idioma tan normalitzable com qualsevol altre, etc.

Aquests objectius podrien cobrir-se en una primera etapa

--i fins que les escoles i la Universitat amplien prou lectors alfabetats en català-- mitjançant un suplement unitari setmanal, sense barrejar articles en català junt amb els articles en castellà, és a dir, donant-li al nostre idioma un tractament "normal", així com dedicant, a les pàgines en castellà, seccions diàries de "notícies lingüístiques", i fins i tot divulgació de normes gramaticals, etc.

Per a arribar a un periòdic en català que pugui tenir una vida pròpia, és a dir, que no haja de sobreviure gràcies a les subvencions o al sosteniment de lectors "patriòtics", que han de comprar un altre periòdic per informar-se millor, bé per dificultats de lectura, bé per la precarietat d'un periòdic sense independència econòmica, o siga, sense la suficient rendibilitat, és necessari, doncs, un període de promoció de l'idioma, d'acceleració de la seua normalització amb l'oficialitat, que només l'Estatut d'Autonomia, si és un vertader Estatut d'Autonomia, podrà permetre.

Hom ha de suposar que un periòdic com el que necessita el País Valencià ara mateix, amb edicions especials per a les diferents comarques més densament poblades i amb vida política, econòmica, social, cultural pròpia, que origina informació, junt amb tallers i redacció a Alacant per a les edicions especials destinades a les comarques del sud, estimularia, o, més ben dit, podria arribar a forçar els altres a seguir un camí semblant. Seria aquest el seu efecte multiplicador, que permetria avançar més ràpidament en la presa de consciència nacional del poble valencià.

Estructura empresarial de la premsa.

Una perspectiva a més llarg termini, contemplada en el marc d'un Estatut d'Autonomia concretat en una Generalitat, hauria de permetre la creació de societats de redactors --i d'impressors i, en general, treballadors dels periòdics-- mitjançant crèdits de la conselleria corresponent. Però aquesta modificació de les estructures empresarials de la premsa no depèn només de l'Autonomia, sinó també de la política que es pugui fer des d'aquesta Autonomia en funció de les majories parlamentàries de la seua Generalitat. I fer

càlculs sobre la base d'aquesta hipòtesi resulta massa difícil, quan és tan dubtosa fins i tot la mateixa Autonomia, que la incompreensible tàctica del partit no governamental amb majoria de vots a les eleccions del 15 de juny de 1977 ajornarà, si no hi ha una reacció popular, impossible sense que la inicien els mateixos electors d'aqueix partit, potser estimulats pel mimetisme d'aconseguir "el mateix que els catalans" ^{Agè} com una capacitat imaginativa que està lluny dels redactors d'aquest "dossier".

Si de cas podria afegir-se una aspiració: que els periòdics que van ésser del "Movimiento" i són avui de la Presidència del Govern, l'espera d'una institucionalització que els "normalitze" -- "Institucionalización", a Alacant; "Levante", a València; "Mediterraneo", a Castelló-- fossen adscrits al patrimoni del poble valencià, que l'Autonomia hauria de servir. És amb aquests periòdics com la hipòtesi de les societats de redactors podria no ésser tan utòpica.

LA RADIO.

Deixant de banda la història, més aviat la prehistòria, de la ràdio al País Valencià abans de la Guerra --emissores de l'Estat concedides a empreses privades, que les explotaven informativament i publicitària--, a hores d'ara, i després d'haver-se garbellat l'enorme proliferació d'emissores locals, que l'Església i el "Movimiento" van multiplicar per tot arreu, hi ha les següents "cadena": l'oficial, amb una sola emissora, que s'anomena "Radio Península", i amb la incursió "surestista" del "Centro Emisor del Sureste", que emet des de Múrcia i informa sobre les comarques valencianes del sud; la "cadena" SER, amb emissores a

la cadena COPE de l'Església, amb emissores a

i la "cadena" que, fins fa poc, era del "Movimiento" i està avui, com la premsa de la mateixa procedència, afecta a la Presidència del Govern i a l'espera de solucions més definitives.

En són un munt, realment, i només algunes mantenen una actitud d'atenció al fet valencià. Hi ha, però, un cas que mereix ésser

subratllat: el de l'emissió "De Dalt a Baix", de "Radio Peninsular", a càrrec de redactors i locutors que tenen una idea clara de quin és la identitat històrica valenciana, quin, el seu idioma i la seua cultura, etc. L'audiència que ha assolit en poc de temps és extraordinària, i, potser per això mateix, està essent atacada per tal de cloure-la. La defensa, que fins ara ha pogut fer-ne el director de l'emissora, ha estat decisiva, però tal vegada els seus dies estan comptats, perquè els atacs li vénen ara de dintre mateix de la casa: s'ha produït el cas insòlit d'una lletra signada per una vintena d'empleats, tot explicant al lector que ells no són responsables d'una emissió que, com totes, procedeix, a les seues "carretes" d'entrada i sortida, qui responen del que es diu. Era d'esperar l'atac, perquè l'emissió no empra un to folkloritzant transmes amb l'idioma col·loquial del carrer, "per a fer riure", com era habitual en els temps de Pepe Alba en "Radio Valencia" abans de la Guerra Civil. Per altra banda els discos són de cantants del País Valencià, del Principat i de les Illes, tots els quals sense excepció militen en allò que, per a entendre'ns, s'anomena "catalanisme".

En "Radio Valencia", per a respondre a aquest repte competitiu, es transmet alguna emissió a corree de contemporitzadors o d'enemics decidits de tot allò que vaiga més allà del to col·loquial.

Hi ha una excepció dins de la "cadena" COPE: la seua emissora de Vila-real, on es transmet des de fa ^{de l'any 1964} bastant temps un programa anomenat "Nosaltres, els valencians", rigorós i sense trobar, segons sembla, com a València, l'enemistat d'un bunker, que a les comarques del nord, tal vegada perquè no n'hi ha, és menys "barraqueta" que a la resta del País.

La situació és, doncs, precària en un mitjà de comunicació com és la ràdio, gràcies a la qual, i mentre arriba i progressa la normalització escolar --única solució veritable--, es podrien fer avenços considerables. Les raons són òbvies. Escoltar l'idioma propi, parlat amb senzillesa, però sense incorreccions, no demana l'esforç de llegir. No demana, en realitat, cap esforç.

Cal afegir una altra característica, més notòria a les emissores

de la "cadena" SER, encara que comuna a totes: que transmeten la majoria de programes en connexió amb la central. No són quasi gens "locals". Els programes informatius de l'espai corresponent als seus límits d'audiència són ben migrats, i el reflex que es dona del País a les emissions "en cadena", com ara "La hora XXV", és lamentable per a estar a càrrec dels locutors valencians amb més notorietat que mai, però que no ha estat adquirida per la seua activitat periodística, sinó per la de "presentadors" de programes musicals, etc.

Si es pogués esperar dels partits acumuladors dels vots dels dubtosos una acció enèrgica a favor dels interessos del poble valencià, es podria arribar a aconseguir una emissora, ni que fos de freqüència modulada, que usés només el català, amb la fonètica i modalitats dialectals valencianes. És el que ha aconseguit el Principat gairebé sense que ho demanàs ningú, tan sols amb la força de la visible realitat nacionalista majoritària. Aquest seria un objectiu que haurien de proposar-se els parlamentaris de la fallida Assemblea del País Valencià, no constituïda per la negativa a col·laborar-hi d'un dels partits predominants.

Un altre objectiu a curt termini seria el de l'augment d'hores d'emissió en català a totes --o la major part-- de les emissores del País. Això demanaria locutors preparats, de manera que serien necessaris cursos de dicció i de llengua; així com també caldria una preparació adient de periodistes, creadors i realitzadors de programes, mitjançant els oportuns cursos de llengua. En una societat normal aquest seria un objectiu possible. En la nostra s'oposen els qui amaguen el seu desinterès per la recuperació de la llengua i per la restauració de la consciència nacional, tant utilitzant el recurs insidiós de diferenciar el català del valencià, i acusant els qui podrien fer recórrer aquests programes de "venuts al catalanisme", etc. Es tracta, doncs, d'oposar-se des de posicions dretanes i neofranquistes --fetes les excepcions que calguen-- a un procés normalitzador de la nostra nacionalitat, que va, naturalment, contra els interessos de la classe dominant.

Aquest, però, és un objectiu prioritari tenint en compte les raon

exposades; és a dir, pel fet que la ràdio arriba on no arriba, per impossibilitat de trobar suficients lectors, un periòdic en català. Caldria, doncs, implicar els polítics perquè feren seua aquesta reivindicació, que hauria de concretar-se en: una emissora pública emittint tots els seus programes en català; la major part d'hores d'emissió possibles en català en totes les emissores, començant per les públiques; emissions "normals", és a dir, no sols de programes "especials", sinó informatius, musicals, etc.; cursos per ràdio de l'idioma del País, però amb les modalitats fonètiques dialectals correctament emprades. Aquest seria un camí de transició cap a la normalitat general de la llengua en el marc d'un Estatut per a l'autogovern i, en definitiva, per a l'autodeterminació.

TV PER AL PAÍS VALENCIÀ.

En aquest punt deixem l'anonimat de l'equip que amb diverses graus d'aportacions ha redactat el "dossier" fins ara, per a incloure un treball fet per Ricard Blasco, conegut historiador, director de cinema i realitzador de programes de TV.

S'afegeix una lletra enviada per Josep Artola, que puntualitza el seu desacord amb el plantejament possibilista de Ricard Blasco, el qual ens autoritza a reconèixer que Artola té raó des de la perspectiva d'una normalitat nacional al País Valencià i que en aquestes condicions també ell subscriuria la lletra. El fet és, però, que, com es pot despendre del seu text, Blasco intenta assolir uns graus de possibilitat que forçosament limiten els objectius, situant-los més ençà dels òptims a què s'haurà d'arribar un dia en el procés de presa de consciència nacional del nostre poble. És per a arribar-al que hom pretén disposar d'una arma tan poderosa com la TV en les condicions possibilistes descrites.

Cal afegir, però, que la seua redacció definitiva ha sofert, d'acord amb el seu autor, les rectificacions aportades a alguns punts per la crítica de Josep Artola, que a més hi defèn un enfocament menys possibilista en l'aspecte nacional.

*Potser aquest para-
graf caldria
suprimir-lo*

Per una TV valenciana (Plantejaments bàsics).

Les futures Corts sortides de les eleccions del 15 de juny de 1977 hauran de plantejar-se i resoldre la transformació de l'estructura actual de "Televisión Española" (TVE).

Creiem que el problema és prou inquietant per al poble valencià, i que els partits polítics --de qualsevol signe, però preferentment els que defensen la personalitat valenciana i els seus interessos socio-culturals-- no poden restar passius davant la possibilitat que un tal debat es suscite al futur Parlament en un termini bastant immediat. Cal, doncs, que prenguen consciència de la magnitud del tema i dels seus plantejaments bàsics.

El present INFORME aspira a aportar dades suficients per a la comprensió del problema, de manera que les alternatives que cada partit pugua propugnar s'assenten damunt d'un principi irrenunciable: EL POBLE VALENCIÀ TÉ DRET A TENIR UNA "TELEVISIÓ VALENCIANA".

Aspiració factible des del punt de vista tècnic, conciliable amb els pressupòsits d'una gestió democràtica de tan important mitjà de comunicació social, i negociable així mateix amb la resta de forces polítiques de l'Estat Espanyol.

II

Hom ha dit ja, en les ocasions en què ha sorgit el tema, que caldrà fer una TVE democràtica i que, per a això, hom ha de canviar la seua organització present, adoptant uns nous fonaments, a partir dels quals pugua respondre a les exigències d'una societat més lliure, plural i dinàmica.

Mai no serà creïble, però, una democratització del mitjà televisiu, si els diversos pobles de l'Estat Espanyol no poden servir-se'n autònomament i utilitzar-lo amb plenitud en totes les direccions que abasta: informatives, recreatives i culturals. La futura democràcia no pot continuar mantenint els pobles de l'Estat dintre de "ghettos" o "apartheids" culturals, i no altra cosa farà, si no els dóna accés a l'usdefruit ple de la televisió (usdefruit inseparable de l'accés a la resta dels mitjans de comunicació social). Qual sevilla proposició que es plantegen les futures Corts respecte

d'una nova organització de "Televisión Española" haurà de partir, forçosament, de la reconeixença d'aquest dret de la totalitat dels pobles de l'Estat Espanyol, si no volem perpetuar una situació tan injusta com odiosa. Cal que s'isca aqueixa la primera demanda que facen els nostres polítics.

Una vegada més ens trobem els valencians (i també tots aquells qui fan part de comunitats diferenciades pels seus trets històrics i culturals, socio-econòmics, psicològics, demogràfics, etc.) davant la qüestió fonamental d'afirmar, sense més embuts, que una veritable democràcia no pot ésser instaurada ignorant-nos com a poble i ignorant o menyspreant els nostres drets més elementals. Els nostres polítics han d'inscriure aquesta reivindicació al capdavant de la seua actuació futura.

III

Actualment la TVE és definida com un "servicio público centralizado" (decret de 1973), que funciona en règim de monopoli de l'Estat i és dirigida des del "Ministerio de Información y Turismo", a través de la "Dirección General de Radiotelevisión".

El primer punt a examinar en una organització futura del mitjà televisiu serà fixar si aquest ha o no de continuar essent un monopoli de l'Estat.

La situació en què ens trobem actualment és que l'Estat ha fet una considerable inversió econòmica per a l'establiment de la infraestructura d'emissores, reemissores, estudis, producció, etc. És evident que es tracta d'un patrimoni colossal, propietat de tots els pobles de l'Estat Espanyol, que no pot tenir un altre destí que restar al servei d'aqueixos pobles. Subhastar-lo o dividir-lo en llicències d'explotació atorgables a empreses privades, és impensable, perquè equivaldria a cometre un frau contra els sudits pobles.

D'altra banda l'establiment de xarxes privades de televisió, competidores de la xarxa oficial, no és aconsellable en cap cas. Comportaria fabuloses inversions que l'economia espanyola difícilment podria suportar; els capitals espanyols són necessaris en

inversions més urgents i d'utilitat social més inajornable. Una liberalització dels mitjans televisius a profit de les empreses privades correria el risc de fer caure tan poderós mitjà de comunicació social en les mans de les companyies multinacionals, amb la consegüent dependència política i econòmica que produiria, a més d'agrujar l'actual colonització cultural que pateix el mitjà. Encara més, com que el finançament de les xarxes privades es faria partint de la seua explotació publicitària, cal deduir que els efectes multiplicadors de l'alienació de l'audiència serien greus i malament païbles en un context democratitzador de la societat, com cal que siga el que ha de sortir de les pròximes eleccions.

S'ha argumentat que l'existència de xarxes privades de televisió milloraria la qualitat dels programes, perquè estimularia la competència. És un argument rebutjable, que a sovint pren caràcter de sofisma, i aqò per múltiples raons. La principal, que una millora de la programació de "Televisión Española" pot obtenir-se a un menor cost econòmic i social, si el replantejament del seu servei es fa estimulant la seua competència interna, la qual cosa pot assolir-se organitzant-la democràticament, tant concedint autonomia a les seues emissores com reconeguent l'autoresponsabilitat dels professionals que hi treballen; sense oblidar un procés paral·lel de desburocratització.

Hom pot preveure, també, que una empresa privada de televisió, dominada per l'interès del lucre econòmic derivat de l'explotació publicitària, tard o d'hora mesurarà la qualitat dels seus programes amb criteris de rendibilitat econòmica, no sempre coincident amb la rendibilitat cultural. Criteris d'aqueixa mena comporten, infal·liblement, la indefensió de les minories culturals.

Un últim aspecte a recordar: l'enorme penetració de la tv exigeix el seu control democràtic més rigorós i obliga a impedir que pugui estar en mans de grups de pressió de naturalesa no o antilemocràtica, cosa prou factible, si l'establiment de xarxes privades va aparellada amb la implantació de capitals estrangers, en forma de multinacionals, "holdings", "trusts" o monopolis, més o

menys encoberts. Un examen objectiu de la situació en països on funcionen canals de tv privada ens ho demostra.

Així, doncs, la conclusió és òbvia. L'actual monopoli de l'Estat del mitjà televisiu resulta acceptable, sempre que es replantege la monopolització estatal des de bases diferents i orientant-la a la liberalització democràtica del mitjà. El monopoli estatal cal concebre'l en el futur com el patrimoni col·lectiu dels pobles que s'integren en l'Estat, i, per tant, serà un monopoli compartit entre tots ells; i cal definir-lo com un "servei públic integrat i descentralitzat", la gerència del qual estiga confiada a un organisme plenament democràtic, d'estructura federada, on estiguen plasmades les diverses opcions socio-polítiques i també es troben representats --en condicions d'igualtat i autonomia-- els diferents pobles de l'Estat Espanyol.

IV

Si en un futur immediat es dissol el "Ministerio de Información y Turismo" (i, consegüentment, desapareix la "Dirección General de Radiotelevisión") hom podrà creure, o potser se'ns farà creure, que s'ha donat un pas endavant. En realitat, però, s'haurà avançat poc, perquè una transformació simplement formal no passarà d'ésser un miratge.

Si el canvi només significa que el Ministeri i la Direcció són nominalment substituïts per un nou organisme, la concepció del qual no és pas canviada, ens trobarem davant d'una solució insatisfactòria perquè no s'haurà escomès la revisió dels principis bàsics, en el sentit desitjable, que és el que acabem d'assenyalar al punt anterior.

Tampoc no serà satisfactòria una concessió eixamplant les hores actuals d'emissió que fan alguns "Centros Regionales", com el de València amb el programa "Aitana". La qüestió no és que ens regalen un poc més de temps (sempre al marge de l'horari d'audiència plenària) per a fabricar uns miniprogrames de curta volada i nul·la transcendència. Volem quelcom més...!

Molts partits polítics de l'Estat Espanyol creuen que basterà

La futura "Entitat Autònoma" de la TVE (o TVEE) aglutinaria, doncs, federadament, les diverses "Entitats Autònomes" esparses dintre l'Estat Espanyol, coordinant-les sense menyscepte de llurs característiques autòctones, i, per tant, no podrà conduir a discriminacions ni exclusions de cap mena. És això, i no altra cosa, el que significa explotar un monopoli compartit, derivat de la propietat comuna del patrimoni estatal.

ES AIXÒ, I NO ALTRA COSA, EL QUE CAL QUE DEMANEN ELS PARTITS POLITICS VALÈNCIANS.

Els plantejaments dessús esbossats suposen concebre el funcionament de la possible "Entitat Autònoma de la TVEE" en forma ben distinta a l'actual.

La TVEE posseiria un canal que abastés la totalitat del territori de l'Estat, tal com ara fa. Els seus programes s'orientarien, primordialment, a assumir el servei generalitzat d'aquelles informacions d'interès global i simultani per a tots els pobles del territori estatal, entre les quals, naturalment, es trobarien les relacionades amb les tasques de les Corts, del Govern, i dels Governos Autònoms. També difondria els programes d'esplai o de formació que, per la seua naturalesa, interessassen simultàniament a tots els pobles. Altra prestació de serveis estaria referida al manteniment de la infraestructura tècnica, al seu desenvolupament i a la seua millora, per a la totalitat de la xarxa de l'Estat, compreses, naturalment, les "Entitats Autònomes".

A l'ensame, la TVEE reservaria percentatges estables i equitatius per a la presència en pantalla dels diversos pobles de l'Estat, de manera que cadascun, participant-hi regularment, difongués la pròpia imatge als restants pobles, informant-los dels seus problemes i de les seues particularitats. Això donaria a la TVEE una missió transcendental: fer palasa i compresa arreu la pluralitat que defineix l'Estat Espanyol.

L'espectador, arreu de l'Estat, disposaria d'una doble opció: o bé podria seguir les emissions de la TVEE difoses des de Madrid, o bé seguir l'emissió de l'"Entitat Autònoma" corresponent a l'àrea territorial on es trobàs enllaçat.

Les emissions de les diverses "Entitats Autònomes" es farien per canals independents del canal de la TVEE, i comprendrien les mateixes hores d'emissió que aquest. Evidentment, si alguna "Entitat Autònoma" no pogués complir el tema assignat de programació per raons circumstancials i transitòries, la TVEE hauria d'acudir al seu socors, tot i respectant les orientacions particulars de l'"Entitat" afectada.

La composició i el caràcter dels programes emesos per cada "Entitat Autònoma" seria definida per ella, ben entès que en cap manera no podria estar limitat el seu abast. Quant a varietat, quantitat, ambició, etc., no ha d'haver diferències ni amb la TVEE ni amb la resta d'"Entitats Autònomes". Es tractaria que cada "Entitat" fes tants programes informatius, culturals, formatius o d'esplai com demanés la seua audiència. Cal considerar, a més, la possibilitat de connectar amb l'emissió del canal de la TVEE o amb les emissions de les "Entitats Autònomes" confrontants.

Cada "Entitat Autònoma" seria responsable de la seua programació i també es responsabilitzaria de la producció dels programes necessaris per a cobrir-la. El règim de funcionament intern s'establiria igualitàriament per a totes les "Entitats", essent les atribucions autonòmiques les mateixes per a totes. El seu personal tindria la condició de funcionaris públics. També el sistema de finançament s'establiria sobre una base igualitària per a totes les "Entitats".

VI

El funcionament del complex "Televisió de l'Estat Espanyol" (TVEE), tal com acaben de descriure'l, és absolutament possible a partir de l'actual infraestructura i no suposa inversions extraordinàries. Ni suplementàries.

Una descentralització de serveis i de personal (feta acuradament amb atenció, al cadavall, a l'origen de les persones, per tal de no produir desplaçaments incòmodes, i sempre d'acord amb l'albir de cada individu) permetria, en un curt termini, que cada "Entitat Autònoma" estigués en condicions de funcionar a ple rendi-

ment.

Respecte a les instal·lacions tècniques, l'actual infraestructura no necessitaria d'altres retocs que la revisió de les característiques de les emissors i receptors per a permetre la nova funció i la duplicitat de canals. Potser, eventualment, calgués la implantació d'algun receptor o enllaç en comarques no abastades per la reestructuració de la xarxa, però és un cas que potser quedaria obviat amb més facilitat que no sembla.

El subministre de programació autòctona a cada "Entitat Autònoma" hauria de fer-se, evidentment, per la pròpia producció autòctona. Com que no tots els pobles de l'Estat disposen ara de "Centros Regionales", ni tampoc aquests disposen de prou infraestructura per a desenvolupar aquesta tasca, caldria fer les inversions suplementàries requerides per a dotar-los dels estudis o de l'utilitatge de què ara ^{marquen} ~~disposen~~. Una adequada descentralització dels utilitatges s'imposaria. I probablement, en una primera etapa, calgués organitzar-se provisionalment, a base de serveis més elementals tot i esperant que en un curt termini hi hagués serveis més complexos.

Eventualment, i en la primera etapa, caldria prevoure que els serveis de producció de Madrid i Barcelona, únics que funcionen amb normalitat ara, haurien de proveir ~~desprogramables~~ les "Entitats Autònomes" de programes, que, naturalment, es produirien sota la supervisió d'aquestes. En tot cas, es tractaria d'una solució absolutament transitòria. Una programació regular no pot dependre d'una semblant servitud.

En la primera etapa és també previsible que els actuals arxius informatius i de programes de TVE haurien d'estar a disposició de les noves "Entitats Autònomes", mentre aquestes constitueixen els arxius i videoteques pròpies.

VII

Concretament la "TELEVISIÓ VALENCIANA" seria un dels tres components d'una "TELEVISIÓ DELS PAISOS CATALANS" (TV.PP.CC.), amb dependències a Barcelona, València i Ciutat de Mallorca, de manera

que un 50% de la programació seria conjunta, mentre que l'altre 50% seria específic a/i de cadascun dels Països.

Aquesta TV.PP.CC. funcionaria, d'acord amb l'exposició que venim fent, com una "Entitat Autònoma", federada dintre l'entitat "Televisió de l'Estat Espanyol" (TVEE). La seua autonomia li permetria l'emissió pròpia, a través d'un canal independent propi, de programes produïts per ella i de programes forans adquirits o llegats.

Respecte a l'emissió, cal precisar que l'actual emissora d'Aitana abasta, a més de les comarques del País Valencià, les Illes Pitiüses i els territoris de les "províncies" de Múrcia i Albacete. Evidentment tots aquests territoris estranys al País Valencià tenen dret a disposar de la seua "Entitat Autònoma" pròpia. La primera exigència tècnica, en aquest cas, seria la d'anul·lar el feix d'emissió que serveix a aqueixes terres, dotant-les l'Estat de la seua corresponent "Entitat".

Les comarques de parla castellana del País Valencià tindrien, per una banda, el programa estatal i, per una altra, es farien uns programes especials amb uns horaris molt concrets per a elles i els habitants castellanoparlants de les comarques de parla catalana, en la perspectiva de la seua total integració a la llengua (comunitat) catalana, majoritària i definitiva del País Valencià.

La direcció de la TVV seria supervisada, d'acord amb els principis generals apuntats per a tot el conjunt de la TVEE, per un Consell, on, a més d'estar representades les institucions culturals i diverses opcions polítiques, socials i religioses, estiguessen representades les institucions culturals que actualment vetllen pel desenvolupament de la cultura al País Valencià; també hom curaria de tenir una representació equitativa de les comarques, a fi d'integrar-les plenament en el servei públic del mitjà televisiu. La TVV mai no podrà ésser la tv d'una sola ciutat, sinó de tot un País.

Es evident que quaranta anys de Dictadura han intoxicat --o tractat d'intoxicar --el poble valencià, en un intent de fer-li perdre la pròpia identitat, marginant-lo i alienant-lo. La tasca més urgent

que haurà d'acomplir la TVV serà la de "reconscienciar" el poble valencià, desintoxicant-lo.

Com que potser la dotació actual de personal dels serveis de TVE a València no serà prou per a garantir el ple rendiment d'una TVV, caldrà rescatar tot aquell personal valencià que actualment treballa a les instal·lacions de TVE a Barcelona o Madrid (sempre, és clar, d'acord amb ells) a fi de comptar, inicialment, amb tècnics qualificats que, per raó de la seua procedència valenciana, estiguen en condicions d'assumir la nova orientació de l'"Entitat" ~~XXXXXX~~ TVV, dins l'"Entitat Autònoma" TV.PP.CC. També caldria procedir a la formació accelerada de locutors i redactors en ~~XXXXXX~~ guax català, perquè és un servei que actualment no té TVE.

El ple rendiment d'una TVV amb vocació de servei al País no s'acomplirà sense l'establiment d'una xarxa de corresponsals tècnics qualificats, que puguen assortir la producció de programes dels materials originats a les comarques. La formació d'aquests corresponsals serà tan prioritària com la dels locutors i redactors suava esmentats, ja que tampoc TVE no té establert ara un semblant servei.

Entre les funcions de la TVV continuaran les actuals de proveir la TVEE de notícies o documentals per als programes de la xarxa estatal. I, naturalment, la cobertura dels espais reservats al poble valencià en el canal d'Estat.

VII

El finançament de la xarxa televisiva de l'Estat (TVEE/ "Entitats Autònomes") presenta diferents alternatives, que, previsiblement, també seran discutides a l'hora de plantejar el futur del mitjà. El sistema financer cau clarament dintre les alternatives proposables pels partits polítics perquè, evidentment, es relaciona amb els seus programes econòmics. Ens limitarem a apuntar unes quantes possibilitats, ben entès que encara es poden imaginar altres formes de finançació.

1) Explotació comercial publicitària.

Si subsisteix aquest sistema, que és l'actual, cal tenir

en compte que la publicitat tindria un doble aspecte:

a) L'emesa pel canal estatal.

b) L'emesa per cada canal de cada "Entitat Autònoma"

Els ingressos derivats del mòdul a) haurien d'ésser distribuïts equitativament entre la TVEE i les "Entitats Autònomes", mentre que els ingressos derivats del mòdul b) podrien restar assignats a l'"Entitat Autònoma" que els recaptés. Capon, tanmateix, fórmules intermèdies i combinacions de les dues fórmules.

2) Explotació comercial publicitària per a orientar el consum.

Es diferencia de l'anterior en el fet que no és una publicitat "de marques", sinó de productes genèrics, feta seguint directrius del Govern i no de les empreses comercials. En aquest cas la publicitat emesa a la xarxa estatal i als canals autònoms seria la mateixa. La distribució dels ingressos seria equitativa.

3) Impostos sobre tendència d'aparells de tv, o de tv color; o sobre la compra d'aparells tv color.

4) Pressupost general de TVEE/"Entitats Autònomes" fet amb càrrec al pressupost general de l'Estat; les partides són distribuïdes equitativament. Queda suprimida la publicitat comercial.

5) Cada "Entitat Autònoma" rep, a més de la part que li correspon dels pressupostos de l'Estat, segons la fórmula anterior, una assignació amb càrrec al pressupost del Govern Autònom (si es tracta d'una nacionalitat o país que compta amb Estatut) o als pressupostos de les Diputacions (o Comunitats, si funcionen), etc.

No analitzem els avantatges d'unes fórmules sobre altres, encara que hem de dir que la fórmula 3 (impostos s/ aparells) no sembla de fàcil aplicació a hores d'ara. Psicològicament el televident s'ha acostumat a rebre de franc el servei. A més no existeix un cens perfecte i per tant fiable del nombre d'aparells instal·lats. Una modalitat d'aquesta fórmula podria ésser l'impost al televisor de color o de luxe en la venda en proporció major a l'actual; en realitat el color és un gran luxe minoritari gaudit per uns sectors benestants de la societat.

VIII

La TVEE i el complex d'"Entitats Autònomes" federades haurien d'ésser d'un sistema de direcció democràtica, alguns aspectes de la qual ja han estat esbossats.

Cal esmentar ara altres principis bàsics que hauran d'ésser considerats com d'inclusió obligada en una organització democràtica de la tv per a preservar-la de les aptències de qualsevulla grup de pressió.

Són:

- 1) Garanties d'una programació lliure i objectiva al servei del poble, orientada als més alts nivells de qualitat, equilibrant les tendències majoritàries de l'audiència amb l'estímul d'una televisió experimental renovadora del gust del públic.
- 2) Rigorosa imparcialitat en tots els canals per al tractament de les notícies d'actualitat. Els noticiers no poden ésser ni partidistes ni de-formadors, ni tampoc induir subtilment a la presa d'opinió del televident en la direcció volguda per un grup de pressió.
- 3) Rigorosa imparcialitat davant el contingut ideològic o estètic dels programes d'esplai, bé que vigilent democràticament que no siguin utilitzats tendenciosament en un o altre sentit polític o d'alienació.
- 4) Estricta igualtat per a tots els corrents polítics, religiosos, sindicals, culturals, etc. en els programes que els siguin adients.
- 5) Supressió total de qualsevulla forma de censura, declarada o disfressada. Vigilància democràtica perquè no hi haja censors amagats.
- 6) No ha d'haver-hi més traves a l'emissió que les definides per la Llei, i aquesta ha d'ésser suficientment pragmàtica.
- 7) Democratització de l'organigrama funcional de l'empresa. Participació dels treballadors en els òrgans de direcció en proporció a les diverses categories professionals.
- 8) Desburocratització i agilització de la gestió.
- 9) Control democràtic de la gestió i de les finances.
- 10) Correcta atribució de les funcions professionals; ocupació correcta dels llocs de treball.
- 11) Autoresponsabilització dels professionals del mitjà.
- 12) Valoració democràtica de la qualitat de la producció i del rendiment del professional en qualitat, exercida amb el concurs dels mateixos professionals.
- 13) Autogestió a tots els nivells, compartida en els nivells superiors de la direcció amb els representants de les forces polítiques, sindicals, culturals, religioses, socials, etc. que participen segons la Llei en la direcció.
- 14) Clàusula de consciència dels professionals del mitjà,

exercible tant per motius ètics o polítics com per motius estètics.

- 15) Dret de rèplica de l'espectador.
- 16) Dret de crítica dels espectadors, exercida a través d'organitzacions idònica responsables (Associacions de televidents, per exemple).
- 17) Potenciació de la capacitat productora autòctona.
- 18) Descolonització cultural. Cal entendre-la sota diversos aspectes:
 - a) Alliberament de l'excés de produccions estrangeres, sobretot ianquis.
 - b) Desintoxicació de les idees de la Dictadura, difoses per TVE durant els seus vint anys d'existència.
 - c) Desalienació del públic, soferta aquesta alienació durant els mateixos vint anys.
 - d) Vigilància democràtica dels programes forans, llogats o adquirits. Cal evitar que es pugui perpetuar una altra mena de colonització cultural semblant a la que volem combatre.
- 19) Prioritat als programes de formació cultural, d'alfabetització, difàctics, educatius, escolars, etc. (En el cas del País Valencià, campanya d'alfabetització en català).
- 20) Àmplia representació de tots els sectors de la societat implicats en el desenvolupament d'una tv lliure i democràtica en els òrgans superiors rectors del complex TVEE/"Entitats Autònomes" i repercussió d'una representació semblant en els òrgans superiors rectors de cada "Entitat Autònoma", on també ha d'haver-hi una àmplia representació de tots els sectors de la societat (culturals, religiosos, sindicals, polítics, etc. i també de les comarques) --. Plena democratització del funcionament d'aquests òrgans i de la seua intercoordinació.
- 21) Garantia dels drets de les minories de qualsevol classe.

...

Abril, 1977

LA PUBLICITAT.

Aquest mitjà de comunicació social, que no és tan sols d'abast comercial, com ha quedat demostrat en les últimes eleccions, si és que calia la demostració, està tan lligat als supots que ha d'utilitzar i a la normalització de l'idioma que és poc dir que lligant-ho del seu caràcter de tècnica per a la comunicació, amb característiques pròpies i diferents de qualsevol altre mitjà. Es tracta d'influir "immediatament" sobre un públic objectiu, precisant el missatge, que no pot ésser discursiu, sinó que ha d'utilitzar com a mitjans d'"entonament" altres recursos, com, per exemple, els sentiments, les tendències espontànies, etc. No és que exclouga l'apel·lació a la raó, ni de bon tros, però tracta d'arribar a la persuasió immediat i necessita, per ~~transmetre~~^{tant}, un llenguatge propi. Un llenguatge que està força condicionat pel mitjà de comunicació que s'ha d'utilitzar en cada moment, siga el cartell, l'anunci en premsa, els espais de ràdio i TV, ... És per això que s'ha pogut dir que "el mitjà és el missatge".

Aquestes són consideracions que podrien perllongar-se enormement i que constitueixen el tema, diríem que permanent, de la problemàtica dels professionals de publicitat. No és, per tant, aquest el lloc per a parlar-ne. És prou fer aquesta menció per a explicar el caràcter a la vegada subsidiari i primari, segons es considere la qüestió des de la perspectiva dels mitjans que s'han d'utilitzar o des de la perspectiva del missatge que s'ha de transmetre.

Evidentment amb la publicitat passa el mateix que amb qualsevol altre mitjà de comunicació, en aquest problema de la normalització de la llengua. És fàcil realitzar-la en els mitjans audiovisuals, encara que la TV ens està pràcticament vedada. En ràdio hi ha ja uns pocs anuncis en valencià, que, al capdavall, han iniciat el procés, i sense ~~pressió~~ cap pressió, que és més curiós encara. No n'hi ha en TV, perquè no hi ha TV "valenciana". Per a començar, el programa "regional" no és "regional", sinó que arriba també a Eivissa, Albacete i Múrcia. Per altra banda, és un programa on no s'admeten espais publicitaris. ^{Com} És obvi, no tindria sentit emetre

publicitat "en" valencià, des de la cadena que arriba a tot l'Estat. Seria prohibitiva, econòmicament parlant.

El problema de la "regionalització" de la TV no és només una qüestió exigida per la coherència --és a dir, no pot deixar d'haver-hi TV en valencià, si se'l vol normalitzar realment, si no es tracta tan sols de tapar boques i cobrir expedients--, sinó també, i des d'un punt de vista estrictament econòmic, per a evitar la tendència als monopolis. Són moltes les marques de productes amb potència econòmica per a un mercat "regional" que han d'acabar venent-se al millor postor, perquè no poden competir amb productes d'igual o pitjor qualitat, però amb mercat de tot l'Estat, la qual cosa els permet d'utilitzar la TV com a mitja publicitària i així imposar el seu censur. És urgent "regionalitzar" la TVE fins el punt ^{que} els seus espais obresquen primer al territori de cada "región" històrica, en el cas d'idiomes diferents de l'oficial almenys; segon, a horaris de suficient audiència; tercer, amb amplitud de temps necessària per a emetre publicitat, com l'emet el programa d'àmbit estatal, que d'aquesta manera podria quedar considerablement alleujat.

Altrament, per què no ha d'existir ací una emissora en valencià, per una freqüència com la que emet ara a Catalunya, per exemple? Així seria possible l'elecció d'emissora i podria avançar en el procés de sosteniment i normalització de ~~l'idioma~~ l'idioma, ja que no sols s'hàbituaria la gent a escoltar-lo --amb el prestigi que afegeix sempre la ràdio--, sinó ^{en aquest context (amb el temps)} que ~~emissora~~ s'hi podria tractar tots els temes, adhoc els informatius.

Hi ha, finalment, un suport publicitari que també pot utilitzar l'idioma sense esperar que l'escola, la universitat, l'ús oficial normalitzen l'idioma, i aquest és la publicitat exterior, perquè la seua brevetat de text i l'acompanyament de la imatge permeten la comprensió "normal" del missatge. De fet ja s'ha iniciat, balbu- cientment, per part d'uns grans magatzems autòctons que competeixen amb els sucursals. I la publicitat política ha fet un ús bastant intens del valencià en aquest suport, tant ^(per la) als partits autòctons

com pel que fa als restants, encara que s'ha advertit fàcilment
quins, entre ells, eren publicitàriament menys "independents".

Prensa

-Privada o d'em

Hauria d'ésser la deman-
da i és a dir, el creixe-
ment de la consociació ma-
ximal i per tant colun-
ral-- la que l'obligava a
emprar l'edició i ésser -
vehicle de la seua norma-
litat.

Etapa de reivindicació

Etapa autònoma de transició

Etapa de normalització

Es produiria la mateixa situa-
ció objectiva de la que depén
qualsevol alteració.

La premsa privada o l'em-
presa respondrà a les -
exigències de la demanda.

-De l'Estat (en
toga del "Novi
membre

Dependència autònoma
d'un organisme que hauria de
ser el dels redactors i
que podria ser "sociació" -
adient com, per exemple,
la dependència d'una com-
panyia de la Generalitat
que mitjans el parla-
ment de l'Assemblea Gene-
ralitat permetria la seua
objectivitat informativa
i llibertat d'opinió pro-
fesionalment a través de
societats de redactors.
Utilització creixent del
català proporcional al
procés normalitzador en
el que hauria de prendre
part amb "questions" gra-
matics, etc.

Dependència vital dels orga-
nismes autònoms en l'etapa Es-
tatal.

Organisme autònom depen-
dent d'una comissió del
Parlament amb majoria
d'un vot per a l'oposi-
ció.

Major decisió de les societats
de redactors i un control més
parlamentari i menys administra-
tiu.

Connexió optativa amb
els canals de TV i les
caènes d'emissores de
l'Estat.

Creació d'un Consell de Con-
trol en el que sempre tinga majo-
ria i oposició parlamentària del
Parlament de la Generalitat.

Un periòdic almenys serà publi-
cat tot en català i tindrà aquest
informatiu i distribució a escala
de tot el País.

Es vèlid tot el que es diu a la premsa, però afegint un major grau de tasca pedagògica mitjançant lligons de català i emittint la meitat de la programació "normal" en català.

Almenys una emissora emetria tots els seus programes en català. Findra suficient audiència -- i suficientment eficaç -- a tot el país. La resta d'emissores modularan el temps de l'ús de l'idioma en funció del procés de normalització. És vàlid tot el que es diu a la premsa sobre el control parlamentari.

Programacions vertebrades amb la resta dels Països Catalans en funció de la normalització fonètica, etc.

Limitació de l'ús de "regional" d'Arreu al País Valencià. Tres hores de programació com a mínim perquè es puguen emetre programes que no siguin exclusivament informatius procediria o seguirien immediatament als de l'Estat 50 % en català; 50 % en castellà; optativa amb la IV de la resta dels Països Catalans -- i viceversa -- mitjançant el "canal" corresponent.

Entonament de la programació de tres hores en les condicions previstes a l'etapa de reivindicació. Manteniment del canal opcional de connexió amb els programes de la resta de Països Catalans i viceversa. Un canal per a català exclusiuament, amb format normal i dependent dels organismes autònoms igualment controlat pel Consell esmentat al capítol premsa.

EL FET RELIGIÓS I LA CULTURA CATALANA
AL PAÍS VALENCIÀ

01. Una mirada a la nostra història religiosa
02. Guions de treball
 - 02.1 Fet religiós i arrelament al País Va
lencià
 - 02.2 Fet religiós i societat
 - 02.3 Democràcia a les institucions religi
oses.

I. UNA MIRADA A LA NOSTRA HISTÒRIA RELIGIOSA

Per a nosaltres, els valencians, l'afirmació de Torras i Bages ("Catalunya serà cristiana o no serà") referida al nostre País, potser mai no passe de ser l'expressió d'un desig. El que sí podem afirmar de la forma més absoluta és que "el País Valencià, si no hagués estat cristià, no seria el que és".

Les relacions entre el fet religiós i el nostre País es fan difícils d'entendre sense acudir als seus precedents històrics. És bo de fer-ho, sobretot ara que el moment històric del PV sembla marcar un nou tombant en la relació entre Cristianisme i Societat.

El Dr. Pont i Gol, bisbe que fou de Sogorb-Castelló i avui arquebisbe primat dels PP.CC., fa un plantejament de la qüestió, que reproduïm (1):

"Fe i ciutadania. Dues vessants del mateix subjecte i de la mateixa col·lectivitat. L'home cristià és al mateix temps fill de l'Església i fill del seu país.

Església i País: dues entitats diferents en origen, contingut i finalitat.

La primera, per la fe, que pels Apòstols ens ve de Jesucrist, ens fa fills de Déu. L'altra, per la naixença, que pels pares i avis ens lliga a una cultura i un lloc, ens fa fills d'aquesta terra i no d'una altra. La primera és regida pels bisbes i preveres (2), successors dels Apòstols; l'altra, pels qui, segons dret, n'han assumit la responsabilitat.

Totes dues afecten les mateixes persones i la mateixa col·lectivitat i, per això, tot i que hagen de caminar el seu propi camí, per tal com —no ho oblidem— són coses molt diferents, cal també aconseguir que aquests camins

(1) J. Pont i Gol: *L'Església de Catalunya, quins camins?*, Documents d'Església, núm. 218 (15 juliol 1976).

(2) El Dr. Pont i Gol fa referència, òbviament, als catòlics.

siguen convergents cap al bé de l'únic i mateix subjecte per al qual existeixen.

Pràcticament no deu ser cosa fàcil aquesta convergència. Repetidament en la història d'abans i d'ara no s'ha aconseguit o ha resultat difícil, en detriment d'una de les dues entitats o de totes dues, i sempre de la persona i de la societat (...).

Us voldria invitar a una reflexió sobre els camins de la nostra Església. Haurien d'ésser independents, però convergents amb eis de la nostra societat ciutadana, i no sempre ho són, ni sempre ho han estat; i caldria que ho fossen, perquè ésser ciutadà i ésser cristià no hauria de marcar mai dicotomia, sinó sempre suma complementària de valors necessaris".

El mateix cal dir d'altres Esglésies i moviments religiosos que, si bé són minoritaris en relació amb el catolicisme, existeixen o poden desenvolupar-se un dia al PV.

Vegem ràpidament com ha estat el Cristianisme al nostre País.

Fins a la invasió musulmana

No sabem quan arribaren els primers cristians al PV, encara que, estant aquest a la vora del "Mare nostrum" i pertanyent a la Tarraconense, la província peninsular més important i la que més interrelacions mantenia amb la metròpoli, no trigarien gaire en arribar-hi cristians. La tradició, més o menys fonamentada, sobre la presència de sant Pau a Tarragona, esdevé llegendària quan se'l vol veure en els actuals límits del PV, malgrat l'ermita que, com a testimoni del pas de l'Apòstol s'alçà en el terme d'Albocàsser (Alt Maestrat).

Sembla que l'arrelament del Cristianisme al País fou després d'haver-se atorgat la llibertat religiosa a l'Imperi (313). Encara que no hi ha dubte de la presència d'una

comunitat cristiana al temps de la persecució de Diocleciana. Eixa desconeguda comunitat fou la que va recollir el cos martiritzat del diaca Vicent i el soterrà fora de la ciutat, fent d'aquell lloc un centre de culte que no ha estat interromput, segons sembla, fins avui (església de Sant Vicent de la Roda, al barri de Sant Vicent de la Roqueta). El que no sabem és per què foren traslladats a València el diaca Vicent i el seu bisbe, Valeri. ¿Potser per raons polítiques, perquè ací el Cristianisme era molt més feble que a Saragossa?

L'Església s'organitzà, segurament, després de l'Edicte de Milà (313). Al segle VI ja hi havia sis diòcesis: València, Xàtiva, Dénia, Els i Elotana (Elda).

Amb la reforma administrativa de Diocleciana, València passà a la província Cartaginense, la capital de la qual, Cartagena, esdevingué metropolitana de totes les diòcesis que aleshores hi havia al País.

Del temps dels visigots tenim notícia d'un Concili regional convocat per Justinià, bisbe de València. Quan Leovigild expulsà cap al Sud els Bizantins i s'apoderà de València, imposà un bisbe arrià (a més del catòlic) i fa dependre la diòcesi de la de Toledo que, en esdevenir capital del Regne havia usurpat la primacia a Tarragona. Tant el bisbe catòlic — Celsí — com l'arrià — Wiligisde — assisteixen al III Concili de Toledo, on el segon retornà a l'obediència romana.

Sabem amb tota certesa que les comunitats cristianes al temps del visigots eren bastant importants en els nuclis urbans. No saben res, però, de l'extensió del Cristianisme en l'ambient rural. El més probable és que fos ben poca cosa.

Fins a Jaume I

Sota la dominació musulmana, cal suposar que els cristians del País quedarien en les mateixes condicions

que els de la resta de la Península. Aplegats als seus ravalers (d'on ve el nom que els musulmans els donaven, "rabatins"), conservarien llur fe i fins i tot llur jerarquia. Tenim notícia d'un bisbe de València que mor al Sud d'Itàlia (1087) camí de Terra Santa.

Quan Rodrigo Díaz de Vivar s'apoderà de València (1094), els cristians que substituïren els sarraïns aclamaren com a bisbe el monjo cluniacià Jeroni de Perigord. En comptes de revifar la mossarabia de València, el Cid preferí d'organitzar-hi l'Església segons la pauta que propugnaven els monjos de Cluny.

Amb la retirada de la vídua del Cid, el bisbe i molts dels mossàrabs, temerosos de les venjances dels musulmans, fugen cap a Castella (1104). El mateix fenomen es repeteix després, quan l'expedició d'Alfons el Bataller (1125). Aquestes emigracions de cristians expliquen que el Rei en Jaume no rebés cap ajut dels cristians autòctons quan la conquesta de València; perquè no n'hi havien, o n'eren molt pocs. La Crònica del Rei, tan detallista, i el Llibre de Repartiment no en fan cap referència. Sabem que durant el temps que va del Cid al Rei, clergues de la Tarraconense baixaven fins València —almenys— per tal de servir les necessitats espirituals dels cristians. El que no sabem és si es tractava dels "rabatins" o dels comerciants catalans que hi venien.

El Rei Conqueridor que —de primer— per conveniències personals i —després— potser també per altres raons polítiques, decidí la creació d'una nova unitat política, el Regne de València, a l'hora d'organitzar de bell nou el Cristianisme ho fa com un perllongament de l'Església catalana. I és lògic que així fos, perquè Catalans eren en gran majoria els cristians que van ocupar els territoris reconquerits. Vet aquí a grans trets la restauració del Cristianisme al País Valencià:

Els primers territoris reconquistats, fins Almenara, foren incardinats a la diòcesi catalana de Tortosa. Els

territoris reconquerits al Sud del Palància restaren sota la dependència de l'única seu restaurada, la de València. (La diòcesi d'Oriola es constitueix en el segle XVI, i fins el 1566 manca de bisbe.)

L'arxebisbe de Tarragona fou el primer a celebrar missa dins la ciutat reconquerida. Català fou el primer bisbe titular, Berenguer de Castellbisbal, a qui l'afany anexionista de Toledo (volia València per sufragània) impedí de prendre'n possessió. Català fou el seu successor, primer bisbe de fet, Ferrer de Pallarés (1240). Catalans foren els arquitectes, els estils (romànic i gòtic) i fins i tot els constructors dels primers temples de la cristiandat restaurada al PV. (El campanar morisc de Xèrica, poble sota la influència aragonesa, potser siga l'única excepció. Els mestres d'obra d'Aragó tenien un art molt primitiu. Per això hi predominaren els constructors i l'art morisc.)

També hi havia cristians d'origen aragonès. Aquests, però, sols predominaren sobre els Catalans en la part occidental del País, la menys poblada, és a dir, aproximadament a l'Oest de la línia que va de Villahermosa del Río (Alt Millars) fins Enguera (La Canal de Navarrés). És la zona castellanoparlant del País. Els cristians de la part septentrional d'aquest territori (el que fou donat pel moro Seit al bisbe d'Albarrasí) foren adscrits a la nova diòcesi de Sogorb, unida a la d'Albarrasí, i sufragànies totes dues de Toledo. El territori meridional, des d'El Viilar del Arzobispo, fou inclòs en la diòcesi de València, potser per raons de proximitat i comunicacions.

Els cristians indígenes, si n'hi havia, no van tenir cap pes específic.

Fins al Concili de Trento

Una constant de tot aquest temps, i encara més, fou la presència de dues comunitats religioses: la cristiana i la

musulmana. Hi havia també una minoria jueva, més o menys marginada o automarginada.

Aquestes comunitats confessionals foren impermeables a influències religioses mútues. Hi havia una tolerància religiosa que afavoria la convivència pública.

Certament, hi havia una prevenció latent que podia esclatar en els moments crítics. Als motius específicament confessionals hi ha que afegir els d'ordre socio-econòmic: el cristià era el "vencedor" i l'únic "senyor", de fet o en potència; el morisc era el "vençut", subjecte d'obligacions, fiscals sobretot, o un serf submís.

El simple cristià lliure veia en "l'infidel" un competidor laboral, mentre que el cristià "senyor" veia el productor barat i eficient.

Pel que es refereix a la "immensa" diòcesi de València (s'estenia del Palància fins Xixona i La Vila Joiosa), restà sufragània de la Tarraconense fins que Roderic Borja, bisbe de València (1458-92) a Roma, aconseguí d'ascendir-la a "arxidiòcesi". Fins la segona meitat del segle XIV, el Capítol de la Seu elegia els seus bisbes.

Una de llurs primeres preocupacions fou de proveir de clergat les noves comunitats cristianes. Per tal de suplir la mancança de clergat secular els bisbes atrauen monjos i frares, sobretot de Catalunya, on es fa sentir més fort l'esperit romà, i també d'Aragó. Els nous ordes religiosos —mercedaris, franciscans, dominics...— s'estenen pel País i hi tindran una gran influència.

A partir de Pere el Cerimoniós, el Capítol pel dret d'elecció (1369) del seu bisbe, que passa a la Santa Seu fins que Carles I rep el *Privilegio de Presentación* (1523). D'aleshores ençà els arquebisbes dels País han estat, gairebé ininterrompudament, forans, tal com convenia a la política centralitzadora del Presentador.

Els cristians del País pertanyents a la de Tortosa, segueixen les vicisituds d'aquella seu. La presència de

comunitats no cristianes no hi era tan abundosa com a la resta del País.

La nova diòcesi de Sogorb en el mateix segle XIII patí un cisma, encara que el poble no degué sentir-se gaire afectat. Més conseqüències va tenir en desdevenidor la influència dels territoris de l'Est, sobretot entre el clergat. Ja en veurem els fruits. Com totes les cristiandats novelles, també Sogorb patiria la mancança de clergat, i potser de forma més greu. Com que el territori era més pobre, monjos i frares no acudirien tan fàcilment. En tot cas cal no oblidar que era la part menys poblada del nou Regne.

Tornant a la diòcesi principal, València, en direm que, poc després de perdre el Capítol el dret d'elecció, concretament amb els Borja (prototipus d'eclesiàstics renaixentistes), començà a patir la diòcesi l'absentisme dels seus pastors.

Malgrat tot, d'aquests primers segles de la recristianització són les més grans figures religioses de la nostra història:

Sant Pere Pasqual (n. 1227), autor d'algunes de les més primitives i belles pàgines de la literatura religiosa catalana;

Arnau de Vilanova (n. 1238), metge, clergue i teòleg, encara d'actualitat en alguns aspectes;

Francesc Eiximenis, franciscà gironí que visqué quasi sempre a València. Autor enciclopèdic, les seues obres encara circulen, traduïdes i tot als principals idiomes;

Sant Vicent Ferrer. No cal parlar-ne massa. Potser l'home més universal de la nostra Església. Es conserven més de 300 dels seus sermons. Fill de pares catalans establerts a València, emprà la seua llengua de forma exclusiva en tota la seua vida apostòlica;

Bonifaci Ferrer, germà de St. Vicent, traductor de la Bíblia al català, primera versió romànica, la qual més tard fou impresa (València, 1478);

Isabel de Villena, principal figura femenina de la literatura religiosa catalana del segle XV;

Ausiàs March, autor del "Cant Espiritual", un dels monuments més grans de la literatura moralista universal.

També en aquest temps trobem una nombrosa producció de poesia i teatre de tema religiós popular. Ambdós gèneres contribuïen al conreu de la pietat del poble.

La impremta, tan aviat arribada a València, s'ocupà de manera molt remarcable de la literatura religiosa.

Amb la solució del Compromís de Casp (1412) s'inicia la influència castellana, que arribà *in crescendo* durant Ferran II el Catòlic, la vídua d'aquell, Germana de Foix, els Àustries, els Borbons...

Cal dir que a partir del Catòlic, la Corona d'Aragó ja no torna a ser residència dels seus Reis.

En la segona meitat del segle XV, la guerra civil al Principat provocà una notable emigració cap al Regne de València, la qual cosa suposà un increment del poblament cristià.

Una de les conseqüències més greus de l'establiment dels reis a Castella fou la substitució de la Inquisició aragonesa per la castellana (1484). La Inquisició aragonesa estava sotmesa directament a l'Ordinari. No fou mai un obstacle per a la vida ciutadana. La Inquisició castellana sempre fou més dura i repressiva, i, com que depenia directament del poder secular, aquest no dubtà a utilitzar-la per als seus fins quan així li convenia. Ni la violenta i llarga oposició dels Jurats de la ciutat de València, ni la intervenció de Roderic Borja reclamant els seus drets d'Ordinari aconseguiren d'impedir el seu establiment. L'ardiaca Mateu Mercader, representant del bisbe, en topar amb el novell Tribunal, per una reial ordre fou desposseït del seu càrrec, que, també per voluntat reial, passà al castellà Martín Trigo.

La nova Inquisició atacà la tolerància religiosa, i —en

conseqüència— trencà la convivència pacífica. Basta fer memòria de la família Vives-March i l'actitud dels "predisposats" Agermanats envers els Moriscs.

És de notar que, a partir del temps de l'establiment de la Inquisició Castellana, canvia la picaresca piadosa del poble. Per una banda es desenvolupa una religiositat totalitària i agressiva, obsessionada pel més enllà; per altra banda, les obres fruit de la pietat que abans s'havien traduït en fundacions sòcio-benèfiques (hospitals, òrfens, folls, pelegrins...), ara prenen un camí més espiritualista (fundacions monàstiques. Només en el primer quart del segle XVI, cinc nous convents a València).

Quant a la guerra dels Agermanats veiem:

— per una banda, la divisió classista del clergat: el baix clergat es troba amb el poble agermanat, mentre que l'alt fa costat als aristòcrates i burgesos;

— per altra banda, el poble cristià allà on domina la situació, fanatitza la religió fins convertir-la en bandera d'opressió envers els "infidels" (els moriscs *sic* vistos com a competidors laborals).

Amb els triomfs de les classes poderoses, aquestes s'acosten encara més a la Corona, i esdevenen un eficient instrument del centralisme castellanitzador. Llurs mansions atreuen els clergues més preparats intel·lectualment i/o els més ambiciosos, mentre els pobres, el Poble, mancat d'instrucció religiosa, esdevé cada dia més ignorant i supersticiós. (Fradic Furió i Cerol, 1527-92.)

Fins a la Guerra de Successió

En la segona meitat del segle XVI, el vessant religiós al PV, com a tota la Península, porta el segell de Trento (1545-63), és a dir, de la Contrarreforma. Tomàs de Villanueva (castellà, 1544-55) inicia l'esperit pastoral tridentí abans d'arribar el mateix Concili; trencà el tradicional absentisme dels pastors; es va distingir per la seua sol·licitud envers els humils, la formació del clergat i l'organització parroquial.

Martín de Ayala (murcià, 1564-66) governà la diòcesi després d'haver reeixit com a teòleg a Trento.

D'aquest temps és la creació de la diòcesi d'Oriola (1566), que comprendria els territoris que pel tractat de Torrellas (1304) havien passat de Castella a València i que fins aleshores pertanyien a la Cartaginense. La nova diòcesi, que pel Nord arribaria fins Busot-Petret-Elda, restava sufragània de València.

La influència dels territoris catalans del País sobre els de població majoritàriament aragonesa, es feia sentir de dia en dia. La diòcesi de Sagunt cada vegada se sentia més allunyada d'Albarrasí i de l'àrea aragonesa. El català havia esdevingut la seua llengua curial per als llibres i documents. Així les coses, l'any 1577 esdevingué sufragània de la de València.

El bisbe que més va influir en la diòcesi de València, i fins i tot en el País (en fou uns anys Virrei i Capità General), va ser Joan de Ribera (andalús, 1569-1611). Va ser la mateixa encarnació de la Contrarreforma. En els sis sínodes que celebrà durant el seu pontificat, palesà el seu esperit rígid-paternalista i minuciós-ordenancista. Poblà de convents "reformats" la diòcesi, i reprimí les discussions ideològiques entre erasmistes i teòlegs; imposà la impermeabilització mental a la Universitat (concedida per Alexandre VI, 1500) i en general a tota la diòcesi. Es preocupà de manera força especial de la formació del clergat, i col·laborà més que ningú a fer realitat en el País el lema de l'Europa d'aleshores: "cuius regis, eius religio". En aquest sentit va emprendre la més seriosa temptativa de captació dels moriscs. També els seus predecessors havien treballat en aquesta tasca; els resultats, però, sempre foren desencoratjadors. Com que el clergat, tan secular com regular, que constituïa l'1 per 8 del poblament de la capital, no se sentia massa atret per l'evangelització dels infidels castells, foren "importats" clergues castellans que, en dedicar-se també a la ins-

trucció dels "cristians vells", esdevingueren un element més en la castellanització de la nostra Església.

Quan Ribera es convenç del seu fracàs pel que fa a la conversió dels moriscs, aconsella al Rei de foragitar-los (1600), per bé que, en apropar-se tal resolució (1609), s'adona de les conseqüències socio-econòmiques que se'n venien a sobre.

Un altre prelat que dedicaria els seus primers esforços al problema morisc fou l'historiador Joan Baptista Pérez Labert, bisbe de Sogorb (1591-97). Els resultats també foren ben migrats.

Sota l'aspecte social, l'expulsió dels moriscs reportà una certa unitat ètnica al País aragonesa a la part més occidental i catalana a la resta (La repoblació, que no arribà al 2 per 100 del total del poblament, va ser en no menys del 50 per 100 de catalans i mallorquins). Aquesta unitat, però, no millorà la convivència ciutadana. De primer, el poble pla (i també la burgesia) va creure que li havia arribat l'hora de la revenja contra l'aristocràcia terratinent, guanyadora quar la Germania. Altra vegada, però, els pobres en foren víctimes. Sols la veu del bisbe de Sogorb s'alçà contra els abusos del senyors.

Tampoc la uniformitat religiosa afavorí la qualitat del cristianisme valencià. La vivència religiosa al nostre poble al llarg del segle XVII (com a tota la Península) és cada vegada menys espiritual. Com que ja no hi havia enemics de l'ortodòxia, el més principal consistia a celebrar la fe: la vida cristiana es polaritza en nombroses festes religioses, carregades de barroquisme i superficialitat.

El nivell humà i cristià de l'abundós poblament clerical també és cada dia més baix. Fins i tot els bisbes d'aquest segle no arribaran al que havien estat els immediats successors de St. Tomàs. Tanmateix, a la fi de segle s'observa un despertar general, que entre el clergat està representat per Baltasar Iñigo, Tomás Vicent Tosca,... L'arquebisbe Joan Tomàs de Rocabertí (gironí, 1677-99)

sobreix com a teòleg de la supremacia i infalibilitat papal contra el gal·licanisme de Bossuet.

Sota l'aspecte social, la injusta situació que patien els camperols que havien substituït els moriscs, provocà la Segona Germania (1693), en la qual es repeteix la tradicional polarització dels grups socials: el baix clergat recolza les exigències de les classes populars, mentre l'alt clergat està amb els senyors. Rocabertí fins i tot volgué convèncer els pagesos de l'equitat dels senyors. També aquesta vegada guanyaren els aristòcrates terratinents.

Fins a la guerra contra Napoleó

La guerra europea amb què s'inicia el segle XVIII, pel motiu de la successió en Espanya, al País Valencià, atenent a l'aliniament de forces, torna a prendre el caire de guerra sòcio-civil, i una vegada més la victòria estarà de part dels poderosos. La repressió fou crudelíssima, i s'alçaren queixes i protestes, i demanaren clemència; cap d'aquestes veus, però, no partí de l'estament eclesiàstic.

Molts clergues foren exiliats o s'exiliaren del País o d'Espanya. El mateix arquebisbe, Folc de Cardona (valencià format a Palència i Alcalà, 1720-24), que de primer havia estat "botifler", hagué d'exiliar-se a Viena en passar-se a l'altre bàndol, en gran part si no del tot, per l'actitud de Macanaz, representant de Felip a València, que volia disposar de vida i hisendes dels clergues "maulets". (Amb la biblioteca de Folc, s'inicià l'actual Biblioteca Nacional de Madrid.)

Calmada la situació, els brots de ressorgiment nascuts a la fi del segle XVII fructificaren abundantment, fecundats pels nous corrents intel·lectuals de l'Europa il·lustrada. Cal dir, però, que, per tal com la nova monarquia tenia un caire més absolutista i centralitzador, els bisbes actuaren més encara com instruments del poder civil. Tant

ells com els nombrosos clergues il·lustrats, es van moure d'esquena al poble i a la realitat històrica del País.

L'arquebisbe Andrés Mayoral (zamorà, 1737-69) promogué la instrucció del jovent mitjançant la fundació de col·legis (Escola Pia, Casa de l'Ensenyança —per a xiquets—, etc...). Al seu voltant trobaren acolliment (llevat de Gregori Mayans, que el refusà) molts clergues i laics de la il·lustració Valenciana. Aquesta va ser netament cristiana, i no en fou obstacle el contacte —epistolar si més no— amb els enciclopedistes. En l'aspecte nacional, Mayoral donà el colp de gràcia a l'últim reducte oficial de la llengua catalana al País Valencià: ordenà a tots els rectors d'escriure els llibres parroquials en castellà.

A grans trets, la castellanització de l'Església Valenciana fou així:

Al segle XVI el castellà anà introduint-se en la predicació fins esdevenir, en el segle XVII, la seua llengua quasi exclusiva. La interpretació de les normes tridentines i la jerarquia del "*Privilegio de presentación*" anaren destruint totes les nostres tradicionals manifestacions paralitúrgiques en llengua vernacle, i, com que l'ambient que havien creat no era propici, no se'n feren de noves. (El Misteri d'Elx, el Cant de la Sibilla i alguna altra cosa en són supervivències miraculoses.) En el segle XVIII, a més tardar, al poble se li va imposant la pregària i l'ensenyament de la doctrina en castellà. L'abnegat i exemplar clergat popular, rural o ciutadà, autèntic conservador i restaurador de la fe, no pogué o no sabé resistir la pressió d'una jerarquia dòcil a ser instrumentalitzada per la monarquia absolutista. Per altra banda, a bon segur que aquest clergat en la seua formació, mai no s'havia ocupat de la llengua pròpia i del poble al que s'anava a dedicar.

Tanmateix, a Les Illes (fins al Concili Vaticà II!) i al

Principat l'Església mai no renuncià a la llengua del poble.

Durant el segle XVIII la Inquisició decau per complet.

També en aquesta mateixa centúria el nombrós clergat regular, refet de les convulsions de la guerra de Successió, s'amuntegà en els monestirs i convents. La manca de preocupació i actualització intel·lectual convertirà bona part d'ell en un llast de signe conservador i integrista en aquest segle i en l'esdevinidor.

A la fi de segle, l'arquebisbe Fabian i Fuego (de Guadalajara, 1773-94) fundà el Seminari Conciliar. Ensopegà amb l'autoritat civil per haver protegit clergues i religiosos francesos exiliats, pel que hagué de dimitir.

Fins a la Segona República

En començar el segle XIX, l'antic règim (que d'una manera o altra havia aconseguit de mantenir units, si no identificats, el poder civil i l'eclesiàstic) es manifestà ferit de mort. L'Església però, no ho sabrà veure, i no sols al País Valencià.

Els bisbes valencians i la majoria del clergat i de les forces catòliques s'oposaren frontalment al liberalisme, encarnat per la Revolució francesa i incorporat a Espanya per les Corts de Cadis i la Constitució de 1812.

Podem dir que en aquest període l'Església Valenciana es caracteritza:

- *en política*, pel seu conservadurisme;
- *en el terreny econòmic-social*, per la pèrdua del seu potencial (desamortitzacions) i de la seua influència, particularment en les masses urbanes;
- *en el camp doctrinal*, l'Església es defensa aferrissadament dels atacs i innovacions, tancant-se cada vegada més en l'ortodòxia més tradicional.

Durant la guerra contra els francesos hi hagué clergues en tots els bàndols. L'Església Valenciana, de primer havia

acceptat la Constitució. En arribar, però, Ferran VII, s'afanyà en refusar-la.

Van governar la diòcesi els prelats més absolutistes, tant que, quan el Trienni Liberal, foren expulsats els de València i Oriola. En tornar la "normalitat" l'arquebisbe Simón López García (murcià, 1824-31) restaurà la Inquisició (=Junta de Fe), que es cobrà la seua última víctima en el mestre de Russafa Gaetà Ripoll, la qual cosa escandalitzà tot el món civilitzat.

A les guerres dinàstiques (i en realitat ideològiques, entre el liberalisme i el tradicionalisme dels carlins) l'Església es fa bel·ligerant del bàndol conservador, empenya per les forces de l'antic règim (amb les quals se sent identificada) i per la clara consigna de Roma. L'any 1835 veurà la desamortització dels béns eclesiàstics, seguida de l'exclaustració dels religiosos i la reducció dels convents de religioses. En conseqüència s'alleujà greument l'acció de l'Església. L'actitud militantment tradicionalista d'una gran part de l'Església no s'assuaví sinó a les darreries del segle, però l'actitud antiliberal seguirà essent majoritària entre la clerecia.

Els religiosos, mitjançant la seua predicació i el quasi-monopoli en l'educació dels fills de la classe dirigent (qualsevol que fos l'orientació que donassen a una i altra), havien estat un ajut important per al clergat secular en la tasca de la instrucció cristiana del poble. En ser exclaustrats aquells, la formació de les feligresies decaigué, la qual cosa fou molt més greu per l'empenta que prenialeshores els moviments anticlericals i laicistes.

L'arquebisbe Barrio i Fernández (murcià, 1861-76), per tal de remeiar aquest mal, instituí comunitats de capellans per a que es dedicaren a missionar per la diòcesi. El seu successor, Antolín Monescillo i Viso (de Ciudad Real, 1877-92) aconseguí el retorn dels ordes religiosos. Uns anys després, per tal de reestructurar i

actualitzar l'Església provincial, convocà un Concili (1888) que, en l'aspecte doctrinal, reformà la línia defensiva i condemnatòria de tot el segle.

L'últim quart del segle passat i primer d'aquest és el temps de la Renaixença valenciana. Al contrari que al Principat i a les Illes, a casa nostra l'Església ni s'as-sabentà del fenomen.

D'altra banda, en iniciar-se la industrialització i nàixer la classe obrera industrial amb característiques pròpies, l'Església es trobà incapacitada de comprendre el fenomen i de fer-hi front. Com a la resta de l'Europa catòlica, la nova classe obrera nasqué fora de l'Església i aviat s'hi trobà enfrontada. La jerarquia s'adonà del problema massa tard. El mateix ocorre quant a la intervenció directa en el camp de la política. Estava avesada a rebre-ho tot de dalt ja ben fet.

L'arquebisbe Sancha i Herbàs (burgalés, 1892-98) afavorí decididament l'acció social i política catòliques.

En el camp social, l'eclesiàstic que més s'ha destacat en els últims cent anys, ha estat el jesuïta valencià Antoni Vinent, organitzador d'un moviment catòlic; malgrat tot, fou insuficient.

En l'aspecte polític, al començament del segle XX els catòlics del País també tenen llur organització capaç de fer-se sentir i afrontar els embats de l'anticlericalisme (no sempre anticristià i ateu). L'arquebisbe Salvador i Barrera (sevillà, 1917-19) i el seu successor Reig i Casanova (valencià, 1920-23) van empentar el desenvolupament d'un sindicalisme catòlic.

Les activitats polítiques, però, de l'Església mai no procedien de la seua visió de futur, sinó venien exigides des de fora; per això sempre arribaven tard. I és que en els fons el "status" de l'Antic Règim seguia estant el desideratum de gairebé tot l'estament eclesiàstic. En gran part aquest és el motiu pel que fou tan ben rebuda la Dictadura.

En aquesta primera part del segle XX, els instituts religiosos creixen, i l'educació dels fills de les classes altes va tornant a les seues mans. En general, tot l'estament eclesiàstic va recuperant l'antigua influència entre les classes socials millor situades, la qual cosa no és aliena a l'allunyament del proletariat, que veu una mena de complicitat. Quan el proletariat va tenir ocasió, tractà tots dos de la mateixa manera.

Durant la Segona República

L'Església valenciana, tan fortament lligada a la Monarquia (com tota l'espanyola, llevat de la del Principat) no podia acceptar, sense grans reserves, la República, malgrat haver arribat aquesta tan pacíficament i legal. L'Església valenciana sempre havia vist una amenaça en la legitimació de les llibertats humanes per a tots els ciutadans. I aviat va veure confirmats els seus temors en aparèixer una innecessària legislació anticlesiàstica i la passivitat o impotència governamental front als extremitismes anticatòlics. L'enverinament progressiu de la situació féu que l'esclat de 1936 resultàs tràgic per a l'Església valenciana, com per a la de quasi totes les regions on no triomfà la rebel·lió militar. Moltes forces revolucionàries que consideraven l'Església catòlica compromesa amb l'alçament (i no sense motiu), l'atacaren amb violència, cremant esglésies i convents i matant molts capellans i religiosos. (Els bisbes i no pocs superiors religiosos, per tal d'exercir millor llurs obligacions, aconseguiren fugir a temps del perill...)

Durant la postguerra

La victòria dels militars portà aquell règim de "despotisme il·lustrat catòlic" que tant havia desitjat l'Església Valenciana i els catòlics més acostats a les sagristies.

L'estament eclesiàstic sempre téu responsable dels seus mals els enemics de fora (*"los enemigos de la religión y las fuerzas del mal"*), i mai no ha veterat amb justesa la pròpia responsabilitat. Fins el Concili un afany "restaurador" guià l'activitat pastoral. Mancà quasi totalment una visió i projecció de futur. Els clergues, seculars i regulars, són formats en el més estricte "nacional-catolicisme". L'esperit triomfalista segellà les principals manifestacions religioses i realitzacions eclesiàstiques. Dels moments extrems d'aquest temps, hasta recordar el mastodòntic "Seminario Metropolitano" i l'últim "Congreso Eucarístico Nacional". Potser Josep Pont i Gol, bisbe de Sogorb-Castelló (lleidatà, 1952-70), ha estat el pastor més a l'altura del moment, malgrat els greus problemes de la seua "nova diòcesi".

En l'aspecte social no han mancat iniciatives i realitzacions. L'arquebisbe Marcel·lí Olaechea (basc, 1946-67) inicià la construcció d'estatges socials. Freqüentment, però, ha predominat més l'esperit paternalista i almoïner que l'autèntica promoció humana i la justícia social. (Recordem el silenci més absolut davant els drets dels mutilats del bàndol republicà, tan nombrosos al nostre País.)

En l'aspecte polític, l'Església del País Valencià ha estat de les menys conflictives en els darrers quaranta anys. I no és que han mancat greus, molt greus problemes humans i socials.

Altra actitud no menys escandalosa ha estat, i està, la que ha pres l'Església Jeràrquica valenciana davant la reconscienciació nacional del Poble Valencià. L'afer tristament famós del Llibre del Poble de Déu és tot un signe.

Al moment actual el País Valencià, sota l'aspecte religiós, pateix les conseqüències d'una evolució que afecta tots els vessants de l'home. Concretament el que més es fa sentir és: la debilitat dels efectius, disminució en les rengles del clergat i seminaris, d'allada dràstica

de la pràctica religiosa, afebliment dels moviments laics, ...
Amb tot, també cal remarcar una major consciència
cristiana i ansietat de renovació entre els qui, malgrat tot,
segueixen i volen seguir en el compromís de l'Evangeli.

II. GUIONS DE TREBALL

EL FET RELIGIÓS I ARRELAMENT AL PAÍS VALENCIÀ

El religiós, des de sempre, però d'una forma especial el Cristianisme des de 1238, ha contribuït a donar fesomia a la gent que viu a la nostra terra.

Com ja hem dit a les planes precedents, la Cristianidad medieval, implantada arran de la conquesta del segle XIII, es mantingué ferma als alts i baixos de la història, i no començà a trencar-se fins al segle passat. La relació entre l'Església i la cultura autòctona és innegable en la història del nostre poble. Però, com a totes les societats modernes, a partir del segle XIX, la influència del Cristianisme en la Cultura va minvant i perd el protagonisme del temps passat. El Cristianisme forma part encara del subconscient de la nostra cultura, que en aparèixer manifestament, es concreta en una de les opcions ideològiques que es presenten en l'àmbit de la Cultura Catalana.

1. La llengua

El creient valencià utilitza, en el terreny religiós cultural, el castellà, degut al fenomen de castellanització que s'accentuà particularment des del Decret de Nova Planta (recordem el bisbe Mayoral). Però en l'oració personal i espontània, i actes paralitúrgics (miracles de St. Vicent, misteri d'Elx) utilitza la llengua pròpia.

Cal constatar que els immigrants (nous valencians), nombrosos ací a partir dels anys cinquantes, tenen tradicions lingüístiques i religioses pròpies que, lluny de ser incompatibles amb les d'arrel valenciana, poden ser-ne enriquidores.

L'antropologia de la religió ensenya que tant la reflexió íntima personal sobre el fet religiós, com la

comunicació del missatge, com aquelles estructures que asseguren el lligam entre els creients, han d'emprar la llengua pròpia.

En contra d'aquesta afirmació antropològica, els darrers quaranta anys, per evidents raons polítiques, l'Església oficial espanyola al País Valencià ha continuat utilitzant la religió com a vehicle de castellanització del país, amb la complicitat de fet d'elements responsables.

En el procés vers l'oficialització del català cal tenir en compte el fet de les masses migratòries, que en determinats barris poden resultar ser majoritàries. Quan es dona aquesta situació, sembla palesa la necessitat d'emprar la seua llengua durant tot el temps que caiga. En aquest cas, però, cal atènyer-se també als drets del País Valencià on romandran els seus fills, en plenitud de drets i deures i de cultura adquirida.

- *Qüestions:*

- *Es pot urgir en els centres de culte la normalització de la nostra llengua?*
- *Com acollir els immigrants perquè puguen descobrir la nostra cultura i les peculiaritats del nostre Poble?*
- *Com es podria fer entendre a les Congregacions religioses que tenen institucions de cultura i ensenyament al PV, que el seus membres han d'aprendre la nostra llengua i s'han d'integrar per tal d'exercir la seua tasca entre nosaltres?*

2. Estructura

L'estructura oficial de l'Església catòlica al País Valencià ha estat i és encara de tipus provincialista d'obediència centralista. Això ha impedit l'existència d'organitzacions típicament valencianes, autònomes respecte a les estructures oficials de l'Església de l'Estat espanyol; i en

conseqüència, els interessos centralistes de l'Església espanyola en el camp de la llengua i de la cultura han prevalgut sobre els de l'Església arrelada al País Valencià.

Caldria que tant l'Església catòlica com les seues institucions particulars (ordes, congregacions, associacions, etc.), així com les altres Esglésies i grups religiosos del país, s'estructurassen d'acord amb la realitat nacional del poble Valencià. Això comportaria, en el cas de l'Església catòlica, l'existència d'una Conferència Episcopal Valenciana, realment autònoma respecte a la *Conferencia Episcopal Española*, capacitada per a dialogar amb la futura Generalitat sense cap mena d'interferència; i que les altres institucions religioses que hi ha al País Valencià adquirissen absoluta autonomia en relació amb els seus homònims de les altres nacionalitats de l'Estat espanyol. Aquests serien els primers passos per a poder arribar a una Conferència Episcopal a nivell de PPCC.

Un altre aspecte no menys greu de l'estructura centralista de l'Església al País Valencià és l'actual distribució del territori en bisbats, i dintre dels bisbats en parròquies. Caldria fer un replantejament d'aquesta distribució d'acord amb els criteris de la nova ordenació del territori.

— *Qüestions:*

- *¿Com s'hauria d'estructurar l'Església valenciana per tal d'assegurar el seu arrelament en el país en matèria de llengua i cultura?*
- *¿Quin ha estat el paper de les congregacions i dels ordes religiosos en la castellanització del país?*
- *¿Quines condicions hauria de posar la futura Generalitat per a l'actuació de les institucions religioses en salvaguarda de la cultura catalana?*
- *¿Com podria configurar-se una Conferència Episcopal Valenciana?*

3. Pensament

La situació dels PPCC possibilita el diàleg entre cultures. Són punt de rebuda i reflexió del pensament europeu, i a la vegada punt de frec i de resposta entre aquest i el pensament més peninsular.

Limitant-nos a l'època contemporània, hem de dir que els cristians del País Valencià han aportat, des de la seua fe, ben poca cosa al redreçament de la consciència i la identitat pròpia del poble valencià. Encara que, dintre de l'Església, sempre han sorgit moviments de cristians que han estat capdavanters en la sensibilització de la llengua-cultura.

Si els cristians s'encarnen en la societat valenciana i accepten sense recels el caràcter pluralista de la cultura, alhora que renuncien a una hegemonia ideològica del cristianisme en el terreny del pensament, la producció intel·lectual del cristianisme valencià tindrà un valor no sols en el camp eclesiàstic sinó també en el civil i podrà enriquir el patrimoni cultural comú.

El pensament teològic s'haurà de basar tant en la reflexió sobre les experiències i les expressions de les diverses tendències cristianes, com en l'escolta respectuosa i humil de tots els plantejaments dels no creients. Amb aquest tarannà es podrà elaborar un pensament que tinga interès pels que viuen en el marc de la cultura catalana, siguen quines siguen les seues opcions i creences.

— *Qüestions:*

- *¿Quines haurien de ser les actituds i les institucions per a possibilitar un terreny comú de creients i no creients en les tasques de la cultura catalana?*
- *¿Per què no han harmonitzat el pensament cristià i el laic des de la Renaixença fins als nostres dies?*

B. FET RELIGIÓS I SOCIETAT

1. Llibertat de consciència i d'expressió

Una de les característiques de tota societat democràtica i pluralista, és la referència a la llibertat de consciència i d'expressió, és a dir, al dret a manifestar la diversitat d'opinions —especialment les relacionades amb el tema religiós—, defensar-les i propagar-les.

Al País Valencià, des del 1939, aquesta llibertat no gaudeix encara del reconeixement públic pel fet de considerar una concepció —la catòlica, imposada per l'Estat— com a única vàlida.

La societat valenciana democràticament evolucionada, en contra del que s'ha produït fins ara, exigeix l'absència d'imposició i de discriminació per raons de consciència; és per això que la llibertat d'expressió —manifestació concreta de la llibertat de consciència— ha d'ésser garantida per les noves lleis constitucionals valencianes.

El pluralisme de la societat valenciana comporta el respecte a les opinions d'altri, ja que una de les condicions pel seu funcionament és que qualsevol opinió estiga impregnada del respecte a les opinions alienes.

— *Qüestions:*

- *¿És la llibertat de consciència el fonament de la llibertat religiosa?*
- *¿Per què una societat plural es fonamenta en la llibertat de consciència?*
- *¿Quines raons hi ha per la no acceptació de la llibertat de consciència i d'expressió?*
- *¿Per què en l'actual situació jurídica del País Valencià no es reconeix la llibertat de consciència i d'expressió?*

2. Fet religiós i política

Per raons històriques i culturals evidents —com a bona part del món occidental— la religió ha influït en la mateixa formació del País Valencià (veure síntesi històrica). Això pot portar a identificar una sèrie de funcions no estrictament religioses de la religió (integració de la societat política, funcions de suplència, etc.) amb activitats pròpies de la política. És ben clar que després de la guerra civil, el règim polític utilitzà la religió com a forma ideològica per tal d'afermar-se davant del poble.

Aquestes implicacions mútues entre religió i política tenen avui els seus respectius defensors i detractors. Per a uns, la religió és un factor essencial per a la integració de la societat; d'altres, promouen partits polítics clarament confessionals; i n'hi ha, finalment, qui afirmen una neta distinció entre ambdues realitats.

L'organització política i social del País Valencià dependrà de la decisió dels valencians. Aquests, amb les seues opcions i objectius, determinaran l'estructura social i política del país.

Per això no es pot donar per suposat que la religió haja de donar les directrius pel canvi polític de la societat. El fet d'acceptar la influència religiosa en la política hauria de ser més aviat el resultat de les opcions particulars dels ciutadans, que no el fruit de programes de grups polítics i sindicals.

— Qüestions:

- *¿Es pot dir del País Valencià el que s'ha dit del Principat de Catalunya, que serà cristià o no serà?*
- *¿Es pot parlar d'un socialisme, d'una democràcia, d'un sindicalisme... cristians?*
- *¿Per què s'han donat les influències mútues entre la religió i la política al nostre país?*

3. Fet religiós i qüestió social

El món obrer del País Valencià, com el de la resta de l'Estat espanyol, és negat com a tal en els plantejaments oficials de la postguerra. Tots plegats, empresaris i obrers, burgesia i proletariat, queden integrats en un únic procés productiu, en un sindicat únic i en una única ideologia. L'Església consagra i "espiritualitza" aquesta unificació oficial quan no reconeix res substantivament constitutiu en el món obrer. Per a ella, els obrers són "ànimes" que salvar, com les altres, mitjançant els tradicionals mitjans d'actuació pastoral, reforçats en la postguerra per l'obligatorietat civil dels preceptes eclesiàstics: descans dominical, persecució de la blasfèmia, obligatorietat del matrimoni canònic, etc. En el clima triomfal d'aquells moments, la pressió político-religiosa és tan gran, que abstenir-se de participar en els actes religiosos es converteix en signe evident d'identificació amb "els rojos".

En aquest context, els criteris d'actuació pastoral foren molt clars:

- Adoctrinament: difusió de la "doctrina social de l'Església", però sense aplicar-la a les realitats concretes del moment.
- Assistència benèfico-social: colònies infantils, grups de cases, dispensaris, patronats educatius, I.S.O., etc.
- Acceptació acrítica de la legislació social i del comportament de l'Estat en aquest terreny.

Tot açò ocorre en una etapa en què l'economia del País Valencià és encara bàsicament agrària, amb una indústria, mitjana i petita, molt diversificada en les seues branques i amb escassa tradició en l'acció i organització obrera. En conseqüència, encara que els moviments apostòlics són l'única plataforma i veu legals amb possibilitat d'actuació dins del món obrer, la seua repercussió

queda molt diversificada, aïllada, escassa i molt individualitzada. D'altra part, com encara ... es manifestaven altres grups, programes i ideologies, ... viu en un clima de seguretat en els propis plantejaments i amb cert caire triomfalista.

A la fi dels anys seixantes podem constatar com a fenòmens decisius els següents:

- Aparició d'organitzacions educatives, polítiques i de classe les quals realitzen una tasca de captació, formació i mobilització com no se n'havia coneguda en la postguerra (CC.OO., U.S.O., associacions de veïns, clubs juvenils...). En la creació llur intervenen molts militants provinents dels moviments apostòlics.
- Intents globals d'anàlisi, interpretació i transformació de les condicions social amb notòria influència de la ideologia i partits marxistes.
- Implantació al País Valencià d'una sèrie d'empreses multinacionals, símbol expressiu del canvi decretat des de dalt per a la nostra economia i ressorgir d'una conflictivitat i tensió social obligada ja feia dècades.
- Irrupció de la dita "societat de consum", amb el consegüent augment de la vida a "nivell europeu" i a preu espanyol (pluriempleats, allaus de publicitat, emigració forçosa, indefensió davant les injustícies...)
- Secularització de la vida. Les qüestions religioses deixen d'inquietar.

En l'actual País Valencià apareixen als cristians dues alternatives bàsiques davant la qüestió social. La dels qui pensen que les estructures socials i econòmiques no es poden canviar, i per tant propugnen una reforma gradual d'aquestes estructures, i la dels qui pensen que sense un

canvi d'estructures econòmiques i socials no és factible l'alliberament de l'home i del poble. Encara s'hi barregen elements religiosos en aquesta discussió, degut al tema del marxisme. Però cal dir que en la pràctica hi ha cristians amb fe creïble en ambdues alternatives.

Sembla que el pluralisme d'opcions socials —i per tant polítiques— dels cristians s'ha de garantir. I que els problemes suscitats pel marxisme s'han de resoldre en debats intel·lectuals i no per combinacions autoritàries.

— *Qüestions:*

- *La doctrina social de l'Església, té alguna funció?*
- *Què opines dels cristians marxistes?*
- *Pot aconseguir l'actual teologia usual l'acabament de l'explotació?*
- *Quines són les actuals relacions del cristianisme i el moviment obrer?*
- *¿És pot dir que hi ha un cristianisme burgès enfrontat a un cristianisme obrer?*

4. Església i Estat

Les influències entre el fet religiós i la política (veure 2.) apareixen molt més en la dualitat Església-Estat. Al País Valencià, la forma prevalent de religió organitzada ha estat l'Església catòlica. Històricament la relació entre les Esglésies i l'Estat s'ha concretat sobretot en les diverses formes d'Estat confessional. Aquesta concreció arribà als extrems del franquisme, el qual prengué l'Església com a suport fonamental del règim polític, amb el consegüent aprofitament per part d'aquesta en tot un seguit d'avantatges i privilegis.

Actualment, mentre una part de la mateixa jerarquia catòlica propugna la separació entre l'Església i l'Estat, hi ha qui lluita encara per l'Estat confessional. De fet, malgrat els darrers esdeveniments diplomàtics entre l'Estat

espanyol i el Vaticà, la religió oficial continua essent la catòlica, i no s'amaga una tendència jeràrquica que renunciaria a un confessionalisme oficial mentre es mantingués un confessionalisme de fet.

La conseqüència més òbvia de la llibertat de consciència i d'expressió sembla ésser la separació real entre les organitzacions religioses i l'estat; altrament, s'arribaria de fet a la possibilitat de discriminar individus i grups per les seues opcions personals i col·lectives.

D'altra banda, el camp propi de les organitzacions religioses —les qüestions referents a creences i cultes— és diferent del de qualsevol Estat, que consisteix en l'organització política de la societat.

— *Qüestions:*

- *¿Per què el franquisme prengué l'Església catòlica com a apuntalament de la seua política?*
- *¿I per què l'Església catòlica va acceptar i beneir el règim sorgit de la guerra civil?*
- *¿Quina ha estat la trajectòria de l'Església catòlica davant del règim polític en els darrers quaranta anys? I la de les altres Esglésies?*
- *¿Creieu que l'eventual interlocutor de la futura Generalitat hauria d'ésser l'Església valenciana o el Vaticà?*

5. *Moralitat pública*

Per moralitat pública sembla que només s'entenga tot allò que està relacionat amb la pornografia. Tanmateix, són molt més importants per al recte funcionament de la societat altres qüestions com el sobornament, l'estafa, l'abús de poder, l'explotació, els fraus, les manques de responsabilitat professional i cívica, i altres comportaments contraris als drets humans. La tendència de la

nostra societat no ha considerat els protagonistes d'aquests afers com a delinqüents contra la moralitat pública.

Hi ha creients que pensen que la moralitat pública hauria de ser definida per l'Església i recolzada per l'Estat. Mentrestant, d'altres opinen que la moralitat pública hauria de sorgir d'un consens democràtic i que cap Església no hauria de pretendre que la seua doctrina moral marqués una línia única per la convivència dels ciutadans.

La jerarquia es troba encara inclinada a representar un cert protagonisme polític mitjançant la seua doctrina ètica sobre la convivència dels ciutadans.

Aquest protagonisme funciona quan l'Església s'expressa com si el seu criteri ètic hagués de marcar una línia única per a la convivència social, i deixa de prendre en consideració que la vida pública s'integra d'altres factors, a més de l'ètica de l'Església, o fins i tot d'una ètica d'acceptació més generalitzada. Aquesta mena d'intervencions de l'Església suscita les reserves i el refús dels partidaris de la laïcitat de l'Estat i del pluralisme polític dels catòlics.

La societat valenciana democràtica només podrà sobreviure si es preocupa en la formació dels seus ciutadans en una plena responsabilitat cívica i social, i si té cura de fer respectar les lleis que han d'impedir la corrupció de les coses públiques. Per arribar a aquest objectiu cal un control democràtic, per part dels ciutadans, de l'administració de l'Estat per tal que aquest siga digne de poder controlar la moralitat pública dels mateixos ciutadans.

— *Qüestions:*

- *¿Quines creus que han estat les causes de la immoralitat pública al nostre país?*
- *¿Com poden els ciutadans controlar l'administració pública per tal d'evitar la corrupció?*

- *¿Hi ha d'haver unes normes de moralitat pública? I com haurien de ser establertes?*
- *¿Com l'Església pot haver contribuït a legitimar certes formes d'immoralitat pública?*

6. Matrimoni, família

Les organitzacions socials estableixen unes institucions per tal de donar respostes a les seues necessitats col·lectives. La primera i més important d'aquestes necessitats és la supervivència i la reproducció de l'espècie humana. El matrimoni i la família responen en principi a aquesta necessitat social.

La tradició cristiana considera aquesta institució social com a dimanant d'un manament diví (reproduir-se i omplir la terra). Recolzant-se en aquesta raó, l'autoritat religiosa ha intervingut i intervé en aquest camp de la vida social, regulant moltes de les seues relacions.

Les normes dictades per l'Església sobre moral familiar i matrimoni poden considerar-se o bé necessàries per l'estabilitat social, o bé com una intrusió en l'àmbit privat on les persones tenen el dret i l'obligació de decidir. El divorci, l'avortament i el control de la natalitat son casos privilegiats d'aquella necessitat o d'aquesta intrusió.

En una societat pluralista, l'Estat ha de vetllar pel desenvolupament dels ciutadans. El desenvolupament de les persones comporta la formació de la pròpia consciència en les qüestions familiars i matrimonials. La col·lectivitat civil haurà de respectar les opcions concretes que facen els individus d'acord amb la seua consciència, inspirada o no en motivacions diverses de tipus religiós.

— *Qüestions:*

- *¿Què en penseu de l'homologació legal i civil de la unió matrimonial?*

- *¿Si el matrimoni civil fos separat del religiós, creieu que s'hauria de legalitzar el divorci en la societat valenciana actual?*
- *¿Què en penseu de la qüestió de l'avortament?*
- *¿Creieu que, posant en qüestió la situació actual en aquestes matèries, es podria provocar la desintegració de la família?*
- *¿Què opineu de la planificació familiar i de la contracepció?*

7. Educació

Una de les formes privilegiades de socialització dels individus d'una societat és l'escola en tots els seus nivells d'ensenyament. L'Església, tot exercint funcions educatives, ha contribuït a aquesta socialització, i al mateix temps ha introduït una visió del món segons les seues pròpies doctrines. Pot donar-se també el cas que algunes institucions escolars imbuesquen un esperit crític que pose en qüestió el sistema social en el qual actuen.

L'Església ha exercit durant llarg temps gairebé una espècie de monopoli de l'educació dels ciutadans.

Aquesta postura, sovint equiparada a un sistema d'ensenyament privat, s'oposa als qui propugnen un sistema educatiu plenament públic, aconfessional i pluralista.

Sembla que l'Església no ha de tenir el monopoli o la responsabilitat hegemònica de l'educació dels ciutadans. En el cas que la societat, democràticament, volgués una escola pública i aconfessional, no semblaria que l'Església s'hi hagués d'oposar. L'Església no podria exercir l'ensenyament religiós imposat a tots els ciutadans, però hauria de tenir l'oportunitat d'oferir a qui lliurement ho desitge el coneixement de la pròpia fe.

- *Qüestions:*

- *Quins sistemes de control podrien exercir els ciutadans sobre la institució escolar?*

- *¿Els grups privats, poden promoure institucions d'ensenyament?*
- *¿Quina relació haurien de tenir aquests grups amb l'administració de l'Estat?*
- *¿La transmissió del missatge religiós, en quina mesura necessita el marc de l'escola?*
- *¿En el cas de l'escola única i pública, com es podria vetllar perquè l'ensenyament fos realment pluralista i aconfessional?*

3. *La dona*

La dona ha estat objecte d'una discriminació respecte a l'home amb el pretext de la seua constitució anatòmica distinta i, especialment, de les limitacions imposades per la maternitat. El cristianisme, tot i establir una igualtat entre home i dona, considerats com a persones individuals, mantingué el principi de submissió de la dona dins de la família i la preponderància de l'home en la jerarquia social. Malgrat els moviments a favor de la igualtat social de la dona i de l'home, la discriminació de la dona continua en el camp professional i laboral, com també en el religiós i el polític (malgrat que el sufragi femení és actualment admès gairebé en tots els Estats), i les possibilitats d'arribar a una igualtat total comporten un canvi profund en l'educació i en la mentalitat.

Molts moviments actuals volen assolir una situació d'igualtat entre la dona i l'home en drets i deures. Tanmateix, continua existint la tendència a considerar la dona com a ciutadà de segona fila o, si més no, se la considera només important en el marc de la vida privada.

La dona valenciana ha de contribuir tant com l'home en la formació d'una societat lliure i democràtica. Per això convé la superació d'una mentalitat que l'ha reduïda a uns àmbits aliens a les decisions públiques. Les organitzacions religioses han de contribuir amb paraules,

però sobretot amb fets, a normalitzar la situació de la dona en la societat moderna.

- *Qüestions:*

- *¿Quines han estat les raons històriques de la situació actual de la dona valenciana?*
- *¿Quina influència han tingut al País Valencià les consideracions tradicionals, folklòriques, religioses, casolanes, etc., en aquest estat de coses?*
- *¿Quina ha estat l'actitud de l'Església en els darrers anys davant del moviment d'emancipació de la dona?*
- *¿Com podria l'Església afavorir la participació de la dona en la societat i en la pròpia Església?*

C. DEMOCRÀCIA A LES INSTITUCIONS RELIGIOSES

Allò que l'Església exigeix a la societat civil avui (llibertats, respecte als drets de les persones, democràcia), la societat ho espera també de l'Església. Aquesta exercirà una funció positiva en la consolidació i avenç del país si els ciutadans troben en el si de la comunitat religiosa el respecte als seus drets i a la seua dignitat i la deguda participació democràtica.

Secularment, l'Església Valenciana —tal com la majoria de les esglésies d'Occident— no ha tingut una tradició democràtica en el seu si, ans al contrari. Els darrers 40 anys, la repressió intraeclesial de preveres, religiosos, moviment, apostòlics i corrents d'opinió poc agradables a la jerarquia, ha estat intensa. Avui sembla deturar-se, però les minories més avançades en qualsevol àmbit (culte, pastoral, ideologia, noves formes de vida) no tenen garantits els seus drets i poden rebre en qualsevol moment una condemna teòrica o pràctica. D'altra banda, totes aquestes minories no tenen camins per intervenir dialogalment en les decisions ideològiques o concretes de

la jerarquia. Per això l'Església no és encara una escola de democràcia, de pluralisme real i de convivència dialogant.

1. Els drets humans i les llibertats a les esglésies

Es pot donar el contrasentit que mentre el cristianisme ja defensa els drets humans, a les seues organitzacions, aquests no estiguen jurídicament reconeguts, i que, en la pràctica, que no es trepitgen depenga tan sols de la bonhomia dels responsables oficials. Sembla ser aquest el cas de l'Església al País Valencià ja que no s'han contrastat mai públicament les normes jurídiques de l'església, la situació de les comunitats de creients, les regles dels ordes religiosos, els criteris d'obediència i de magisteri, amb els drets humans tal com estan formulats en la societat moderna.

Resten en peu un seguit de formulacions doctrinals, elaborades abans que els drets humans arrelassen en la consciència dels pobles, i que arrossegueu una concepció del món i de l'home que permet que aquest renunciï a l'exercici dels drets humans per motius religiosos i ascètics. Aquestes teologies han estat modernitzades, però no revisades a fons, ja que no s'ha plantejat si els drets humans són irrenunciables. Teològicament potser s'hauria de començar a defensar l'obligatorietat de l'ús al màxim dels drets humans, tant a nivell individual com col·lectiu.

La llibertat de consciència exigeix la llibertat d'expressió. Aquest fenomen, admès a les societats modernes, és vàlid i hauria d'ésser real en les organitzacions religioses. No gaudir de la llibertat d'expressió comporta l'obligació d'amagar les vivències religioses més fondes quan aquestes semblen no concordar amb la doctrina oficial. Aquest fet entorpeix la comunicació entre creients i, en la pràctica, nega el pluralisme. La tolerància actual de certs sectors de molt de pes en l'Església valenciana no arriba a

fomentar la llibertat d'expressió, quedant els creients que no estan absolutament identificats amb l'actual formulació de l'ortodòxia, marginats com a fidels de segon ordre.

Per assegurar l'autèntic pluralisme al País Valencià, cal que l'Església, com a força social important, el practique en el seu si. El pluralisme és impensable si hi ha exclusions i si no estan garantits els drets dels corrents d'opinió. Això demana fer un pas endavant més enllà de la llibertat d'expressió individual i permetre i fomentar que els diversos sectors cristians que pensen sovint contraposadament, tinguen camins per a fer pública, tant dins de l'Església com fora d'ella, les seues opinions sobre qualsevol tema. Amb una real llibertat d'opinió es podrà conèixer quina és la veritable i enriquidora varietat d'expressions de la fe dels creients; així el debat en la recerca de la veritat seria respectuós amb tothom, hi participarien tots els sectors i per tant mai no es farien imposicions ideològiques violentadores de les consciències en nom de la veritat.

El dret a la lliure investigació i el dret a publicar-ne els seus resultats és fonamental per a un pensament religiós fecund. Per això cal que a les hipòtesis dels investigadors se'ls done resposta al mateix nivell tècnic en què han estat plantejades, no amb imposicions autoritàries. Al País Valencià, malgrat la tolerància major dels darrers anys, aquesta llibertat no està garantida ni institucionalitzada, amb el consegüent perjudici tant per al pensament cristià com per a la cultura catalana global.

Com a fases successives per a la formació d'un estat d'opinió dins l'Església, s'hi han d'incloure els drets de reunió i d'associació. Caldria també revisar si totes les comunitats cristianes, tant institucions religioses com parròquies i altres comunitats, estan constituïdes de tal manera que garanteixen l'exercici d'aquests drets, dels quals potser, en el moment històric del seu inici, n'hi havia poca consciència.

— *Qüestions:*

- *¿Creus que l'Església valenciana respecta la llibertat de consciència i d'expressió dels seus creients?*
- *¿Penses que els drets humans són irrenunciables àdhuc per motius religiosos?*
- *¿Què fer perquè en l'Església existesca un pluralisme sense exclusions?*
- *¿Quina és la funció de l'opinió pública dins de l'Església?*
- *¿Com institucionalitzar l'opinió pública dins de l'Església?*
- *¿Hi ha llibertat d'investigació en l'actual cristianisme valencià?*
- *¿Quins serien els avantatges d'una garantida llibertat d'investigació?*
- *¿Les institucions eclesials, estan de fet estructurades de manera que respecten el dret de reunió i d'associació?*

2. Estructura democràtica a l'Església

Tota organització que no vulga estar en contradicció amb el país democràtic en què viu i al que ha de servir com a escola de democràcia, ha de posseir ella mateixa una veritable estructura democràtica. En el cas de l'Església, només d'aquesta manera podran ajudar els seus creients a comportar-se com a ciutadans.

La democratització de l'Església exigiria —com en altres temps havia succeït— l'elecció de càrrecs jeràrquics i de responsables de comunitats, la creació de consells en totes les instàncies on estiguen representades les diverses tendències assegurant els drets de les minories.

En el cas dels catòlics, pots: un concili veritablement democràtic de l'Església valenciana ajudaria a poder fer els passos vers aquesta nova institucionalització eclesial.

— *Qüestions:*

- *¿Per què l'estructura democràtica de l'Església és una de les condicions de possibilitat de la democràcia real del País Valencià?*
- *¿Seria factible, i de quina manera, l'elecció democràtica de bisbes i responsables de comunitats creients?*
- *¿Què en penseu de la conveniència d'un concili de l'Església valenciana, i com assegurar que siga realment representatiu?*
- *¿Què en penseu, de la conveniència d'un Sínode de l'Església valenciana o d'un Concili a nivell de PPCC?*

MEMÒRIA D'ACTIVITATS DEL SECRETARIAT CULTURAL
DEL PAÍS VALENCIÀ

MEMÒRIA D'ACTIVITATS DEL SECRETARIAT CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ.

ANY 1976

- 17 de Febrer VALENCIA. Sessió del Secretariat Cultural del País Valencià que s'informà de la marxa dels treballs dels diversos àmbits del Principat i les possibilitats de constitució de grups al País Valencià.
- 6 d'Abril València. Homenatge al Dr. Poset i Llorca, en col·laboració amb diversos departaments de la Universitat i altres entitats i personalitats.
- 20 de Maig VALENCIA. Sessió del Secretariat Cultural a fi d'estudiar els projectes de treball dels diversos àmbits.
- 30 de Maig BORRIANA. Representants de 13 entitats de la Plana es reuniren als locals de l'Agrupació Borriana de Cultura, en sessió informativa sobre el Congrés de Cultura Catalana.
- 12-13 de Juny CALELLA. Trobada de coordinadors d'àmbit del Principat. Com a observadors del País Valencià hi assistiren Xavier Albiol, Josep Piera i Vicent Soler.
- 14-15 de Juny MADRID. Reunió de diversos valencians residents a Madrid per tal de potenciar els treballs de la Comissió de Madrid del Congrés de Cultura Catalana.
CIUTAT DE MALLORCA. Joan Miró va rebre el nomenament de vice-president, pel Principat, del Congrés de Cultura Catalana. Joan Fuster i Andreu Alfaro hi representaren el País Valencià.
- 15 de Juny VALENCIA. Reunió del Secretariat Cultural a fi d'informar-se dels acords presos a Calella i estudiar la possibilitat d'ampliar els àmbits del País Valencià.
- 25 de Juny VALENCIA. Reunió dels membres de l'àmbit de Producció Literària.
- 27 de Juny CIUTAT DE MALLORCA. Presentació pública del Congrés de Cultura Catalana a les Illes. El País Valencià hi fou representat per Maria Conca.
- 30 de Juny VALENCIA. Inauguració de la Primera Escola d'Estiu del País Valencià. En la primera sessió, el Dr. Sançhis Guarner hi presentà el Congrés de Cultura Catalana, dins del qual ha estat organitzada l'Escola.

- 30 de Juny VALENCIA. Reunió de l'àmbit de Producció Literària.
- 20 de Juliol DENIA. Homenatge a Mossèn Josep Espasa, amb la col·laboració del N.I. Ajuntament de la ciutat.
- 19-19 Setembre LLORET DE MAR. Reunió conjunta del Secretariat Cultural i els Comitès Executiu i de Gestió del Congrés de Cultura Catalana, per tal d'estudiar el funcionament dels àmbits i programar les campanyes populars i els actes finals del Congrés. En representació del País Valencià hi assistiren Eliseu Climent, Rafael L. Ninys i les, Enric Solà i Xavier Albiol.
- 21 de Setembre VALENCIA. Sessió de coordinació de l'àmbit d'Antropologia i Folklore.
- 22 de Setembre VALENCIA. Sessions de coordinació dels àmbits d'Esport i Lleure, el Fet Religios i Producció Literària.
- VALENCIA. Sessió de l'àmbit d'Antropologia i Folklore.
- 23 de Setembre VALENCIA. Sessió de coordinació de l'àmbit de Dret i del d'Estructura Social.
- VALENCIA. Sessió de l'àmbit d'Ordenació del Territori.
- 23-26 Setembre PERPINYÀ. Els membres de l'àmbit d'Estructura Sanitària assistiren al X Congrés de Metges i Bibles de llengua catalana, en la preparació del qual havien estat treballant darrerament.
- 24 de Setembre VALENCIA. Sessions de coordinació amb els àmbits d'Agricultura, Arts Plàstiques i Disseny Gràfic.
- 25-26 Setembre VILA-REAL. Gran nombre de persones d'arreu dels Països Catalans, perticiparen en el IV Aplec de la Plana on, entre diversos actes de tot tipus s'hi presentà el Congrés de Cultura Catalana, amb parlaments de Maria-Antònia Oliver, Jaume Fuster, Vicent Pitarch, Joan-Francesc Mira, Joan Triadó, Manuel Sanchis Guarner, Antoni M. B. dia Margarit i Carles Salvador, fill de l'illustre gramàtic i patriota valencià.
- 27 de Setembre VALENCIA. Sessió de coordinació de l'àmbit d'Economia-Indústria.
- 28 de Setembre VALENCIA. Sessió de coordinació dels àmbits d'Estructura Educativa i Mitjans de Comunicació.
- 30 de Setembre VALENCIA. Sessió de l'àmbit d'Ordenació del Territori.
- 1 d'Octubre VALENCIA. Sessió de coordinació de l'àmbit de Teatre.
- 2 d'Octubre VALENCIA. Sessió de coordinació de l'àmbit d'Estructura Social.
- 5 d'Octubre VALENCIA. Sessió de coordinació de l'àmbit d'Estructura Sanitària.

- 13 d'Octubre VALÈNCIA. Els membres de l'àmbit d'Ordenació del Territori tractaren, en sessió plenària, de centrar els objectius de l'àmbit i estudiaren les propostes de treball dels geògrafs.
- 14 d'Octubre VALÈNCIA. L'àmbit d'Economia-Indústria estudià les tasques més urgents i distribuí les responsabilitats entre els seus membres.
- 15 d'Octubre VALÈNCIA. És aprovat l'esquema de treball "L'Església del País Valencià del 1931 al 1975", en sessió de l'àmbit del Fet Religios.
- 19 d'Octubre VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Antropologia i Folklore a fi de presentar reculls bibliogràfics i relacions de grups folklòrics que actuen al País Valencià. També s'hi estudià la possible col·laboració amb les Festes de l'Autonomia.
- 21 d'Octubre VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Teatre.
- 22 d'Octubre VALÈNCIA. L'àmbit de Mitjans de Comunicació es reuní per estudiar-ne els plantejaments.
- 23 d'Octubre VALÈNCIA. Reunió conjunta de grups de treball de l'àmbit de Recerca del Principat i del País Valencià per a unificar criteris i intercanviar experiències.
VALÈNCIA. Els membres de l'àmbit d'Antropologia i Folklore feren un balanç de la situació dels diferents sub-àmbits i les possibilitats d'ampliació dels grups.
- 28 d'Octubre VALÈNCIA. L'àmbit del Fet Religios, en sessió plenària acordà cercar fonts d'informació i debaté les línies d'estudi i d'actuació.
VALÈNCIA. Hom seguí tractant els temes que restaren pendents anteriorment, en sessió de l'àmbit d'Economia-Indústria.
- 8 de Novembre VALÈNCIA. L'àmbit d'Història va estructurar l'esquema definitiu i els grups de treball.
- 18 de Novembre VALÈNCIA. És elegit el Secretariat Coordinador i els responsables dels diferents equips de treball de l'àmbit d'Economia-Indústria.
- 19 de Novembre VALÈNCIA. Sessió de treball del Secretariat Cultural del País Valencià per a estudiar els pressupostos i la representació dels diferents àmbits per a la reunió conjunta dels Secretariats Culturals del Congrés.
- 20-21 Novembre BARCELONA. Reunió conjunta dels Secretariats Cultural a fi d'aprovar els pressupostos de cada àmbit i elab

mar una ponència sobre "Els continguts culturals del Congrés de Cultura Catalana". Pel Secretariat Cultural del País Valencià hi assistiren Xavier Albiol, Andreu Alfaro, Antoni Corell, Tomàs Escuder, Josep Forcadell, Gaspar J. Urban, Ignasi Jiménez, Rafael Lostado, Lluís Messeguer, Enric Olmos, Manuel Pérez, Vicent Pons i Salvador Salcedo. Aquesta reunió no es pogué celebrar a València, com estava previst, perquè el Governador Civil no l'autoritza.

- 22 de Novembre VALENCIA. Els sub-àmbits d'Història Moderna i Contemporània decidiren de fer un recull bibliogràfic sobre els segles XV al XX i s'estructuraren en sub-grups de treball.
- 23 de Novembre VALENCIA. La Comissió de Sociomedicina de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País fou informada dels objectius, organització i projectes del Congrés de Cultura Catalana.
- 25 de Novembre ALACANT. Reunió informativa sobre el Congrés de Cultura Catalana amb un grup d'intel·lectuals a fi de constituir equips de treball a les comarques de la Regió d'Alacant.
- 27 de Novembre BARCELONA. Reunió del Consell General de l'àmbit del Fet Religios. Francesc Fuster hi representà el País Valencià.
- 30 de Novembre VALENCIA. Reunió del sub-àmbit d'Història Medieval.
- 2 de Desembre VALENCIA. L'àmbit de Dret-Institucions elaborà l'esquema de treball.
- 3 de Desembre VALENCIA. Els membres de l'àmbit del Fet Religios es reuniren per tal d'estudiar els acords del Consell General de l'àmbit i la marxa dels treballs de cada grup.
- 4 de Desembre VALENCIA. Reunió de l'àmbit d'Antropologia i Folklore s'hi reté compte de l'estat dels treballs de recerca bibliogràfica i discigràfica i la coordinació amb els grups del Principat i de les Illes.
- 6 de Desembre VALENCIA. L'àmbit d'Història estructurà el treball engegat entorn a la infraestructura de la Història i l'estudi de les coordenades a seguir en un intent de globalització de la Història del País Valencià.
- 9 de Desembre VALENCIA. L'àmbit d'Agricultura estudià les possibilitats de treball i decidí de fer una recopilació d'al-

alternatives polítiques, crear comissions de treball i estudiar els treballs i estadístiques a l'abast.

10 de Desembre VALÈNCIA. La Comissió de Sociomedicina de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País decideix formalment de constituir-se en nucli de l'àmbit d'Estructura Sanitària del País Valencià.

20 de Desembre VALÈNCIA. Reunió del sub-àmbit de la "Petita i mitjana empresa".

CASTELLÓ DE LA PLANA. El Governador Civil no autoritzà una sessió informativa sobre els diferents àmbits del Congrés, a càrrec de Xavier Albiol, amb un grup d'intel·lectuals de la regió.

21 de Desembre VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Dret-Institucions per tal de constituir els diferents equips de treball.

22 de Desembre VALÈNCIA. Reunió del Consell de l'àmbit de Producció Lliterària del País Valencià.

30 de Desembre VALÈNCIA. Reunió de coordinació amb la Comissió de Sociomedicina de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País.

ANY 1977

- 3 de Gener CASPELLÓ DE LA PLANA. Presentació de l'àmbit del Fet Religios, a càrrec d'Avellí Flors.
- 18 de Gener VALÈNCIA. Reunió de la Comissió de Sociomèdica de la Reial Societat Econòmica d'Amics de País.
- 27 de Gener VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Producció Literària.
- 28 de Gener VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Ordenació del Territori.
- 29 de Gener BARCELONA. Reunió de la Comissió Coordinadora General del Secretariat Cultural del Congrés. Hi assistiren, pel País Valencià, Eliseu Climent i Xavier Albiol.
- 3 de Febrer VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Producció Literària.
- 13 de Febrer DÉNIA. Trobada dels membres de l'àmbit d'Estructura Educativa, a la Xara.
- 16 de Febrer ALCOI. Presentació del Secretariat Cultural i les Campanyes del Congrés, a càrrec de Xavier Albiol i Ricard Calatayud, respectivament.
- 19 de Febrer VALÈNCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Social del Congrés.
VALÈNCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Teatre del Congrés
BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Indústria del Congrés.
BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Turisme del Congrés.
BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Cinema del Congrés.
BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Economia del Congrés.
- 20 de Febrer VALÈNCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Mitjans de Comunicació del Congrés
- 25 de Febrer VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Ordenació del Territori
- 26 de Febrer BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Sanitària del Congrés.
CIUTAT DE MALLORCA. Reunió de la Comissió Coordinadora General del Secretariat Cultural del Congrés. Pel País Valencià, hi assistí Xavier Albiol.
CIUTAT DE MALLORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit

- 26 de Febrer bit de Producció Literària del Congrés.
CIUTAT DE MALLORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Educativa del Congrés.
- 27 de Febrer REUS. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Agricultura del Congrés.
- 28 de Febrer VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Indústria.
- 3 de Març BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Esport i Lleure del Congrés.
VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Teatre.
- 7 de Març VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Cinema.
- 8 de Març VALÈNCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Arts Plàstiques del Congrés.
VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Indústria.
- 9 de Març VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Dret.
- 10 de Març CASTELLÓ DE LA PLANA. Presentació del Secretariat Cultural del Congrés, a càrrec de Xavier Albiol, amb un grup d'intel·lectuals de les comarques del nord.
- 12 de Març BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Ordre nació del Territori del Congrés.
BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Sanitària del Congrés.
- 15 de Març VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Antropologia i Folklore
- 19 de Març CIUTADELLA. Presentació pública de Congrés de Cultura Catalana a Menorca. El País Valencià hi estigué representat per Josep Medina.
- 23 de Març VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Cinema.
- 24 de Març VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Estructura Educativa.
- 25 de Març VALÈNCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Sanitària del Congrés.
- 31 de Març LA VALL D'UIXÓ. Reunió de l'àmbit de Navegació i Pesca
- 1 d'Abril VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Mitjans de Comunicació
- 2 d'Abril CASTELLÓ DE LA PLANA. Reunió de l'àmbit d'Estructura Educativa.
- 2-3 d'Abril CIUTAT DE MALLORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Producció Literària.
- 5 d'Abril VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Agricultura.
VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Teatre.
CIUTAT DE MALLORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit dels Mitjans de Comunicació del Congrés.
- 6 d'Abril VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit del Fet Religios.
- 13 d'Abril BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Teatre del Congrés.

- 16 d'Abril PERPINYÀ. Actes finals de l'àmbit d'Antropologia i Folklore. D. Manuel Sanchis Guarnier i Joan-Francesc Mira hi representaren el País Valencià.
- 18 d'Abril BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Arquitectura i Disseny del Congrés.
- 20 d'Abril VALENCIA. Reunió de l'àmbit dels Mitjans de Comunicació.
- 22 d'Abril VALENCIA. Reunió de l'àmbit d'Ordenació del Territori
- 24 d'Abril VALENCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Economia del Congrés.
- 25-30 d'Abril VALENCIA. Primeres Jornades de Psicologia del País Valencià, en col·laboració amb el Col·legi de Doctors i Llicenciats i el Departament de Psicologia de la Universitat de València.
- 30 d'Abril VALENCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Educativa del Congrés.
CASTELLÓ DE LA PLANA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Llengua del Congrés.
MENORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Ordenació del Territori del Congrés.
- 5 de Maig VALENCIA. Reunió de l'àmbit d'arts Plàstiques.
- 6 de Maig VALENCIA. Reunió de l'àmbit d'Arts Plàstiques.
- 7 de Maig BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Arts Plàstiques del Congrés.
- 8 de Maig REUS. Actes finals de l'àmbit d'Arquitectura i Disseny. En representació del País Valencià, hi assistiren Tomàs Llorens i Gaspar J. Urban.
- 13 de Maig VALENCIA. Reunió de l'àmbit de Música.
- 14-15 de Maig VALENCIA. Jornades de Debat sobre les Estructures Territorials dels Països Catalans, amb ponències de Joan Becat (Catalunya del Nord), Albert Serratosa (Principat), Nèstor Pellicer (Illes) i Salvador Verger i Josep Sorribes (País Valencià).
- 15 de Maig ALACANT-ELX. Actes finals de l'àmbit de Teatre. El País Valencià hi estigué representat oficialment per Enric Llobregat i Rodolf Sirera.
LLEIDA. Actes finals de l'àmbit d'Agricultura. Rafael Juan Fenollar assistí en representació del País Valencià.
- 17 de Maig CASTELLÓ DE LA PLANA. Reunió de l'àmbit d'Estructura Sanitària.
- 18 de Maig VALENCIA. Reunió de l'àmbit d'Arts Plàstiques.

- 20 de Maig VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Cinema.
- 22 de Maig TERRASSA. Actes finals de l'àmbit d'Estructura Sanitària. Hi representaren el País Valencià D. Vicent López Merino, Ferran Martínez, Cèsar Sainz i Francesc Asensi.
- 26 de Maig ALACANT. Reunió de l'àmbit de Música.
- 27 de Maig VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Producció Literària.
- 4 de Juny BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Estructura Social, del Congrés.
CIUTAT DE MALLORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Economia del Congrés.
- 6 de Juny ALACANT. Reunió de l'àmbit de Llengua.
ALCOI. Reunió de l'àmbit de Llengua.
VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Llengua.
- 7 de Juny VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Arts Plàstiques.
CASTELLÓ DE LA PLANA. Reunió de l'àmbit de Llengua.
- 8 de Juny CIUTAT DE MALLORCA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Llengua del Congrés.
- 11 de Juny CASTELLÓ DE LA PLANA. Reunió de l'àmbit d'Estructura Educativa.
- 13 de Juny VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Música.
ALACANT. Reunió de l'àmbit de Música.
- 17 de Juny VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Història.
- 22 de Juny VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Arts Plàstiques.
- 24 de Juny VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit de Cinema.
- 4-10 de Juliol VALÈNCIA. Segona Escola d'Estiu del País Valencià, organitzada per l'àmbit d'Estructura Educativa en col·laboració amb el Col·legi de Doctors i Llicenciats, l'Associació per a la Correspondència i la Impremta a l'Escola, l'Institut de Renovació Pedagògica i els Grups Comarcals de Mestres.
- 10 de Juliol MALLORCA. Actes finals de l'àmbit de Música. La representació del País Valencià estigué a càrrec de D. Josep-Maria Cervera Lloret, Vicent Perelló Doménech i Miquel Baró Bo.
- 13 de Juliol VALÈNCIA. Reunió de l'àmbit d'Arts Plàstiques.
- 17-18 de Juliol BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Cinema del Congrés.
- 20 de Juliol VALÈNCIA. Reunió de l'equip de treball de l'àmbit d'Arts Plàstiques.
- 2-3 d'Agost BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit del

Fet Religiós

- 1 de Setembre BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Cinema.
- 6 de Setembre BARCELONA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit de Cinema.
- 7 de Setembre BARCELONA. Roda de premsa i reunió de coordinadors de l'àmbit d'Ordenació del Territori.
- 8 de Setembre CIUTAT DE MALLORCA. Reunió de coordinadors de l'àmbit de Turisme.
- 18 de Setembre EIVISSA. Actes finals de l'àmbit d'Arts Plàstiques. Hi representaren el País Valencià, Tomàs Llorens i Andreu Alfaro.
- 21 de Setembre VALÈNCIA. Reunió dels coordinadors de l'àmbit d'Institucions.
- 25 de Setembre VIC. Actes finals de l'àmbit de Llengua. Assistiren, representant el País Valencià, Lluís Aracil, Vicent Pitarch, Lluís Alparó i Xavier Albiol.
TORTOSA. Actes finals de l'àmbit d'Ordenació del Territori. Representaren el País Valencià, el diputat Francesc de Paula Burguera, Gaspar J. Urban i Carles Dols. Cal destacar, també, les adhesions dels diputats valencians Emèrit Bono i Manuel Sanchez Ayuso.
- 2 d'Octubre TARRAGONA. Actes finals de l'àmbit del Fet Religiós. La representació del País Valencià estigué a càrrec de Pere Riutort, Francesc Fuster i Joan-Lluís Sanchis.
L'HOSPITALET. Actes finals de l'àmbit de Cinema. Assistí Josep-Lluís Seguí, en representació del País Valencià.
- 8 d'Octubre ALCOI. Actes finals de l'àmbit d'Indústria. La representació del País Valencià estigué a càrrec de Ricard Pérez Casado.
ANDORRA. Actes finals de l'àmbit d'Estructura Educativa. Degut a la celebració del Dia Nacional del País Valencià, no hi assistí representació oficial.
- 9 d'Octubre BALAGUER. Actes finals de l'àmbit d'Història.
SABADELL. Actes finals de l'àmbit d'Esport i Lleure.
- 16 d'Octubre CASTELLÓ DE LA PLANA. Actes finals de l'àmbit d'Institucions. Lluís Aguiló representà el País Valencià. També hi assistiren representacions dels següents partits polítics valencians: Moviment Comunista, Organització d'Esquerra Comunista, Partit Carlí, Partit Comunista, Partit Socialista d'Alliberament Nacional, Par

- tit Socialista i Partit Socialista Unificat.
- 16 d'Octubre BARCELONA. Actes finals de l'àmbit de Recerca.
- 22 d'Octubre VALÈNCIA. Actes finals de l'àmbit d'Economia. La representació oficial del País Valencià, estigué a càrrec d'Enric Olmos i Vicent Soler.
- 30 d'Octubre CIUTAT DE MALLORCA. Actes finals de l'àmbit de Producció Literària, on Josep Piera representà el País Valencià.
- FIGUERES. Actes finals de l'àmbit dels Mitjans de Comunicació.
- GIRONA. Actes finals de l'àmbit d'Estructura Social. En representació del País Valencià, assistí Ramon Mollà.
- 6 de Novembre BARCELONA. Actes finals de l'àmbit de Dret.

RELACIÓ D'ACTES PÚBLICS DEL CONGRÉS DE CULTURA
CATALANA, AL PAÍS VALENCIÀ

RELACIÓ D'ACTES PÚBLICS DEL CONGRÉS DE CULTURA
CATALANA AL PAÍS VALENCIA

- 6 d'Abril VALENCIA. Homenatge al Dr. Peset
- 5-7 de Juny LA SAFOR. Més de 80 escriptors s'aplegaren al I encontre d'Escriptors dels Països Catalans on, entre altres qüestions debateren el concepte d'escriptor català.
- 12 de Juny VILA-REAL. Recital de Salva Sebastià i Ovidi Montllor, em una trobada prèvia del IV Aplec de la Plana que organitzen els Lluïsos.
- 16 de Juny VILA-REAL. Recital de Nelo Sorribes i Ramon Muntaner dins de les trobades prèvies del IV Aplec de la Plana.
- 28 de Juny VILA-REAL. Recital de Maties Segura i Pi de la Serra en una de les trobades prèvies del IV Aplec de la Plana.
- 30 de Juny VALENCIA. Inauguració de la I Escola d'Estiu del País Valencià. En la primera sessió Sanchis Guarner féu la presentació del Congrés de Cultura Catalana.
- 30 de Juny CASTELLÓ DE LA PLANA. Convocatòria de les "Festes Populars Pompeu Fabra" que es celebraren al mes següent.

- 20 de Juliol DÈNIA. Homenatge a mossèn Josep Espasa, amb la col·laboració del M.I. Ajuntament de la ciutat.
- 13-17 d'Agost ALBALAT DE LA RIBERA. II Fira del Llibre, amb motiu del VII Centenari de la mort de Jaume I. Aquests mateixos dies, Francesc Burguera, Josep Lluís Blasco
- 13-17 d'Agost ALBALAT DE LA RIBERA. II Fira del Llibre, amb motiu del VII Centenari de la mort de Jaume I. Aquests mateixos dies, Francesc Burguera, Josep Lluís Blasco i Vicent Soler, pronunciaren sengles conferències sobre "Per què un Estatut d'Autonomia per al País Valencià?", "Autonomia i País Valencià" i "Economia i Estatut", respectivament.
- 14-31 d'Agost MORELLA. Festes del Sexenni.
- 29-30 d'Agost BARX. Amb motiu del VII Centenari de la mort de Jaume I, hom dedicà dos dies de festa a la nostra cultura, amb una exposició de llibres i discos infantils, la representació de "Les armes de Bagatella" de Joaquim Carbó pels xiquets de l'escola, l'actuació dels Pavesos i Lluís el Sifoner, una exposició de llibres i discos valencians, l'exposició de fotografies sobre el convent de Santa Maria de Valldigna i una conferència de Josep-Lluís Blasco.
- 13 de Setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Presentació de les Festes Populars de Cultura "Pompeu Fabra", en homenatge a Carles Salvador, per V. Pitarch i conferència de M. Sanchis Guarner sobre "Carles Salvador: divulgador del fabrisme al País Valencià". Després s'hi projectà la pel·lícula "Pompeu Fabra".
- 15 de Setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Taula rodona sobre la "Problemàtica cultural de la regió de Castelló".
VINARÒS. Inauguració, al local d'Informació i Turisme, de l'exposició de fotografia per Felip Pruvonosa.
- 16 de Setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. "Problemàtica del camp valencià" per M. Vilalta i J. Agost.
VINARÒS. Recital de cançons a càrrec de Rafael Xambó i Francesc Pi de la Serra.

- 796
- 17 de setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Conferència de J.V. Marqués sobre "Les classes socials al País Valencià".
VINARÒS. "La dona avui" en conferència de solidat Beltran.
- 18 de setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. "Homenatge a Florentí - Montfort" pel grup de teatre T.I.O.
- 19 de setembre VINARÒS. Matinal Folk.
CASTELLÓ DE LA PLANA. Porrat popular al carrer de la Balma, durant tota la vesprada.
- 20 de setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Conferència de J. F. Milla sobre "Jaume I, configurador dels Països - Catalans" i projecció de la pel·lícula "Jaume I el Conqueridor".
VINARÒS. Representació teatral de l'"Homenatge a Florentí Montfort" pel grup T.I.O.
- 21 de setembre VINARÒS. Conferència de V. Pitarch sobre la "Llengua i cultura al País Valencià"
- 22 de setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Taula rodona sobre la "Llengua i escola al País Valencià" amb M. Conca, C. Miquel i J. M. Ortiz.
VINARÒS. Conferència sobre "Els drets humans" a càrrec de Carles Dolç.
- 23 de setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Conferència de V. Soler sobre les "transformacions econòmiques del País Valencià"
VINARÒS. Conferència de Josep-Lluís Blasco sobre "L'Estatut del País Valencià"
- 24 de Setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. "L'oficialitat del català als Països Catalans" amb R. Ninyoles, Jaume Fuster i Maria Antònia Oliver.
VINARÒS. Sessió de cine-fòrum a la Casa de Cultura.
- 25 de Setembre CASTELLÓ DE LA PLANA. Festival infantil des de les 11 del matí, al parvulari "El Rotgale".
VINARÒS. Conferència il·lustrada de Carles Santos, a la Casa de cultura.
- 25-26 de Setembre VILA-REAL. Gran nombre de persones de arreu dels Països Catalans, participaren en el IV Aplec de la Plana, on hi hagé recitals de poesies, xocolatada popular, les actuacions de Lluís Miquel i 42, Joan Isaac, Araceli Ba-

nyuls, Grup T.I.O, de Teatre, Cotó-en-pèl , Al Tall, Pere Tàpies i Rafael Xambó. També, dins l'Aplec, es lliuraran els premis "Pompeu Fabra", s'hi presentà el Congrés de Cultura Catalana i intervingueren Maria-Antònia Oliver, Jaume Fuster, Vicent Pitarch, Joan-Francesc Mira, Joan Triadú, Manuel Sanchis Guarner, Antoni Badia i Margarit i Carles - Salvador, fill de l'homenatjat.

27 de Setembre FONDEGUILLA. Conferència de Josep-Lluís Blasco sobre "La democràcia i l'Estatut d'Autonomia".

28 de Setembré LA VALL D'UIXÓ. Josep-Vicent Marqués pronuncià una conferència sobre "Les classes socials al País Valencià".

29 de setembre FONDEGUILLA. Per ordre governativa fou suspesa la conferència que havia de pronunciar Josep Guia sobre "La qüestió sindical en el futur del País Valencià".

30 de setembre ALMASSORA. Per ordre governativa fou suspesa la projecció de la pel.lícula "Una llengua, un poble" i la presentació del Congrés de Cultura Catalana que havia de fer Vicent Pitarch.

1 d'octubre LA VALL D'UIXÓ. Fou suspesa la projecció de la pel.lícula "Jaume I el Conqueridor" i la presentació del Congrés de Cultura Catalana que anava a càrrec de J.F. Mira.

FONDEGUILLA. Suspensió de la projecció del film "Jaume I el Conqueridor" i la presentació del Congrés de Cultura Catalana que havia de fer J.F. Mira.

ALMASSORA. Suspensió de la representació teatral "Propostes" del grup T.I.O,

2 d'octubre NULES. Conferència de J.F. Mira sobre "Jaume I, configurador dels Països Catalans" i projecció de la pel.lícula "Jaume I el Conqueridor".

ALMASSORA. Fou suspès el recital de cançons de Rafael Xambó, Maties Segura i Esteve.

3 d'Octubre LA VALL D'UIXÓ. Fou suspès l'espectacle matinal de rock amb l'actuació de "Cotó-en-pèl".

- 79
- 4 d'octubre ALMASSORA. Fou suspesa una taula rodona sobre "Els problemes de la nostra vila".
- 5 d'octubre ALMASSORA. Suspensió de la conferència de Vicent Ventura sobre "El futur polític i econòmic del País Valencià".
- FONDEGUILLA. Suspensió de la conferència de Vicent Miquel i Diego, sobre "Què és el valencianisme?".
- 9-13 d'octubre BENICARLÓ. Festes Populars Pompeu Fabra
- 11 d'octubre VALENCIA. Aplec de la cançó a l'Horta (Pobla Farnals).
- 27 de desembre PETREU. Inauguració de la Fira del Llibre amb una conferència de J.F. Mira que parlà sobre literatura catalana actual.
- 27 de desembre Presentació del Congrés de Cultura Catalana a càrrec de Joan Francesc Mira a ALCOI

1977

- 7 de Gener PETREU. Clausura de la Fira del Llibre amb un col·loqui sobre la problemàtica del llibre català al País Valencià" a càrrec d'Eliseu Climent i Amadeu Fabregat.
- 8 de Gener CASTELLÓ DE LA PLANA. Presentació de l'àmbit del Fet Religios.
- 9 de Febrer VALLADA. Conferència sobre problemes del camp per R. Juan, J. Suey.
- 16 de Febrer Presentació del Secretariat Cultural ALCOI
- 18-27 de Febrer VALENCIA. Setmana pels drets humans.
- 24 de Febrer VALENCIA. Presentació del "Llibre de Pau" i "Velès i Vents".
- 28 de Febrer Presentació del llibre "Escola i Llengua al País Valencià"
- 6 de Març Presentació Associació cultural l'Ocle Canyís i del Congrés de Cultura Catalana per Jaume Fuster.
- 10 de Març Recital de Lluís Miquel i 4 Z ALCOI
- 2 d'Abril BENILLOBA. Conferència de Vicent Ventura "Canvi Polític i Estatut d'Autonomia"
- 13 d'Abril XÀBIA. Pel·lícula sobre tema juvenil.
- 13 d'Abril XÀBIA. Presentació del Club Jovenil Montgó.
- 13 d'Abril XÀBIA. Festa Infantil "Salvem la natura" i xocolatada.

- 13 d'Abril L'ALCÚDIA. Festa infantil "Salvem la natura" per l'Entaulat.
Exposició de fotografia. Mostra de Cinema Valencià.
- 14 d'Abril XÀBIA. Inauguració II Mostra del llibre. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per J. Pitarch. Conferència sobre el medi ambient per Carles Llorca.
- 14 d'Abril CARLET. Concert i actuació dels Pavesos.
- 15 d'Abril XÀBIA. Presentació "Escola i llengua al País Valencià" Carme Miquel. Conferència "relacions pares-fills" J.V. Marqués.
BENIMODO. Teatre "El retaule del flautista per la Colla."
L'ALCÚDIA. Taula Rodona "Situació de la dona al País Valencià" per M. Conca, F. Ferriols, M.J. Cucó, C. Juan.
- 17 d'Abril XÀBIA. Excursió amb el Centre Excursionista Xàbia. Disc-forum.
CARLET. Concurs de paelles.
L'ALCÚDIA. Dansa popular.
- 18 d'Abril XÀBIA. Recital de Nelo Sorribes, Grup Folk Llíria, All i Oli de Pedreguer.
- 19 d'Abril Inauguració de dibuix infantil.
CANALS. Presentació de les Festes d'Autonomia.
- 20 d'Abril L'ALCÚDIA. Conferència "La llengua a l'escola" Adela Costa.
EL GENOVÉS. Conferència "Necessitat de l'Estatut" Josep Guia
- 20 d'Abril CATARROJA. Conferència: "Problemàtica de la Joventut al País Valencià" Maties Segura. Presentació del Congrés de Cultura Catalana, per Josep Pitarch.
- 21 d'Abril L'ALCÚDIA. Conferència: "Per una gestió democràtica municipal" Marius Bovià.
CANALS. Teatre "Històries d'un poble" LLEBEIG.
- 22 d'Abril EL GENOVÉS. Teatre infantil El Mirall
L'ALCÚDIA. Audiovisual itineraris de la natura.
- 22 d'Abril CARLET. Col.loqui sobre l'Ensenyament al País Valencià i presentació dels llibres "Vesles i Vents", "Escola i llengua al País Valencià" i el

- 22 d'Abril "llibre de Pau" per l'equip de Didàctica".
SARLET. Conferència: "Per una gestió democràtica municipal" per Marius Bevià.
- 22 d'Abril CATARROJA. Conferència: "Estatut d'Autonomia i oficialitat de la llengua" Vicent Ventura.
VALÈNCIA. Homenatge a Angel Villena.
VALÈNCIA. "El moviment obrer sota el franquisme" Nicolau David, Josep Picó, Ramiro Reig.
- 23 d'Abril Teatre infantil "Salvem la natura" L'Entaulat.
CANALS. Teatre infantil "salvem la natura" - L'Entaulat.
L'ALCÚDIA. Dansà pel grup "Pensat i fet" i Favosos-Cuixa.
VALÈNCIA. Concurs Infantil.
- 24 d'Abril EL GENOVÉS. Teatre: Llebeig, exposició de pintura, dinar de germanor i dansà.
- 25-30 d'Abril VALÈNCIA. Primeres Jornades de Psicologia del País Valencià.
VALÈNCIA. Presentació de llibres. Maria Angelles Arazo, Carlos Sentí.
VALÈNCIA. Conclusions de la 1ª Escola d'Estiu del País Valencià
- 26 d'Abril VALÈNCIA. Presentació dels llibres del Premi - Octubre.
- 27 d'Abril CANALS. Projecció de diapositives: CPCC del Genovés
VALÈNCIA. "Literatura i Societat als Països Catalans".
VALÈNCIA. "Escola i llengua al País Valencià", literatura infantil.
BENIMODO. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitarch.
- 28 d'Abril XÀTIVA. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitarch.
VALÈNCIA. Conferències.
- 29 d'Abril XÀTIVA. "Llengua, Cultura i Poble" per Vicent Pitarch.
L'ALCÚDIA. Conferència: "Opcions valencianes de la llei electoral". Lluís Aguiló.
XÀTIVA. Teatre: Carnestoltes.

- 29 d'Abril CARLET. Miting per l'Autonomia: Vicent Soler, A. Cucó, J. Guia, F. Burguera, V. Monrabal, - C. Dolç.
- 29 d'Abril BELLREGUARD. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitarch, Sopar de Germanor.
VALENCIA. "Història de la Marina Catalana".
- 30 d'Abril XATIVA. Festa Popular al carrer Sant Josep.
BELLREGUARD. "Salvem la Natura". L'Entaulat. Recital de Paco Muñoz.
- 1 de Maig BELLREGUARD. Exposició de dibuix infantil.
- 2 de Maig XATIVA. Resum d'història del País Valencià - fins la pèrdua dels furs. Miquel Fabra.
- 4 de Maig VALENCIA. Presentació del Manifest "Volem l'Estatut" amb intervencions dels partits que l'han signat.
- 5 de Maig XATIVA. Presentació del llibre "El Poble de Déu" per Pere Riutort.
VALENCIA. Per l'ús oficial de la llengua catalana, Rafael Ninyoles, Vicenç Altaió, Antoni Serra i col·lectiu d'Autonomia Universitària de València.
- 6 de Maig XATIVA. Conferència: "Estatut d'Autonomia al País Valencià" Ernest Lluch.
- 7 de Maig ELX. Teatre: "Històries d'un poble" Llebeig.
- 8 de Maig VALENCIA. Taula Rodona Central Nuclear de Corrents.
- 9 de Maig ALCALÀ DE XIVERT. Conferència "Llengua i Cultura al País Valencià" per Vicent Pitarch
- 9 de Maig Inauguració Mostra d'art valencià d'avantguarda. BENIDORM.
- 9 de Maig Presentació del Congrés de Cultura Catalana. BENIDORM.
- 10 de Maig ALACANT. Teatre: "Cànem" Grup de teatre Sambarí.
- 10 de Maig BENIDORM. "Històries d'un poble" Llebeig.
- 11 de Maig BENIDORM. Conferència: "La llengua de Benidorm a través dels textos medievals" Pere Maria Orts.
- 11 de Maig Presentació del Congrés de Cultura Catalana - J.F. Mira a ALBOCÀSSER.

- 12 de Maig BENIDORM. Conferència "Estatut d'Autonomia",
Vicent Ventura.
- 12 de Maig ALBAIDA. Presentació del Congrés de Cultura Ca-
talana per Josep Pitarch.
- 13 de Maig ALACANT. Teatre "Històries d'un poble" Llebeig
dues actuacions a les 18 i 22 h. respectiva- -
ment.
- 13 de Maig ALACANT. Festa Infantil "Salvem la natura" per
l'Entaulat.
- 13 de Maig ALBAIDA. Estatut d'Autonomia al País Valencià
per M. Àngel Fabra.
- 14 de Maig ELX. Festa infantil "Salvem la natura" per -
l'Entaulat.
- 14 de Maig ALACANT. Taula Rodona: "Teatre i societat als
Països Catalans"
- 14 de Maig ALACANT. Teatre: Carnestoltes : Jordi Babau
- 14 de Maig BENIDORM. Clausura Mostra art valencià d'avant
guarda" Miquel Me Morge.
- 14-15 de Maig VALENCIA. Jornades de Debat sobre les Estructu-
res Territorials dels PP.CC.
- 14 de Maig ALACANT-ELX. Actes finals de l'àmbit de Teatre
- 14 de Maig ALBAIDA. Salvem la natura, L'Entaulat.
- 14 de Maig ALBAIDA. Llengua i Cultura, Vicent Pitarch.
- 14 de Maig CULLERA. Teatre Històries d'un poble. Llebeig
- 15 de Maig ALACANT. Teatre "Rebombori-2" de Jordi Teixi-
dor.
- 15 de Maig ALACANT. Mostra de Cultura Catalana.
- 15 de Maig ALBOCÀSSER. Conferència "Albocàsser, 700 anys
d'història" Aureli Ferrando.
- 15 de Maig Partit de futbol Albocàsser-Vilafranca del Ma-
estrat.
- 17 de Maig CULLERA. Presentació del Congrés de Cultura Ca-
talana per Josep Pitarch.
- 17 de Maig XIXONA. Presentació del Congrés de Cultura Ca-
talana per Enric Llobregat.
- 19 de Maig VILA-REAL. Presentació del Congrés de Cultura
Catalana.
- 21 de Maig ALBOCÀSSER. Problemes i alternatives al camp -
valencià per Josep Me Bodenes. De nit, ball de
màscares al pla de la font, amb la banda muni-
cipal.
- 22 de Maig MURO DEL COMTAT. Projectió de "La Nova Cançó"
de Francesc Bellmunt.

- 22 de Maig ALBOCÀSSER. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Joan Francesc Mira, "Salvem la Natura" per l'Entaulat. Ball al pla de la font - amb la banda.
- 25 de Maig Volem l'Estatut per Vicent Ventura. CULLERA
- 25 de Maig GANDIA. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per J. Ll. Blasco.
- 26 de Maig GANDIA. Presentació dels llibres: "Escola i Llenqua al País Valencià", Conclusions de l'escola d'Estiu, i el Llibre de Pau. Carme Miquel M. Lacuesta, A. Costa, A. Ramos.
- 27 de Maig GANDIA. Volem l'Estatut. PSPV. MCPV. PCV. PSAN. UDPV.
- 27 de Maig VALL D'UIXÓ. Presentació del Congrés de Cultura Catalana.
- 27 de Maig Festa infantil "Salvem la natura" per l'Entaulat. LA VALL D'UIXÓ.
- 28 de Maig CALLOSA D'ENSARRIÀ. Presentació del Congrés de Cultura Catalana. Vicent Ventura.
- 28 de Maig GANDIA. Festa Infantil amb el grup Mirall.
- 6 de Juny XATIVA. Estatut d'Autonomia al País Valencià - per Ernest Lluch.
- 7 de Juny CULLERA. Conferència: "Oficialitat de la llengua" Maria Conca.
- 11 de Juny CULLERA. Sis hores de cançó popular
- 11 de Juny ALGIRA. Mostra del Cinema valencià
- 18 de Juny SUECA. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitacrh.
- 18 de Juny CASTELLÓ. Festa infantil "Salvem la Natura"
- 20 de Juny SUECA. Taula rodona sobre l'Albufera: Mª Àngels Ull, A. Garcia, Lluís Martinez, Miquel Gil Correll.
- 21 de Juny Conferència: "Per una gestió democràtica municipal" Marius Bevià. SUECA.
- 22 de Juny SUECA. Conferència: "Central Nuclear de Cofrents 7. Vicent Marqués.
- 23 de Juny BORRIANA. Taula rodona sobre l'autonomia: A. Cucó, V. Ventura, F. de P. Burguera.
- 23 de Juny MURO DEL COMTAT. Conferència "Escola, llengua i Estatut".
- 25 de Juny BORRIANA. Festa Infantil "Salvem la natura" per l'Entaulat

804

25 de Juny BORRIANA. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Joan Francesc Mira

25 de Juny VILA-REAL. Festa infantil "Salvem la natura" amb l'Entaulat.

28 de Juny ALCALÀ DE XIVERT. Taula rodona autonomia: UCD, PSOE, PSP, PSPV; PCE.

28 de Juny BANYERES. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Joan Josep Pasqual.

29 de Juny ONTINYENT. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitarch.

2 de Juliol MURO DEL COMTAT. Recital d'Al Tall i Cotó-en-pèl

4 de Juliol VALENCIA. Escola d'Estiu. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Xavier Albiol

5 de Juliol VALENCIA. Taula rodona sobre la natura: J. V. Marques, Mª Àngels Ull, A. Garcia, G. Urban.

8 de Juliol VALENCIA. Els poetes per l'Estatut.

9 de Juliol VALENCIA. Presentació de l'àmbit d'estructura educativa. Homenatge a Carles Salvador.

9 de Juliol COSENTINA. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pasqual.

12 de Juliol TAVERNES DE VALLDIGNA. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitarch.

13 de Juliol TAVERNES DE VALLDIGNA. Conferència: "Estructura sanitària" Cèsar Sainz.

15 de Juliol TAVERNES DE VALLDIGNA. Presentació de la Unió de Llaureadors i Ramaders del País Valencià.

16 de Juliol Presentació del Congrés de Cultura Catalana a OLIVA.

23 de Juliol MURO. Actuació de Lluís Miquel i els 4 Z, Carles Barranco.

27 de Juliol POBLA DEL DUC. Presentació del Congrés de Cultura Catalana per Josep Pitarch

27 de Juliol CARLET. Actuació de Lluís Llach

28 de Juliol TORRENT. Actuació de Lluís Llach

28 de Juliol ALMASSORA. Actuació d'Al Tall i Cotó-en-pèl

- 4 de setembre MONÓVER. Teatre: Llobreg amb "Històries d'un poble"
- 5 de setembre MONÓVER. Cucanyes. Teatre: Aula Coturno d'Elda
- 5 de setembre LLOMBAL. Conferència: "Problemàtica Educativa" per Carme Miquel.
- 6 de setembre Cucanyes i Teatre: Pluja amb "Sang i ceba"
- 6 de setembre LLOMBAL. Conferència: "crisi energètica i possibles solucions" per Francesc Borràs.
- 7 de setembre MONÓVER. Festa infantil amb el grup de teatre L'Entau lat.
Exposició de pintura i Mostra d'Art d'Antoni miró.
Balls populars i actuació de "Al Tall"
- 7 de setembre LLOMBAL Carrera de Karts per a xiquets
- 7 de setembre LLOMBAL. Conferència: "L'agricultura i la seua problemàtica al País Valencià" per Lluís Font de Mora
- 8 de setembre MONÓVER. Festa infantil amb el grup de teatre l'Entau lat -cucanyes.
Dalls populars i actuació dels Pavesos
- 8 de setembre LLOMBAL. Conferència: "Història i situació actual del País Valencià" per Miquel Àngel Fabra.
- 9 de setembre LLOMBAL. Concursos i jocs infantils.
- 10 de setembre MONÓVER. Cucanyes i festa infantil amb el grup de teatre Mirall
- 10 de setembre MONÓVER. Balls Populars
- 10 de setembre LLOMBAL. Concurs de dibuix infantil.
- 11 de setembre MONÓVER. Festa infantil amb el grup de teatre Mirall.
- 25 de setembre ALMASSORA. Música: actuació de Rafael Xambó i Gure-Bidea
- 26 de setembre PORT DE SAGUNT. Conferència: "Bilingüisme i emigració problemàtica del País Valencià" per Damià Mollà.
- 26 de setembre LES VALLS. Conferència: "Autonomia i Agricultura" per Josep Sorianó Bessó
- 26 de setembre CANET D'EN BERENGUER. Conferència: "Autonomia i Cultura" per Josep Piera.
- 27 de setembre PORT DE SAGUNT. Taula Rodona sobre Autonomia.
- 27 de setembre SAGUNT. Conferència-col.loqui: "Autonomia i Agricultura" per Josep Sorianó Bessó.
- 28 de setembre LES VALLS. Conferència: "Autonomia i Cultura" per Josep Piera

- 28 de setembre CANET D'EN BERENGUER. Conferència: "Autonomia i Agricultura" per Josep Soriano Bessó.
- 28 de setembre PORT DE SAGUNT. Cinema: projecció de "Salut de lluita".
- 29 de setembre SAGUNT. Cinema: projecció de "Salut de lluita"
- 29 de setembre PORT DE SAGUNT: Conferència: "Autonomia i Cultura" per Josep Piera
- 30 de setembre SAGUNT. Taula Rodona sobre l'Autonomia
- 30 de setembre CANET D'EN BERENGUER. Cinema: projecció de "Salut de Lluita"
- 1 d'octubre VILA-REAL. Aplec de la Plana.
- 1 d'octubre COSENTINA. Representació teatral de l'obra SANG I CEBA pel grup PLUJA de Gandia.
- 1 d'octubre MURO. Taula Rodona sobre "Alternatives sindicals a Muro".
- 2 d'octubre VILA-REAL. V^é Aplec de la Plana. Hi participen els grups de teatre T.I.O. d'Almassora i PLUJA de Gandia.
- 2 d'octubre MURO. Sessió de cinema valencià.
- 3 d'octubre ALMASSORA. L'obra SANG I CEBA pel grup PLUJA de Gandia.
- 3 d'octubre ALCOI. Inauguració de la Mostra de la Cultura.
- 3 d'octubre ALCOI. Taula rodona sobre "industrialització i ordenació del territori".
- 4 d'octubre MURO. Conferència de J. Gogalves sobre "Industrialització i urbanisme a Muro"
- 4 d'octubre ALCOI. Conferència sobre "Autonomia i lluita de classes" a càrrec de Rafael Ribó
- 5 d'octubre ALCOI. Conferència sobre: "El País Valencià i el seu àmbit nacional" a càrrec de Vicent Ventura.
- 5 d'octubre LA VALL D'UIXÓ. "La classe obrera i l'Autonomia" per Vicent Pitarch.
- 6 d'octubre MURO. Ricard Pérez Casado parla sobre "La industrialització al País Valencià."
- 6 d'octubre IBI. "per una gestió democràtica municipal" a càrrec de Marius Fovià.
- 6 d'octubre CASPELLÓ. "Volem el País però el volem sencer" per Josep Vicent Marqués i Coordinadora ciutadana

- 6 d'octubre LA VALL D'UIXÓ. "Els orígens del País Valencià" per Toni Roig.
- 7 d'octubre ALCOI. Miting: "Els treballadors i l'autonomia"
- 7 d'octubre CASTELLÓ. Projectió de "Noticiari Català". Presentació de Josep Maria Forn.
- 8 d'octubre Recepció dels Congressistes i visita a la Mostra de la Cultura Catalana. ALCOI
- 8 d'octubre ALCOI. Visita al Casal de Sant Jordi.
- 8 d'octubre ALCOI. Visita a la Mostra d'Artesania i Indústria.
- 8 d'octubre ALCOI. Visita a la Mostra d'Artesania i Indústria.
- 8 d'octubre ALCOI. Visita i explicació de les instal·lacions d'una fàbrica.
- 8 d'octubre ALCOI. Dinar de Germanor.
- 8 d'octubre ALCOI. Acte final de l'àmbit d'Indústria
- 8 d'octubre ALCOI. Sopar
- 8 d'octubre MURO. Gran Festival per l'Estatut amb actuació de grups de danses, entrega a la banda de música de Muro d'una placa per la tasca que ha portat dins de la Cultura popular nacional. Actuació de la mencionada banda que tocà música festera, parlament de Ricard Pérez Casado i actuació de Lluís Miquel i els quatre Z.
- 9 d'octubre ALCOI. Eixida cap a València per assistir-hi als actes del dia 9 d'octubre.
- 10 d'octubre CASTELLÓ. Projectacions de televisió en català. Presentació Sergi Schaft i Anna Balletbó
- 11 d'octubre CASTELLÓ. Miquel Porter presentà les cintes: Història del cinema català. Documentals valencians 1909-10, pel·lícules còmiques valencianes i la Ràbia.
- 11 d'octubre LA VALL D'UIXÓ. "El País Valencià i el seu àmbit nacional" per Josep Lluís Blasco
- 13 d'octubre VINARÒS. "Per uns ajustaments democràtics i valencians" per Marius Bevià
- 14 d'octubre VILA-REAL. Taula Rodona sobre els Partits i l'Autonomia.
- 15 d'octubre CASTELLÓ. "L'Autonomia al País Valencià a través dels diferents avantprojectes d'estatuts" per Josep Lluís Blasco.

- 15 d'octubre CASPELLO. Homenatge a Galetà Huguet.
- 16 d'octubre CASPELLO. Festa popular "Volem l'Estatut": Recital de poemes de la resistència, parlaments de representants dels Països Catalans, lectura del Manifest de l'àmbit d'Institucions i l'actuació del grup Al Tall.
- 16 d'octubre Dinar de germanor al restaurant del desert de les palmes.
- 16 d'octubre Acte acadèmic de l'àmbit d'Institucions. Visita al Museu d'Art Contemporani. VILAFRANCA
- 17 d'octubre BURJASSOT. Presentació setmana cultural.
- 18 d'octubre TORRENT. "La qüestió nacional al País Valencià" a càrrec de Vicent Ventura.
- 18 d'octubre BURJASSOT. "Reivindicació de l'idioma, avui, al País Valencià" a càrrec de Vicent Franch.
- 19 d'octubre BURJASSOT. "El País Valencià i el seu marc nacional" a càrrec de Josep Lluís Elasco.
- 20 d'octubre TORRENT. "Volem el País però el volem sencer" a càrrec de Josep Vicent Marqués.
- 20 d'octubre BURJASSOT. "L'Església al País Valencià" a càrrec del canonge Josep Espasa i Signes
- 21 d'octubre VALÈNCIA. "Nazionalità e Regionalità nell'Europa Occidentale" a càrrec de Sergio Salvi.
- 21 d'octubre BURJASSOT. Recital d'Al Tall. "Homenatge a Vicent Andrés Estellés", parlarà Bòdia Marín.
- 22 d'octubre BURJASSOT. Festa Major.
- 22 d'octubre VALÈNCIA. "Condicionaments Econòmics de l'Autonomia" Taula Rodona.
Dinar de Germanor
Acte Acadèmic final de l'àmbit d'Economia.
Premis Octubre 1977
- 22 d'octubre TORRENT. Concert de la Banda de Música de Torrent amb motiu de l'homenatge que li feu la Comissió del Congrés de Cultura Catalana de Torrent
- 23 d'octubre VALÈNCIA. Marxa al Puig
- 23 d'octubre EL PUIG. Primera part del recital
Teatre per a xiquets
Recital de poemes de la resistència
final de la Campanya per l'ús oficial del català.
Dinar de Germanor
Segona part del Recital
Parlaments dels Partits Polítics assistent